PETRE VÂRLAN
Zborul harpiilor roman
PETRE VÂRLAN
Zborul harpiilor
EDITURA MILITARĂ – 1972
Coperta: M. TEODORESCU
I

Astăzi, 1 iulie 1940, se împlinesc opt luni de când locotenentul genist Sevastian Pantază a fost arestat. De opt luni se află într-o celulă din arestul Curţii Marţiale. O cameră lungă de şapte paşi şi lată de cinci. O cameră rece, între pereţii căreia fluviul unei linişti chinuitoare curge lunecând prin sufletul arestatului. Adesea, fluviul acesta întâlneşte cascade în calea lui şi atunci arestatul simte liniştea ca pe o moară ce macină bucăţi de fontă colţuroasă, o moară, pe undeva pe aproape, foarte aproape de camera lui de detenţie. Ghilotina acestei linişti îl obligă să plece aiurea de pe pământ şi, ore în şir, zile şi nopţi în şir, să asculte tainica muzică a nesfârşitelor lumi din universul fără sfârşit. Şi atunci se contopeşte cu acea muzică şi liniştea devine şi ea muzică, îi mângâie sufletul, îi alungă în neant necazurile. Dar anul 1940 îl readuce pe pământ brusc şi, paradoxal, trecut ca din paradis în cel mai negru infern, locotenentul se bucură totuşi pentru că oamenii, acei oameni ce slujesc infernul, îi sunt şi ei cu ceva de folos, cu ceva de esenţă – nu-l lasă să înnebunească. De cele mai multe ori, din acele sfere cereşti îl aduce pe pământ caporalul Brediceanu, ori fruntaşul Dan Ambrozie: „Ceaiul, domnule locotenent!”, ori „Prânzul, domnule locotenent”, ori „Cina, domnule locotenent”. În asemenea cazuri, reveni ea printre oamenii lui 1940 nu este chiar atât de dureroasă ca aceea de la ora cinci dimineaţa, când în celulă intră plutonierul Stratulat şi, cu mişcări brutale, smulge pătura cu care arestatul este învelit, îi ia cearşaful şi salteaua, iese mut, trântind uşa

grea, trăgând zăvorul, lăsând pe coridor, dincolo de uşă, ecoul paşilor bocănitori, apăsaţi. În acele clipe, moara de măcinat fontă se instalează pe rama patului de fier, arestatul îi întoarce spatele, începe, ca şi astăzi, să numere pătrăţelele din mozaicul de pe jos. Sunt cincizeci şi şapte în lungime, treizeci şi patru în lăţime. Cincizeci şi şapte ori treizeci şi patru fac 1938. În 1938 a fost mutat de la Brăila la Fălticeni. În 1938 s-a îndrăgostit de Adriana Enache, fiica cârciumarului din Movila. În 1938… La stânga împrejur! Aşa. Iată patul cel gol şi rece, patul de arestat, în care dragostea nu a dormit niciodată. Deasupra patului, la vreo doi metri, un gemuleţ rombic, asigurat cu bare de oţel, pare un ochi de ciclop. Soarele, de plumb, prins într-unul din geamurile clădirii de vizavi, se proiectează în ochiul de ciclop, iar ochiul de ciclop îl proiectează pe unul din pereţii celulei. Întins pe patul rece, fără saltea, Sevastian Pantază îşi pune mâinile căpătâi pe rama de fier şi, cu faţa în sus, cu ochii închişi, priveşte spectacolul mişcării altor lumi, alungind astfel departe, tot mai departe, acea diabolică maşină din preajma lui. Se scufundă în alte lumi, vede acele lumi defilând lugubru, apărând şi dispărând pe ecranul proiectat de ochiul de ciclop. Iată cum se naşte din nimic biblicul Ierihon, şi iată-l trecut prin foc şi sabie, transformat în mormane de cenuşă şi de ziduri negre. Iată cum înfloreşte Troia; şi iată brazde de fum pe cerul Troiei şi brazde de plug pe pământul în care strălucise Troia. Iată fastuosul şi înspăimântătorul spectacol al Nunţii din Susa, nunta la care se însoară zece mii de războinici învingători cu zece mii de fecioare ale învinşilor; iată măreţia Babilonului şi iată cenuşa Babilonului, iată-l pe Hanibal incendiind şi incendiat, iată-l pe Arhimede sfârtecat de sabia unui războinic…

— Bună dimineaţa, domnule locotenent!

— Bună dimineaţa, ostaşul «!

— V-am adus ceaiul, domnule locotenent.

— Caporal, nu vorbi cu arestatul! Două zile carceră, caporal!

„Ceaiul” rămâne în cana de aluminiu, pe farfuria de aluminiu, pe rama patului de fier. Laolaltă cu felia de pâine neagră, ceaiul domnului locotenent pare o natură moartă, o senzaţie de plâns sufocant, cu gust amar. Rămâne acolo, neatins.

Locotenentul îşi reia plimbarea, îşi reia monologul. De unde venim şi unde mergem? Venim de undeva, de aiurea, din universul fără de sfârşit şi ne îndreptăm undeva, aiurea, în universul fără de sfârşit. Danco şi-a aprins inima luminând cu ea calea semenilor lui. Fiecare om are în el un strop de soare. Adunată, lumina din toţi semenii ar însemna un soare nebănuit de mare, poate cel mai mare şi cel mai strălucitor soare din univers, poate centrul de gravitate al universului. Stropii de soare trebuie adunaţi laolaltă. Altfel, vom arde şi vom dărâma la nesfârşit Ierihonul şi Babilonul, Teba şi Cartagina, Alexandria şi Kremlinul, Poarta Brandenburgului şi Turnul Eiffel, Statuia Libertăţii şi Coloana fără de sfârşit… în om arde lumina unui strop de soare. Dacă această lumină nu se va transforma în astru, omul va rămâne sclavul întunericului… Şi va pieri.

— Domnule locotenent, la interogatoriu!

Priveşte în ochii şefului de escortă. Şeful de escortă e bruta ce a străpuns cu jungherul trupul lui Arhirnede, e bruta ce a pus foc lăcaşului lui Pitagora şi discipolilor săi, aceeaşi brută care a pus foc la rugul lui Giordano Bruno…

— La interogatoriu, domnule locotenent!

Paşii cu bocancii ţintuiţi rămân în urmă, pe coridorul întunecat, în tovărăşia morii de măcinat fier şi a patului asemănător cu acela în care Procust îşi culcase şi el victimele. Locotenentul merge înainte, în urma lui, doi jandarmi, cu baionetele în vârful armelor, cu vârful baionetelor în spatele arestatului. Iar mai în u mă,

plutonierul Stratulat.

Şi în bruta de Stratulat există acel strop zeiesc de lumină. Numai ca potenţă… Potenţa poate deveni fapt în condiţii prielnice. Sau poate… în Ştratulat a învins definitiv întunericul. Suntem la dispoziţia brutei ce pândeşte în noi. Levithanul e în noi. Homo duplex…

Ziua de afară seamănă cu bărbatul de douăzeci şi opt de ani care păşeşte apăsat prin curtea de ciment, escortat de trei jandarmi. O zi cenuşie, de plumb, o zi în care vălul cernit al tristeţii acoperă pământul şi cerul. Dincolo de nori, soarele, poate şi el un soare de plumb, gândeşte arestatul. Întunericul din noi nu poate fi luminat decât cu lumina din noi.

— Luaţi loc, domnule locotenent!

Încăperea în care se află e mobilată mai mult în negru. Pe unul din pereţi, două cete de voinici se sfârtecă reciproc. Pe alt perete, tânărul rege al românilor, în uniformă militară, priveşte măcelul de vizavi, cu un zâmbet timp în colţul buzelor. Alături de el, regina mamă, zâmbind blând, evlavios. În faţa măcelului de pe peretele de vizavi, zâmbetul ei o face ridicolă, mai ţâmpă parcă decât fiul rege.

— Fumaţi, domnule locotenent?

Întrebarea pluteşte un timp prin cameră. Nu, domnul locotenent nu fumează. De opt luni, de când a fost arestat, nu a mai pus ţigară în gură. îi cunoaşte pe anchetatori. Doi dintre ei sunt personalităţi de seamă ale Curţii Marţiale. Dar personalitatea lor este umbrită de cea a inspectorului Liviu Dumitraşcu, care conduce ancheta. Inspectorul e un om la patruzeci şi ceva de ani, e de la Siguranţa Statului, locotenentul şi-a dat seama, de la primele interogatorii, că inspectorul are mintea ageră, completată de o viclenie de mare tâlhar, că se născuse pentru meseria de copoi.

— Am să fiu sincer cu dumneata, domnule locotenent, începe inspectorul. Am să fiu foarte sincer.

Face o pauză, trage delicat din Regala abia aprinsă, îl sfredeleşte pe arestat cu privirile lui ce ţâşnesc din doi ochi de culoarea scrumului de ţigară.

— Nu am găsit probele pe care le bănuiam.

Trage din ţigară, dă drumul fumului în câteva rotocoale groase, care se volatilizează sus, în tavanul gălbui.

— Unde nu-i cauză, nu-i nici efect, domnule inspector, spune arestatul, privindu-l în ochi.

— Cei patru erau subordonaţii dumitale, îi reproşează, parcă cu durere în glas, inspectorul de Siguranţă. Au dezertat băieţii, cu patru mitraliere şi două lăzi de muniţii. Subordonaţii dumitale, domnule locotenent, la ordinul dumitale, sunt sigur de acest lucru, nu am cu ce proba, recunosc neputinţa mea.

— Nu le-am cunoscut niciodată intenţiile, domnule inspector, rezistă anchetatul, ascunzându-şi cu greu bur curia răutăcioasă.

— Ai dreptate, domnule locotenent, îl uimeşte din nou inspectorul cu sinceritatea lui. Repet, pentru că nu am probe. O problemă de logică, însă, domnule locotenent: cum se face că până în apropiere de pădurea Dumbrăviţa ai mers în urma convoiului, iar acolo ai trecut în faţă?

— De la Iaşi până la Dumbrăviţa am trecut de mai muie ori în fruntea ori în spatele convoiului.

— Totuşi, domnule locotenent, nu era firesc ca prin pădure să asiguri flancul stâng al convoiului, mai ales că era noapte?

— M-am opus de la început, domnule inspector, acelui transport de armament şi muniţii pe timp de noapte. La batalion se află raportul meu scris.

— N-am probe, domnule locotenent, reia cu tristeţe inspectorul de la Siguranţă. Din păcate, logica nu este admisă ca probă în niciuna din justiţiile lumii.

Arestatul numără bătăile pendulei de pe hol, ciocanul

timpului bate strident şi în sufletul lui, făcându-l să sune cu rezonanţă de cristal. Inspectorul trage delicat din ţigară, vorbeşte tot el.

— De când eşti comunist, domnule locotenent?

Ochii de culoarea scrumului de ţigară privesc fix în ochii de smoală ai arestatului. Pentru o clipă, pendulul rămâne în nemişcare, suspendat deasupra prăpastie! timpului.

— N-am fost comunist şi nici nu sunt, domnule inspector, răspunde rece arestatul. Şi nu împărtăşesc întru nimic doctrina…

— O cunoaşteţi bine, domnule locotenent?

— Poate nu atât de bine ca dumneavoastră, domnule inspector.

— Într-adevăr, îl aprobă din nou Dumitraşcu, apoi tace, continuând să-l privească în ochi, ori în suflet, cum simte arestatul. Apoi priveşte spre fereastră, duce Regala la buze, trage din ea, o suge ca pe un ciubuc, sloboade patru rotocoale de fum care se lipesc de tavan, unul după altul, aproape în aceiaşi loc.

— Sunteţi liber, domnule locotenent deblocat! Sevasti.an cată insistent chipul lui Dumitraşcu, inspectorul simte ura de moarte din privirile arestatului, repetă nepăsător:

— Da, domnule locotenent deblocat, sunteţi liber. Nu vă bucuraţi că sunteţi liber?

— Mă bucur, domnule inspector, răspunde Sevastian. Şi, pentru o clipă, juraţii au senzaţia că în faţa lor se află o statuie de plumb.

„Ofiţer deblocat”, repetă în gând omul din faţa lor. îi ard sufletul şi inima aceste cuvinte; două lovituri de cnut pe o piele crudă, de copil.

II

Merge pe străzile oraşului, în uniformă de rezervist, spre gazda lui, din spatele Mitropoliei; merge repede, cu

privirile în pământ, ferindu-se de ochii lumii, de eventuali cunoscuţi.

Nu ia seama la nimic, nu se gândeşte la nimic, nu alege străzile, paşii îl duc mecanic, exact acolo unde trebuie să ajungă. E liber, dar ciudat, are senzaţia că se află într-o temniţă de plumb, că se sufocă, simte pe umeri o greutate insuportabilă ce-i apasă deopotrivă sufletul şi trupul, voind să-l afunde parcă spre centrul pământului, în focul nestins al pământului. Se scufundă în acel foc, pentru o clipă nu mai simte gravitaţia, dar şi acolo un dor năvalnic îl chinuite. Să iasă din capcana aceea de foc lichid, într-o explozie apocaliptică, să se reverse peste lume în şuvoi, să ardă tot răul din lume, să reclădească lumea după altelegi, să se transforme în demiurgul ei. Iresare la mare; ia acestui gând, se sperie de el. Trebuie să-i recapete echilibrul psihic, să reînvie în el armonia cugetului sănătos şi cumpătat, trebuie să renască din propria-i ruină, să devină omul de altă dată. Dar va putea oare? Vremurile grele, realitatea în care se trezise deodată, înfricoşător de neagră, primejdia ce-l ameninţa, pe el şi întreaga omenire, maturitatea, adevărata maturitate ce-l catapultase deodată în lupta pe viaţă şi pe moarte pentru destinele omenirii, toate acestea îl vor lăsa oare să se reîntoarcă la zâmbet şi romantism, la scrisori de dragoste şi poezii, la balurile de sâmbătă seara şi plimbările de duminică, cu Adriana, prin parcurile oraşului, la disputele cuminţi şi paşnice cu prietenii civili şi colegii de armă?... Dar e absurd să se mai gândească la toate acestea. „Garda, căpitanul, ne preschimbă-n şoimi de fier...” Cântecul pluteşte în aerul otrăvit, vine de undeva, din spate, îl urmăreşte ca un buldog turbat, locotenentul deblocat mare, te şi grăbeşte pasul, dar cântecul îi ţiuie în urechi să-i spargă timpanele, să-i pătrundă în creieri cu vârfurile lui de pumnal, să-l scoată din minţi. Nu, nu se poate, îşi spune în gând. Nu se poate, murmură mai apoi şi grăbeşte pasul, aproape că

aleargă, dă buzna în curte, apoi în casă. Bătrâna profesoară îl priveşte îndelung, până îi dau lacrimile.

— În sfârşit, iată-vă liber. Ştiam eu că o să vă reîntoarceţi.

— Ştiţi unde am fost?

— Bănuiesc.

— Ce bănuiţi, doamna Cazacu?

— Cunoscând ideile unui om, nu-i greu să-i deduci faptele.

— Ce noutăţi mai sunt prin oraş?

Bătrâna îşi şterge lacrimile, începe să aştearnă grăbit masa.

— Nu-i greu de aflat, domnule locotenent. În cel mult douăzeci şi patru de ore te poţi pune la punct, nu numai cu noutăţile din oraş, ci din întreaga ţară, din lumea întreagă. Se fac slujbe pentru Moţa şi Marin, se trag clopotele la miezul nopţii, se fac descinderi, arestări, se asasinează, totul se face pe întuneric, acestea sunt noutăţile din oraşul nostru…

Chiriaşul nu-i răspunde, doamna Cazacu reia după câteva clipe:

— Poate că aceasta este cea mai mare tragedie pe care o trăieşte poporul român. Ori poate că vine sfârşitul lumii…

— Ce-aţi mai lucrat, doamna Cazacu?

— Nimic, domnule locotenent, v-am aşteptat. Mi-am făcut o preocupare în a vă aştepta. Când n-o să am pe cine să mai aştept, am să mor. De ce să mai fac umbră pământului?

— Adriana a fost pe aici?

— De multe ori. Ultima dată, acum vreo patru luni! S-a uitat mult în camera dumneavoastră, şi pe urmă a plecat. N-a spus nimiceând a plecat, era tristă, nici eu n-am întrebat-o nimic.

Doamna Cazacu, femeie la aproape şaptezeci de ani,

cu părul alb şi fruntea plină de riduri mărunte, se apropie de tânărul ei chiriaş, îi ia mâna, i-o strânge, i-o mângâie.

— Domnule locotenent, dragă domnule locotenent! Pe cine o să mai aştept eu, domnule locotenent!

Sevastian intră în camera lui. Pe masă, vreo cinci plicuri. Patru de la bătrânul Dumitrache Pantază, unul de la căpitanul Moiceanu; un plic fără ştampilă, pe acesta îl deschide mai întâi. Căpitanul îi doreşte „bun venit” şi îl invită la un pahar de Cotnar, la „Patru lebede”. îl aşteaptă la orele douăzeci… Căpitanul Moiceanu, şopteşte. Căpitanul Moiceanu. Căpitanul Moiceanu nu s-a gândit nicio clipă că aş putea trăda. Dacă s-ar fi gândit la acest lucru, ar fi dispărut şi dânsul, ar fi dezertat, ar fi, acum, alături de cei patru camarazi poate, ori aiurea, cine ştie prin ce locuri. Dar a avut încredere în mine, o încredere oarbă. De ce oarbă? Gândul trădării nu mi-a venit în minte nicio clipă. Căpitanul Moiceanu a intuit acest lucru, de aceea nu a dezertat, de-aceea îmi scrie această scrisoare. Să mă întâlnesc cu căpitanul Moiceanu… Dacă mă gândesc bine, el m-a adus în această stare, la ordinul lui cei patru au dispărut, cu armament şi muniţii, din cauza domniei sale am devenit eu ofiţer deblocat. Şi dacă mă gândesc şi mai bine, în această clipă sunt un laş. Dacă n-ar există oameni ca el, dacă omenirea nu ar fi avut întotdeauna asemenea oameni, Hitlerii lumii ne-ar fi su – focat din faşă idealurile şi avânturile, dorurile de zbor spre înălţimi. Dar au existat dintotdeauna oameni ca domnul căpitan Moiceanu, iar eu, cu întreaga mea fiinţă, simt că locul meu este alături de ei, de răzvrătiţii lumii. Am obosit, trebuie să mă odihnesc puţin. Va să zică, la orele douăzeci fix ne întâlnim la „Patru lebede”. Foarte bine…

Citeşte şi celelalte scrisori, află veştii rele, Le aruncă pe masă, se bărbiereşte, face un duş rece, gustă ceva din cina servită de doamna Cazacu şi, după o oră, e din nou în stradă. Abia acum ia aminte la metamorfoza prin care a

trecut oraşul în cele opt luni, cât a stat el în detenţie şi în anchetă. Pe străzi, într-un continuu du-te-vino, maşini negre, unele cu perdelele trase, poartă în ele domni cu zvastici la chipiu şi doamne vesele şi cochete. În semiobscuritatea becurilor de 120, rare, lumea din maşinile negre pare o lume a fantomelor. Pe lângă maşini, grupuri de bărbaţi în cămăşi verzi, cu diagonale şi pistoale, bat pasul pe asfaltul negru, cântând „Noi suntem echipa morţii”. Pe trotuare, bărbaţi şi femei privesc strada. Unii stau cu spatele lipit de ziduri, nemişcaţi, par nişte picturi reci şi şterse, ieşite în stradă din cine ştie ce sinistru castel feudal. Alţii se mişcă, dar ţin privirile în pământ, întorcând parcă spatele cerului şi luminii. De undeva, din oraşul întunecat, vine până în strada cu maşini negre ecoul cadenţei de pas militar şi al melodiei „Deutschland über alles”. Deasupra oraşului, cu aripile întinse, cu ochi de foc, planează un avion imens, negru, cu zvastici pe aripi. Sevastian îi aude zborul, îi simte „privirile”, inima îi bate ca un clopot într-un pustiu nemărginit.

A devenit şi el o pictură ursuză, mobilă, ce se strecoară pe trotuare, printre sutele de alte chipuri, desprinse din pereţii negri şi reci ai vreunui castel feudal. Ţine privirile în pământ, mâinile adânc înfipte în buzunare, i se pare că se află din nou în camera de arest de la Curtea Marţială, începe să-şi numere umbrele. Vreo douăsprezece mai vizibile, alte douăsprezece mai puţin vizibile, umbre între doi stâlpi cu becuri chioare, umbre ce se scurtează cu fiecare pas, apoi se contopesc, intră una în alta, în dreptul becului sunt numai două, una în spate şi alta în faţă. Apoi iar se multiplică, se alungesc. Cauza tuturor umbrelor mele sunt eu. Umbra e un fenomen, iar eu sunt esenţa. Nu, lumina e cauza umbrelor. Lumina este o cauză, este un fenomen, este o esenţă, ca şi mine… Domnul căpitan Moiceanu are dreptate. Şi războiul e tot un fenomen. Esenţa lui e în noi, oamenii. Noi, oamenii, suntem aşa cum

suntem. Unii în maşini negre, alţii în cămăşi verzi, cu pistoale la şold, alţii pe trotuare. Ca mine, ca el, ca el. Fiecare suntem o entitate. Fiecare suntem o esenţă. Dar care-i esenţa esenţelor? Eonul cel nou va începe prin triumful luminii, al raţiunii umane, şi va începe atunci când va lua sfârşit ultimul război de pe minusculul fir de praf cosmic ce se numeşte Terra. Doamna Cazacu îmi spunea că vine sfârşitul lumii. Să vină sfârşitul unei lumi odioase, a egoismului, a brutelor, sfârşitul tuturor Cezarilor, al tuturor Napoleonilor, al tuturor măcelarilor de oameni. „Să-nceapă-al lumii vechi apus”.

Priveşte la ceas, mai are o oră până la opt.

Trebuie să se ducă şi acolo, pe strada Busuiocului, la numărul 42. Poate află ceva mai concret, un cuvânt, ori cel puţin să vadă unul din lucrurile ei, să privească pereţii pe care i-a privit şi ea, să respire aerul pe care l-a respirat şi ea, să retrăiască o clipă, numai o clipă de fericire.

— Poftiţi, domnule locotenent, îl întâmpină Silvia, veştedă şi încovoiată, gata să-şi aplece capul în faţa oricui.

Locotenentul dă mâna cu ea, intră. Un miros vag; parfumul de liliac, parfumul ei preferat, îl cheamă parcă în camera dinspre grădină, acolo unde, până nu de mult, studia şi visa domnişoara Adriana Enache din Movila, studentă în anul III la Facultatea de istorie. Ce lipsea din cameră? Totul părea neschimbat. Dar lipsea ceva. Da, tabloul cu Primăvara culegând flori, fotografia Ecateriei Teodoroiu, şi portretul lui Nicolae Iorga. În rest, totul era neschimbat. Canapeaua acoperită cu „Răpirea din Serai”, masa, cele două fotolii, şifonierul, etajera cu cărţi…

— Domnişoara nu mai locuieşte la mine, spune încet, cu teamă, Silvia. Au dat-o afară din facultate.

Sevastian o priveşte în ochi, femeia îl priveze şi ea în ochi, galbenă, palidă, ştearsă, ca o frunză de noiembrie; mâinile îi tremură, poate şi sufletul îi tremură.

— Imediat după vacanţa de iarnă, explică ea,

domnişoara a plecat acasă. Tuşeşte, cată speriată în ochii musafirului. Nu-i aşa că a făcut bine, domnule locotenent?

— Da, a făcut bine, o aprobă locotenentul, gândindu-se cu groază că Adriana ar putea fi în beciurile Siguranţei. Gândul acesta fi înfioară, îi vine să plângă şi să urle.

— N-aţi mai trecut pe aici de mult, aude vorbele femeii. Mare păcat. Dacă aţi şti cât v-a aşteptat! Aşa sunt toţi bărbaţii. Ca să înţeleagă inima unei femei, bărbatul ar trebui să fie mai întâi femeie şi pe urmă bărbat.

— N-am putut să vin, se scuză locotenentul. Am fost arestat.

Femeia rămâne cu gura întredeschisă, cu o mână la bărbie.

— Mai ieri erau pline câmpurile de morţi, spune ea fără noimă. O clipă, domnule locotenent. Aveţi o scrisoare…

Caută într-un sertar, găseşte scrisoarea, i-o întinde lui Sevastian. Adriana fusese exmatriculată, „pentru povestea aceea şi încă una”, Cunoştea „povestea aceea” dar nu şi pe „încă una”. „Povestea aceea” o aflase de la ea, chiar în această casă. Stăteau pe fotolii, faţă în faţă, la masă. Adriana avea obrazul puţin palid, ţinea coatele pe masă, bărbia rezemată pe dosul palmelor, îl privea în ochi, buzele îi tremurau uşor, de frică, dar şi de indignare. Nu fusese vorba de o aventură, ci de un lucru foarte serios, o răzvrătire, care avea să se soldeze cu moartea prodecanului Octavian Butnaru. Vorbind despre revoluţia din Spania, prodecanul condamnase deschis, cu vorbe grele, fascismul, îl comparase cu cea mai neagră dintre nopţile prin care a trecut omenirea, vedea destinele lumii căzute în mâini de schizofrenici. Câteva fluierături uşoare, câteva încercări anemice de huiduială, avuseseră darul să îndârjească elocvenţa vorbitorului care trecuse la condamnarea făţişă a Gărzii de fier. „Vă împuie capul cu idealuri sfinte, spusese Butnaru. Dar ei nu pot avea nimic

sfânt. Asasinatul, teroarea, nu pot fi niciodată idealluri sfinte. Au trimis în Spania doi bieţi cretini, pe Moţa şi Marin, care au luptat, pasămite, de partea forţelor progresiste, a se înţelege fasciste, dar care, de fapt, erau nişte fricoşi; au fos asasinaţi pe pământul Spaniei de trimişii mai-marilor Gărzii de fier, pentru că nu de vitejia lor aveau nevoie, ci de osemintele lor, îmbrăcate în polei evanghelic, spre a fi purtate prin ţară, să rătăcească cu ele mintea tineretului, să-l transforme în derbedei cu pistol la şold, terorişti şi ucigaşi, domnilor studenţi!”

Parte din auditoriu se ridicase în picioare, începuse să fluiere, să ameninţe cu pumnii spre catedră. Nu-şi putuse explica nici mai târziu ce anume o mânase în acele clipe să facă ce a făcut, pentru că, în general, se ştia slabă, fricoasă.

S-a ridicat de la locul ei, din faţă, s-a îndreptat spre primul coleg dintre cei ce fluierau şi ameninţau, l-a privit în ochi, l-a pălmuit. În aulă s-a făcut dintr-odată linişte. Apoi cel pălmuit a scos pistolul din buzunar, l-a îndreptat spre pieptul ei, zâmbind sadic, dar n-a apucat să tragă, poate nici nu avusese de gând să tragă… Câţiva au sărit în apărarea ei, apoi, cele două tabere din facultate au început prima înfruntare din care membrii Gărzii de fier, înarmaţi cu pistoale, au ieşit învingători. Cineva dintre ei, nu se publicase în presă cine anume, îl împuşcase mortal pe prodecan, ceasta era, în câteva cuvinte, „povestea aceea”, pe care locotenentul o auzea parcă din nou acum, privind fotoliul în care stătuse Adriana atunci. În ziua aceea, Sevastian se convinsese că Adriana idolatriza pe Ecaterina Teodoroiu ori pe Ioana d’Arc, nu numai pentru că se visa şi ea o asemenea eroină, ci pentru că avea în suflet spiritul dreptăţii, credea cu tărie în viitorul unei omeniri descătuşate de animalitate, de bestialitate, credea în viitorul unei României fără bordeie, fără pelagră şi fără tuberculoşi. Acum, îşi spunea în gând locotenentul,

Adriana se află la părinţi, probabil îi ajută în gospodărie, îl aşteaptă. Ultimele gânduri se contopeau, de fapt, cu ceea ce îi scrie Adriana. îl aşteaptă, ştia că se va întoarce curând, îi spune inima ei că aşa se va întâmpla. îi este tare dor de el.

Scrisoarea fusese expediată, din Movila, cu peste trei luni în urmă.

— Vă mulţumesc, îi spune femeii, şi dă să plece.

— M-am gând.it eu că vi s-a întâmplat şi dumneavoastră un necaz, îl mai reţine doamna Silvia. M-au întrebat de dumneavoastră, de domnişoara. Tot ce ştiu, tot ce-am văzut, tot ce-am auzit. Ce să ştiu eu? Nimic, absolut nimic. Ori erau de la poliţie, ori de la Siguranţă, ori legionari erau.

Sevastian strânge u-or mâna uscată, cu vine groase, vinete. Iese din casa scundă, cu muşcate la geam şi cu miros de liliac, o ia pe străduţa neagră ca noaptea, cu privirile aţintite înainte... „Ori erau de la poliţie, ori de la Siguranţă, ori legionari erau...” „Deutschland über alles”. „Noi suntem echipa morţii”. Harpii şi cobe... Intră la „Patru lebede”.

Căpitanul Moiceanu e singur, la una din mese, cu o halbă plină în faţă. Când dă cu ochii de el zâmbeşte, se ridică, îi strânge mâna cu afecţiune.

— Felicitări, domnule locotenent!

...Stau de aproape două ore împreună. În două ore, a vorbit mai mult căpitanul Moiceanu. Locotenentul va trebui să se odihnească un timp. Apoi va intra casier la staţia din N. Va ţine legătura cu acelaşi om. Trebuie să procure armament şi să atragă cât mai mulţi în organizaţie. Deocamdată, se va odihni un timp.

Ies din restaurant, căpitanul îl însoţeşte un timp, merg pe jos. Toate luminile sunt stinse; un întuneric de iad acoperă oraşul negru. Dacă vreun geam îndrăzneşte să privească în noapte, gardianul de pe stradă fluieră prelung

din ţignal şi pământescul strop de lună închide două pleoape negre. Societatea se pregăteşte de război, a<ia va trebui să arate oraşul nostru, dacă duşmanul va ataca patria noastră.

După câteva sute de metri, în oraşul negru, doi bărbaţi îşi strâng puternic mâinile, îşi urează succes unul altuia.

Oraşul doarme acum în întunericul lui de smoală, cu maşinile lui negre, cu străzile lui negre, cu oamenii lui cu gânduri negre. Doamna Cazacu îi deschide uşa şi, din antreul întunecos, Sevastian păşeşte în ceea ce fusese doi ani de zile camera lui.

— Parcă ar fi mort în casă, doamna Cazacu. Să schimbaţi hârtia neagră de la geamuri. Ori să lipiţi peste hârtia neagră una argintie, de staniol.

— Va să zică plecaţi, oftează doamna Cazacu. De ce nu lăsaţi pe mâine?

— M-am săturat de atâta ciumă, doamnă, n-o mai pot suporta nicio clipă.

— Credeţi că o să găsiţi, pe unde vă duceţi, vreun loc neciumat?

— Am să încerc, poate găsesc.

— Nu există, domnule locotenent, nu poate exista.

— Poate că aşa este, mai spune locotenentul, apoi sărută mâna gazdei, gazda îl sărută pe amândoi obrajii, are lacrimii în ochi, plânge ca după propriul ei fiu, mort pe undeva, pe un front din fostul imperiu austro-ungar, „pentru gloria împăratului”. Iese. La colţul străzii, aude tic-tacul unei trăsuri trase de un cal. Raprap-rap-rap!

— Hei, birjar!

— Da, domnule.

— Mă duci până la gară?

— Vă duc, domnule. Urcaţi aici, lângă mine.

— Calul dumitale e negru, domnule?

— Da, domnule.

— Dar trăsura? Pariez că trăsura e neagră.
— Da, trăsura e neagră.
— Şi costumul dumitale e negru?
— Da, domnule.
— De ce-ţi place culoarea neagră, domnule?
— Nu-mi place, domnule, sunteţi într-un dric.
— Am nimerit rău…
— N-aţi nimerit rău, domnule, alţii o nimeresc şi mai rău, cei care stau colea, în spate, şi tac chitic. Stau cuminţi, cu mâinile pe piept, şi tac. De la unul din aceea mă întorc eu acum, un coleg, tare cumsecade, a fost împuşcat astă-noapte, că se ţinea dumnealui şi de politică. Dumneavoastră însă, staţi lângă mine, pe capră. Cine stă lângă mine, n-o nimereşte rău. Numai cine stă în spatele meu o nimereşte rău, mai ales dacă o fi făcut rele la viaţa lui.

Uşa unei cârciumi se deschide brusc, trei inşi negri ies în stradă. „Noi suntem echipa morţii…” Sus, în turnurile bisericii nemţeşti se aud cucuvelele.

— Păsările morţii, domnule. Plecaţi departe?
— Într-un loc cu flori şi cu soare, domnule. Mă duc să-mi scot plapuma neagră ce-mi acoperă sufletul, s-o schimb cu una albastră, albastră ca cerul sfârşitului de mai. Ce zici?
— Dumneavoastră veniţi de la Socola, domnule?
— Aproximativ.
— E bine să te poţi înveli cu o plapumă albastră. Am ajuns. Toată distracţia vă costă cinci lei.

Sevastian îi întinde o bancnotă.

III

Trenul opri în gara N., aproape de ora trei, dimineaţa. Coborî, puse valiza jos, privi o clipă în jur. Pe peron, doar patru ţărani, bucovineni după port. Se uitau la el, tăcuţi, îl măsurau din priviri. Sevastian îşi luă valiza, ieşi din gară. Îmbrăţişă dintr-o privire oraşul care începea

să se deştepte. Era senin, se prevestea o zi frumoasă.

O luă printre linii, spre şosea. Din dreapta, depoul, ascuns într-o perdea subţire de aburi şi fum, emana un aer cu iz de creuzet şi zgură abia aruncată din locomotivă. În stânga, în prelungirea depoului, atelierele de reparat vagoane. Mai erau trei ore până la şapte şi jumătate, trei ore până la reînceperea forfotei, a mişcării, a trudei. Acum era linişte încă.

De la barieră, două căi duceau spre Movila: şoseaua ce tăia drept lanurile de grâu şi porumb, până la malul Siretului, şi o cărare ce ducea mai de-a dreptul, în sat, peste fâneaţa movilenilor. Sevastian o luă pe cărare. Mergea respirând adânc aer răcoros, proaspăt. Sus, pe dealul de dincolo de Şiret, deasupra Mustei, zorii trădau apropierea soarelui, el simţea chemarea pă22

durii, îl chema prin zecile de amintiri: să-ii culeagă cireşele dulci, ori amare, ca altă dată, de mult, de mult, când era copil; să-i adune ciupercile; să-i respire aerul primenit; să se odihnească pe covoarele ei de frunze ori de ierburi. Se va duce cu Adriana, într-una din zilele următoare.

Un popândău îi ieşi în cale, cercetându-l mirat, cu ochii lui de smoală. Chiţcăi ca un liliac, dispăru printre ierburi şi Sevastian zâmbi nostalgic amintirilor de altă dată. Domnul locotenent deblocat se întorcea acum acasă, cu o valiză plină cu haine şi cu sufletul învelit într-o plapumă neagră. Venea să arunce plapuma neagră, s-o schimbe cu una albastră, cu stele şi flori.

Cine sunt cei doi care vin spre el? Unul îi zâmbeşte larg, descoperind două şiruri de dinţi albi şi sănătoşi, celălalt îl priveşte grav, încruntat.

— Sevastiene, îl strigă cel cu zâmbetul larg, şi îl îmbrăţişa. Să moară lumea de dorul tău, Sevastiene!

— Noroc, Radule. Acum îmi dau seama ce dor îmi era şi mie… Şi de casă, şi de locuri, şi de tine. Ce faci?

— Ca movilenii, slujbă la gară. îl cunoşti pe domnul învăţător Teodoru? Stă cu chirie la ai tăi.

— Mi-a scris tata despre dumneata, se bucură Sevastian şi strânse mâna învăţătorului; un tânăr blond, cu ochi albaştri, puţin pistruiat, pieptănat cu cărare.

— O să locuim împreună, domnule Teodoru.

— Rămâneţi mult pe la noi? se interesă învăţătorul, nu prea entuziasmat de noua lui cunoştinţă.

— Cred că da. Când treci pe la mine, Radule?

— Când mă întorc din tură. Şi tu poţi trece pe la mine. Sunt om gospodar, am casă, masă – ceva în pivniţă…

— Te-ai căsătorit?

= – încă nu, dar cât de curând.

— Cine-i fericita?

— Verişoara ta, Natalia, dacă nu s-o răzgândi. Hai, domnule învăţător, că îţi pleacă trenul. Pe mâine, Sevastiene.

Privi zâmbind în urma celor doi. Erau frumoşi, tineri, nu semănau deloc cu oamenii din oraşul negru. Doi cocostârci trecură în zbor, la numai câţiva metri pe deasupra lui. Se lăsară pe malul bălţii Domneasca şi broaştele îşi încetară brusc concertul. Când să intre în Movila, pe şosea, se întâlni cu pretorul Ţurcanu şi ajutorul său, Ghiţă Ciurcă, care mergeau spre oraş. Purtau cămăşi verzi, diagonale şi, la şoldul drept, pistoale în tocuri de piele. îl salutară, îi făcură din mână, Ciurcă îi strigă un „bun venit, camarade”. Şi atunci, zorii de deasupra Mustei îşi schimbară dintr-odată culoarea de argint pur, într-una de plumb. Răspunse salutului cu sufletul răvăşit şi cu un zâmbet de mort.

— Aveţi dreptate doamnă Cazacu, spuse în şoaptă. Niciunde în lume nu se găseşte acum un locşor neciumat.

Revederea ou mama Zamfira şi cu Dumitrache Pantază fu şi ea întunecată de întâlnirea cu cele două lăcuste verzi, cu pistoalele la şold.

IV

Se spălă cu apă rece, îmbrăcă un costum uşor, porni la vale, spre cârciuma falimentară. În cârciumă, doi bătrâni cinsteau câte o cinzeacă, Ilinca croşeta lângă tejghea, într-un fotoliu de nuiele, ros de molii şi de vreme. Părea şi ea, cârciumăreasa, roasă de molii şi de vreme.

— Bună ziua.

Bătrâna privi blând în ochii musafirului, se sculă, puse lucrul pe tejghea, spuse aproape în şoaptă:

— Bun venit, dragul mamei.

El îi sărută mâna, o privi câteva clipe în ochi. Ce mult se schimbase! Se schimbase şi ea, şi cârciuma…

Cârciuma lui Gheorghe Enache era la un pas de faliment. Pentru că bătrânul cârciumar paralizase de aproape un an, şi de aproape un an zăcea la pat; pentru că Ilinca, bătrâna lui tovarăşă de viaţă, habar n-avea să conducă o câiciumă, pentru că, lucrul cel mai esenţial, vizavi de cârciuma lui Gheorghe Enache răsărise alta, una prosperă, condusă de oameni tineri.

— Adriana e acasă?

— Acasă, Sevastiene, oftă bătrâna şi deschise uşa de la tejghea, apoi şi pe cea care dădea în sală. E cu taică-su. De când cu boala, numai în preajma lui stă. Ai venit pe multe zile?

— Am demisionat din armată.

Ilinca îi căută iarăşi ochii, dădu îngrijorată din cap.

— Doamne, ce zile grele vă aşteaptă pe voi! Că noi, ăştia bătrânii… E în camera din dreapta.

Închise uşa, Sevastian rămase în sală, unde mirosea a vin şi a mucegai. Îşi aminti că la un capăt al sălii se afla una din cele două intrări în cramă. Auzi vorba Adrianei, vocea ai suna altfel decât o cunoştea el. Se rezemă de perete, amânând cu încă o clipă revederea, înţelese că fata îi citea ceva tatălui ei. Ce anume? îi citea din Biblie. O dată, mai de mult, Adriana îi spusese că tatăl ei se dăduse

cu adventiştii de ziua a şaptea, că devenise foarte credincios. Acum, fata îi citea din Biblie „Cântarea cântărilor”. Nu se potrivea deloc tejţtul ficela la patul ţintii muribund bătrân, Sevastian înţelese că fata citea „Cântarea cântărilor” pentru dragostea lor curată, înflorită în nişte timpuri atât de negre şi zbuciumate.

După voce, Adriana trebuia să aibă lacrimi în ochi. „Neagră sunt, dar plăcută fiicelor Ierusalimului. Neagră precum corturile Kedarului, frumoasă precum cântările lui Solomon. Nu vă uitaţi că sunt neagră, căci soarele m-a privit...”

— Ce frumos, fetiţa tatii, o întrerupse bătrânul. Iaca, mă simt mai bine. Dumnezeu îmi ia durerea când aud cuvântul lui. Citeşte, fata tatii!

Vocea bătrânului era groasă, hodorogită, ieşea parcă dintr-un butoi. Sevastian şi-l aminti: un om subţirel, cu ochi verzi, mari, mai tot timpul cu o carte în mână, aşteptându-şi clienţii, adesea aşezându-se cu ei la băut. Acum Gheorghe Enache devenise o ruină, îşi trăia ultimele zile.

Sevastian bătu la uşă şi intră fără să aştepte răspunsul. Fata stătea lângă patul tatălui, cu Vechiul testament în mână. Într-adevăr, ochii ei verzi şi mari îi erau plini de lacrimi. Lăsă cartea pe pat, sări în întâmpinarea iubitului.

— Sevastian!

Uită că tatăl ei era în aceeaşi cameră, alergă în braţele omului pe care îl aştepta de opt luni. Se desprinse de la pieptul lui plângând şi râzând.

— Iartă-mă, mă port ca o proastă. Vorbele erau adresate deopotrivă tatălui, iubitului şi sieşi.

Sevastian se apropie de bătrânul bolnav, îi luă mâna,}-o gtrâuse uşor.

— Nu-mi place, domnule Enache, încercă el să glup meaşcă, nu-mi place să te găsesc bolnav, eu cred că te

prefaci, văd că arăţi frumos şi rumen la faţă, aşa cum te ştiu dintotdeauna. Ce zici, alungăm boala pe fereastra? S-o alungăm şi să pornim un chef de trei zile şi trei nopţi…

Bătrânul îl privi cu ochii lui buni, mari şi verzi, ireal de verzi; uimitor semănau ochii lui cu ochii Adrianei.

— Vezi dumneata ce fată frumoasă am eu?

— Văd, domnule Enache, ai cea mai frumoasă fată din lume! Fata din „Cântarea cântărilor”.

— Da, da, aprobă bătrânul şi închise ochii obosiţi. Eu am să dorm, de acum, să vă dea Dumnezeu fericire şi viaţă lungă.

Îl lăsară pe bătrân să se odihnească şi ieşiră în curte. Adriana sărea de la o vorbă la alta, nu-şi continua niciunul din gânduri până la capăt.

Peste o oră, pluteau într-o barcă, undeva prin mijlocul bălţii, printre nuferii albi şi galbeni, într-o cetate de trestie cu spicul aproape copt.

— Pe urmă, continuă Adriana, ni s-a dat sarcina să organizăm manifestaţia antifascistă…

Vântul adia uşor, înfiorând pereţii acelei cetăţi de trestii înalte ce-şi plecau spicele spre oamenii din barcă, să le asculte parcă vorba, pentru ca mai apoi, în urma lor, să încremenească în mirare. Adriana îi spunea cea de a doua împrejurare pentru care fusese exmatriculată, împreună cu cinci dintre colegii ei începuse pregătirea manifestaţiei, trei sute de studenţi urmau să inunde oraraşul, scandând lozinci împotriva Gărzii de fier şi a războiului. Seara însă, toţi organizatorii fuseseră arestaţi. Au urmat trei zile de anchetă. Domnii de la Siguranţă nu s-au purtat rău cu ea, şi nici cu ceilalţi colegi. I-au eliberat după trei zile. Ajunşi la facultate, au fost chemaţi cu toţii la rectorat, cu fiecare din ei s-a vorbit aparte. A intrat şi ea în biroul rectorului, acesta nu i se păruse supărat, îi vorbise cu amabilitate, mult şi cu răbdare, căuta să-i demonstreze că e mai bine să părăsească facultatea, poate că va veni o vreme când îi va

mulţumi. Şi a exmatriculat-o.

— În felul lui, spuse Sevastian, poate că a procedat bine. Cavalerii pistolului şi ai cuţitului nu iartă. Iar noi trebuie să trăim. O strânse lângă el, o sărută.

— La asta m-am gândit şi eu, răspunse ea într-un târziu. Ce bine e că suntem din nou împreună! Ascultă, când ne căsătorim?

Râse, apoi continuă tot ea:

— Ce proastă sunt! Ţara arde şi baba se piaptănă…

y învăţătorul urmăreşte prin geam mişcările locotenentului deblocat şa îi este necaz pe sine pentru ura ce-o poartă acestui om care, de fapt, nu i-a făcut niciun rău. El însă, învăţătorul, ar putea să-i facă mult rău locotenentului, numai dacă ar vrea. Dacă ar vrea, ar intra pe sub pielea lui, l-ar da gata în câteva luni şi atunci poate… Se cutremură de groaza gândului mârşav.

Nu, nu-l va trăda pe „bolşevic”, chiar dacă ar afla de la acesta că intenţionează să pună o bombă infernală în pirosferă, să explodeze pământul în bucăţi-bucăţele, ca firele de nisip. Pentru că şi el, Teodoru, vede cum lumea s-a împărţit în trei tabere. Două dintre acestea se înfruntă direct, într-o luptă pe viaţă şi pe moarte, a treia este furnizoarea de forţe, atât pentru prima, cât şi pentru a doua… El, învăţătorul, nu poate fi un Prometeu. Dar omul din curte, omul de care se interesează poliţia şi Siguranţa, oferind sume şi promi28

siuni… înseamnă că domnul locotenent deblocat se află pe baricada taberei ce înfruntă fascismul. Da, din cauza „bolşevicului” din curte, dragostea lui pentru studenta exmatriculată… Da, va fi de partea „bolşevicului”, a omului robust, jilesnind de sănătate, care a scos apă din fântână, cara acum găleata în faţa casei, o răstoarnă într-un lighean de pe un scaun. Trebuie să fie de partea acestui om, nu pentru că îi împărtăşeşte idealul. Idealul acestui om i se pare utopic, irealizabil în vecii vecilor. Trebuie să

fie de partea lui pentru că ceilalţi i-au ucis tatăl prin douăzeci de lovituri de pumnal, într-una din aşa-zisele răzbunări legionare model. El, fiul celui asasinat, nu avusese curajul să se ia la luptă cu ucigaşii, dar acum, când viaţa îl pusese la un moment de răscruce, trebuie să ia o hotărâre. O luase, cu o săptămână în urmă, când discret, foarte discret, fusese invitat într-un anume local din oraş, unde avusese o convorbire cu domnul chestor Valentin Druzescu şi cu un alt domn, probabil de la Siguranţă. I s-a vorbit deosebit de frumos, domnul chestor şi domnul de la Siguranţă vor să ştie tot ce face, tot ce vorbeşte „bolşevicul”, îi interesează toate persoanele cu care se întâlneşte. Aşa că, domnul învăţător nu numai că şi-ar face datoria de patriot român, dar ar avea şi unele avantaje materiale, în cazul că... Apoi, Siguranţa ar putea interveni, eventual, ca familia domnului învăţător Teodoru, rămasă în Ardealul „cedat”, să vină în România. Cu alte cuvinte, să vină din România în România. Ar mai putea domnul învăţător Teodoru să intre în poliţie, dacă ar dori acest lucru. Ar putea, într-un cuvânt, să devină cineva. Ei bine, domnul chestor şi domnul de la Siguranţă nu vor afla de la el, de la Teodoru, nimic din ce speră, absolut nimic.

Pânde-te în continuare mişcările „bolşevicului”. Ia tăl dezbrăcat până la brâu, spălându-se zgomotos, pe gât, pe subsuori, pe pieptul păros, frecându-şi dinţii cu periuţa, pieptănându-se, iată-l într-un costum gri, cu chipul numai soare şi zâmbet, ieşind din ogradă. O ia la vale, spre Adriana, iar el, Teodoru, a rămas în casă, să întocmească planul de învăţământ anual, pentru clasa a patra B. Şi ce duminică e afară! Şi ce mai cântă rândunelele! Şi ce aer înmiresmat de florile finului copt! Să stai în casă într-o asemenea duminică!

Dacă Siguranţa l-ar fi băgat la zdup pe ofiţerul deblocat, domnişoara Adriana l-ar fi uitat, iar el, Teodoru, şi-ar fi trăit altfel ultimele luni de 2, de pe care le mai are

de trăit. Merita cel puţin atâta lucru de la viaţă. Aşa, ce sens a avut apariţia lui pe pământ? Numai pentru a muri, la douăzeci şi patru de ani, de ftizie galopantă? Ce frumos ar fi fost dacă… Dar nu e cum vrea omul, ci cum vrea Domnul atotputernic. Domnul atotputernic e nedrept. Pentru că nimic din ce a făcut nu-i armonios, totul e luptă, haos, mizerie. Natura e plină de mizerie, sufletul omului e plin de mizerie. Îşi dă seama că gândeşte ca un ticălos despre omul care a dispărut acum în stradă. Omul se va duce astăzi în pădure cu domnişoara Adriana, în excursie. Se vor îmbrăţişa şi se vor săruta de o mie de ori, ori de o mie de mii de ori. Iar el va sta în casă, că are de pregătit programul de învăţământ pe întregul an, la clasa a patra B. „Bolşevicul” l-a invitat şi pe el în excursie. Dar ce să facă el în excursie? Să-i privească cum se sărută, să le stea ca gunoiul în ochi? A.r fi trebuit să accepte invitaţia. Dacă ar afla domnul chestor Valentin Druzescu că a refuzat să-l însoţească în pădure pe „bolşevic”, s-ar supăra foc. Dar n-o să afle acest lucru domnul chestor. Şi multe alte lucruri n-o să afle de la el domnul chestor…

VI

Domnişoara e acasă. A pregătit doi pui fripţi şi a pus vin într-un ulcior, un vin bun, curat, din via lui Enache.

— Să aduceţi ciuperci, le strigă mama Ilinca. Să umpleţi panerele cu ciuperci!

Radu şi Natalia îi aşteaptă în drum. Îşi dau bună dimineaţa şi se privesc voioşi ca cerul albastru şi ca soarele ridicat de o suliţă deasupra Dealului Mare.

Intră tuspatru în aburii ce se ridică din albia Siretului, ele devin Ilene Cosânzene, ei Feţi-frumoşi. De dincolo de Şiret, dintr-un găvan, un bucium prinde a undui lin aerul, ecoul lui se lasă respirat adânc de zăvoi, de văi şi dealuri, până se pierde în suspine, departe, în văgăunile pădurii.

Sevastian îşi ia în braţe iubita, Adriana îl prinde cu

braţele pe după gât, îl sărută, rămâne cu privirile aţintite în ochii lui, se scufundă în ochii lui. El zâmbeşte, pluteşte uşor prin apa ce curge limpede şi molcomă.

Ceva mai la vale, Radu trece prin Şiret, ţinând-o de mână pe Natalia. Părul de aur al Nataliei a ieşit din coc, îi atârnă pe spate, se lasă sărutat de apă.

Ajunşi la mal, fata se rupe de el, fuge, îi ajunge pe Sevastian şi Adriana, cei trei se opresc, îl aşteaptă pe Radu, care păşeşte rar, cu chipul inundat de un zâmbet de marmură albă, din ochii lui izvorăşte numai dragoste. Un timp merg cu toţii tăcuţi. La intrarea în peşteră se opresc o clipă, privesc stânca de bazalt din faţă, pe care e zgâriat un cap de bour.

— Palatul lui Ducă-se-pe-pustii, şopteşte Natalia şi îşi face cruce. O dată am visat că eram singură în peşteră, voiam să ies la lumină şi nu vedeam pe unde. Am început să plâng şi, dacă nil mă scula mama, aş fi murit de frică.

— Nu vreţi să intrăm puţin? le propune Radu.

— Nu, îl refuză în cor cele două fete ţi o iau înainte, spre pădurea care, de la o sută de metri, îi cheamă cu miliarde de braţe desfăcute.

Radu începe să cânte, şi melodia lui intră în pădure, împreună cu cea a ciobanului care nu se mai sătura de buciumat:

La marginea pădurii.
Sub cortul afumat.
Un foc făcut din vreascuri.
Ardea pe înserat.
Şi-o tânără ţigancă.
Ce în ghioc căta.
Îmi spune şi-mi ghiceşte.
Tot din viaţa mea.

Cântecul e trist, nostalgic, Sevastian se vede iarăşi, pentru o clipă, numărând pătrăţelele mozaicului din camera de arest a Curţii Marţiale.

Se duce caravana.
Rămân făr’ de noroc.
O lacrimă din geană îi cade pe ghioc.
De-atunci şi pân-acuma.
Prin codri rătăcesc.
Pe tânăra ţiganca.
Eu n-o mai regăsesc.

— Dar frumos cânţi, frăţioare! îl laudă pe Radu. Tare frumos! Ştii.fi altele?

— O mie de cântece ştiu, pot cânta trei zile şi trei nopţi.

— O să fac în un chef şi ai să mi le cânţi pe toate.

— La nunta mea, Sevastiene. Am să fac o nuntă…

— La nunta ti. O să cânte lăutarii, nu tu.

— Când sunt bine dispus, eu cânt. Nu văd de ce n-aş fi bine dispus, tocmai la nunta mea.

— Am văzut eu odată un mire plângând. Îi fugise mireasa cu altul.

— Auzi tu, Natalie, ce zice vărul tău? spune Radu şi se apropie de fată, o prinde în braţe şi o sărută zgomotos, în faţa celorlalţi.

Intră cu toţii în pădure, fluierând şi chiuind, încep să culeagă hribi şi pâinişoare, într-o oră panerele sunt pline. Se adună apoi sub coroana unui stejar, pe saltea de frunze şi ierburi, Adriana aşterne un ştergar de bumbac, pune pe el pâinea, puii fripţi şi patru pahare.

— Poftiţi la masă, îşi invită ea prietenii, şi prietenii simt că niciodată nu au mâncat cu atâta poftă. O mierlă le cântă de dragoste; undeva, prin apropiere, o turturică doineşte cântec de dor.

Când ies din pădure, soarele e aproape la zenit. Se aud clopotele din Movila; spre apus, albastru, Ceahlăul pare rupt din cer.

După-amiaza şi-o petrec tot împreună, la umbra unui măr din livada Adrianei. Cu faţa în sus, încălzit de vin,

Radu le cântă cântece de dor şi de dragoste. Uneori cântă cu toţii, pe două voci, şi oamenii care trec pe drum se opresc, ascultă şi dau admirativ din cap. Apoi soarele începe să lunece după orizont, intră în peştera lui de aur, lăsând în urmă cerul perdelit în purpură, în aramă, apoi se aude pocnet de bici, fluierat şi chiuit, se aude poarta închizându-se şi deschizându-se, glas de băieţandtu mânând vaca la grajd şi mioarele la strunga, râsul mamei Zamfira şi nu ştiu ce vorbe de o ară ale nepotului, ultimul cotcodăcit de găină...

Domnul învăţător, în odaia cealaltă, scrie nota informativă pe care mâine, la orele nouă, o va da chestorului Druzescu. Un flăcăiaş trece fluierând pe drum, e prea devreme să treacă fluierând cei mari, adevăraţii flăcăi, Movila freamătă încă de strigătul unei cumetre, de mugetul unei vaci, de lătratul unui câine; pe urmă soarele se scufundă cu totul în somnul scurt al nopţii de vară; deasupra Mustei, învăluită într-un nimb de argint, luna îşi arată fruntea, iar un om cu părul că unt iese din pădure, singur singurel. Se îndreaptă spre Movila, peste o oră va bate în geamul domnişoarei Adriana.

Ce repede au trecut patru săptămâni! Un zid de fier, un zid până la cer între el şi domnul de la Siguranţă, domnul cu ochii de culoarea scrumului de ţigară; un zid de fier între el şi Curtea Marţială, între el şi camera al cărei mozaic de pe jos are 1938 de pătrăţele; un zid între el şi coşmarurile lui.

VII

Venise de mult timpul crizantemelor, câmpul se înnegrise, ca şi cerul, şi parcă chipurile oamenilor deveniseră şi ele mai negre, mai pline de îngrijorare şi de tristeţe. Pentru că, moartea se arăta tot mai des în viaţa lor; cu unii se răfuiau „nicadorii” şi „decemvirii”, cu alţii agenţii Gestapoului, cu alţii Siguranţa, cu alţii poliţia, cu alţii foamea. Şi în oraşul N. apăruseră pe străzi maşinile

negre, purtând în pântecul lor solii morţii; apăruseră „nicadorii” şi „decemvirii”, bătând pasul pe străzile negre şi cântând „Noi suntem echipa morţii”; apăruseră şi în Movila, şi apăruseră şi acele chipuri, desprinse parcă din pereţii cine ştie cărui sinistru castel medieval, oameni ce priveau cu ochi de sticlă bizara mişcare de pe străzile negre.

Domnul Ghiţă Ciurcă, ajutorul şefului de cuib al „decemvirilor” din Movila, îi avertizase verbal pe casierul Sevastian Pantază şi pe fochistul Radu David: „Dacă nu veniţi cu noi, ştim noi cu cine mergeţi! Legionarul nu iartă, scrie pe răboj şi aşteaptă ziua potrivită”. Sevastian dăduse din umeri, lăsând impresia că nu-i hotărât încă; Radu înjurase porcos, îl ameninţase cu pumnii pe ajutorul şefului de cuib. Ciurcă îl privise cu ochii lui albi, mari, îl privise mult, îşi plimbase de câteva ori mărul lui Adam de pe gâtul vânăt, lung şi subţire, nu spusese nimic, plecase. „Ai făcut un lucru rău”, îl mustrase după aceea Sevastian pe Radu David. „Ştiu, îi răspunsese prietenul. Nu l-am mai putut răbda”. /

După aceea, mai trecură vreo două săptămâni şi, la o ieşire din tură, Radu David veni la domnul casier Sevastian Pantază, era trist, deprimat, mocnea în el ceva, Sevastian bănuia ce anume se întâmplase cu Radu, se aşteptase la acest luc u. îi dispăruse într-o singură zi roşul din obraz, îndrăzneala din priviri, zâmbetul de pe buze. Radu David devenise şi el, într-o singură zi, un om cu chipul întunecat de grija morţii lui şi de a lumii întregi.

— Nu v-a venit schimbul, domnule casier?

— Domnul Trofin e bolnav, fac şi tura lui.

— Unde putem discuta amândoi, numai noi amândoi?

— Vino. Am aici, în spate, o cameră fără ochi şi urechi.

Radu David intră, se retraseră amândoi în camera din spatele casei de bilete, se aşezară pe patul militar.

— Te ascult, îl îndemnă Sevastian.

Radu continuă să se uite în ochii prietenului, cu suspiciune, aşa cum priveau mulţi dintre oamenii acelor zile.

— Începând de astăzi, sunt agentul Siguranţei.

— Felicitări, râse forţat Sevastian. Dar nu face din asta o tragedie. Din cinci oameni, în zilele noastre, unul, probabil, este agent, fie al poliţiei, fie al Siguranţei… Nu toţi însă… Se opri, îşi cercetă prietenul, îl înţelegea; intuia ce anume îi cereau poliţia şi Siguranţa.

— Îi interesează persoana domnului casier Sevastian Pantază. Tot ce face, tot ce gândeşte, tot ce discută, cu cine umblă. Eşti mulţumit?

— Sunt.

— Numai atât am avut de spus.

— Unde ai discutat cu ei t

— La Dolhasca.

— Câţi erau?

— Doi. Unul era chestorul poliţiei, pe celălalt nu l-am cunoscut, era un civil cu obraz subţire, cu ochii cenuşii. îl cunoşti?

— Poate, spuse Sevastian, amintindu-şi-l pe domnul Liviu Dumitraşcu. Ce ţi-au mai spus?

— Să mă întâlnesc în fiecare vineri cu domnul chestor, la spitalul numărul 3, camera 26. Trebuie să dau informaţii sigure, absolut sigure. Dacă nu, voi fi dat afară din serviciu, voi fi concentrat şi, în caz de război, pe linia întâi. Asta dacă nu accept să fiu agentul lor. Dacă accept şi dau informaţii false, atunci se schimbă treaba. Mă aşteaptă Tribunalul militar, plutonul de execuţie. Dacă accept şi dau informaţii bune, mă aşteaptă lucruri mari. Mâine, poimâine, sunt cineva. Tu eşti comunist, Sevastiene? Nu, nu-mi răspunde, ia-mă cu tine, ia-mă, că nu mai este loc în lumea asta pentru oameni cuminţi.

— Am să te iau, îi promise Sevastian. Acum du-te şi

te odihneşte. Îţi mulţumesc, prietene!

— Pentru ce îmi mulţumeşti?

— Am să-ţi spun altă dată. Du-te şi te odihneşte. Eşti foarte obosit, Radule!

— Sunt, oftă celălalt şi plecă, cu privirile în pământ, apăsat de vremea din afara lui, neagră şi grea, strecurată dintr-odată şi înăuntrul lui.

VIII

De atunci se întâlnesc mai des şi discuţiile lor se învârt în jurul unor subiecte grave. În afară de discuţii, trebuie să întocmească şi notele informative pentru domnul chestor Druzescu, despre care Sevastian ştie acum că, în afară de munca lui de poliţist, desfăşoară şi activitate pe linie de Siguranţă. Notele trebuie întocmite cu mare atenţie, „informaţiile” nu trebuie să se contrazică între ele. Sevastian bănuieşte de mult că şi domnul învăţător Teodoru se întâlneşte cu chestorul Druzescu. Pentru că şi domnului învăţător Teodoru i s-au înnegrit obrajii şi privirile, a devenit tăcut, îl priveşte lung şi oftează; oftează prea mult pentru cei douăzeci şi trei de ani ai lui. Poate că într-o zi, ca şi Radu David, domnul învăţător îşi va deschide inima.

Dar deocamdată această zi trebuie aşteptată. Să vină firesc, de la sine. Cât o fi ceasul? E două şi jumătate. Cineva bate în geamul de la ghişeu. Domnul casier deschide ferestruica şi doi ochi căprui îl privesc inscoditor.

— Ne daţi bilete, domnule casier?

— Peste o jumătate de oră, doamnă.

— N-aş putea pleca cu coletăria rapidă, domnule casier?

— Poftiţi înăuntru, doamnă.

— Nu pot, am ceva treburi prin oraş. N-aş putea lăsa pachetul acesta la dumneavoastră, până mă întorc?

— Lăsaţi-l, doamnă.

— Vă mulţumesc.

În pachet, un explozor şi două mine. Trebuie duse în depozit. Domnul impiegat Ungureanu îl va înlocui pe casier câteva ore, bine că s-a potrivit în tură cu el.

După câteva minute, Sevastian merge spre Şiret, pe cărarea din fâneaţă. Câmpul e golit acum de fân şi flori, de grâu şi porumb, o pâclă deasă curge printre ciulinii umezi şi răchitele fără frunze; un câmp negru. Ocoleşte Movila, merge pe o cărare mai mult bănuită decât văzută, ajunge la Siret, trece chiar prin locul acela care, cu trei luni în urmă, era vadul unei ape paradiziace. Aceeaşi apă e rece acum ca a Styxului; Sevastian se gândeşte că altă dată va trebui să vină cu cizme pescăreşti. Se mai gândeşte că depozitul ar trebui să fie cunoscut de cel puţin încă o persoană, pentru că, în ultimul timp, drumurile spre el, făcute de unul singur, noaptea, sunt şi grele şi urâte…

Peştera îl primeşte cu răceala ei milenară, cu aerul ei stătut, cu miros de umed şi mucegai, cu liliecii ei supăraţi pe năvala luminii din lanterna grănicerească…

Dă la o parte una din pietrele ştiute de el şi intră într-o grotă mică, un fel de galerie de un metru lăţime şi t ei lungime. Trei carabine, două mitraliere, patru pistolete, două lăzi cu cartuşe, un aruncător de mine, o ladă cu grenade defensive…

Pune bine minele ţi detonatorul, rămâne câteva clipe pe gânduri. De ce le adunăm una câte una? Ce fel de război este acesta în care luptă el şi ce şanse de izbândă are? Nu, nu are dreptul să se îndoiască, el execută ordine, ca orice militar, superiorii ştiu mai bine de ce se adună armament, în ce scop se adună, când anume va fi folosit. El trebuie să execute ordinele. Dar dacă e vorba de armament, va trebui să ceară permisiunea să întreprindă acţiunea aceea la care se gândeşte de aproape două luni. Să pună mâna pe un vagon de arme şi muniţii, sau pe două. Acţiunea cere îndrăzneală şi un număr de oameni relativ mare. Zece, doisprezece oameni, curajoşi şi

hotărâţi. Da, e cel mai bun lucru…

E o a cinci şi câteva minute, grăbeşte pasul. Lumina trebuie să-l prindă acasă, în pat. Pentru că, deocamdată, locotenentul deblocat nu ştie ce scrie domnul învăţător în notele lui informative. Şi nu numai pentru aceasta…

IX

Dumitrache Pantază stătea pe prispă, privea sutele de ciori care săgetau cerul în sus şi în jos, cobeau a vreme rea. Din când în când, mici rafale de vânt îi răsfirau pletele albe, de mag. Vârteju de de aer ridicau colbul de pe drum, cernându-l prin ogrăzi şi grădini, Bătrânul vorbea de unul singur, simţea că i se apropie sfârşitul. În noaptea trecută i se arătase în somn un înger negru, îi zâmbise, îl chemase la el. Bătrânul îl privise cu ochi de piatră, simţise în piept ceva ca o arsură, nu putuse spune niciun cuvânt acelui trimis de dincolo de viaţă. Ar fi vrut să-l înjure, să-l alunge, dar nu reuşise decât să geamă prelung, mama Zamfira îl deşteptase, îngerul negru dispăruse şi, odată cu el, Dumitrache Pantazi se întorsese pe partea dreaptă, nu mai închisese ochii până la primele raze de soare ce intraseră în casă, prin geamul dinspre grădină. Se bucura că îl prinsese ziua viu şi atunci frica de moarte îl părăsise. Intrase apoi într-un somn adânc, apărat de lumina soarelui… Acum simţea cum începe să-l doară din nou în partea stângă, la piept, o durere înăbuşită, copleşitoare. Una din ciorile care spintecau văzduhul deveni enormă, se apropie de el, rămase deasupra lui, cu aripile întinse, o cruce neagră şi, da, el era, îngerul acela neînduplecat.

Mama Zamfira dădu să iasă afară, dar se opri înspăimântată: „Ce se întâmplă, Doamne?!”

Casa trosni, icoana sfântului Nicolae căzu din unpherul ei, sticla se făcu ţăndări, un perete crăpă, cei trei vălătuci de pânză de bumbac de pe pat, păst aţi mume de mama Zamfira pentru giulgiu şi punţi, se rostogoliră, ajunseseră la picioarele ei, clopotele din turnul bisericii

sunară de trei ori, netrase de nimeni… „Cutremur!” şopti femeia, stând mai departe, statuie, pe locul unde o prinsese cataclismul.

Streaşina casei se aplecase pe pereţii frânţi, îngenuncheată; casa îşi dădea şi ea duhul, odată cu Dumitrache Pantază. Movila se umplu de ţipete, ciorile continuau să croncăne şi să săgeteze văzduhul, se auzeau clopotele, de data aceasta trase de mână de om. Sevastian intră pe poartă ca o nălucă, se opri în faţa lui Dumitrache, îl privi un timp, fără să-l atingă, apoi intră în casă, o scoase afară pe mama Zamfira.

— Poate că a fost un sfânt, şopti bătrâna privind chipul bărbatului mort, şi începu să-şi facă cruce.

X

Chestorul Valentin Druzescu mergea spre casă zâmbind. Deşi era aproape iarnă, lui i se părea că-i primăvară, că au venit berzele şi rândunelele, că zboară cărăbuşii şi orăcăie broaştele. E minunat să respiri aerul cu iz de crud şi proaspăt, să-ţi dai seama despre tine că eşti deştept şi să te aştepte acasă o nevastă de douăzeci şi doi de ani. El, chestorul Druzescu, fiu de moşier scăpătat, şi-a luat o nevastă! O minune din ultima clasă de la Normală, frumoasa Rosamunda, cea mai frumoasă fată din N. Când iese în oraş cu ea, toţi bărbaţii trag cu coada ochiului şi îl invidiază. Pentru că Rosamunda e clădită din vis şi ispită, din dor şi patimă, Rosamunda e viaţă, numai chestorul Valentin Druzescu, dintre toţi bărbaţii din N., numai el ştie ce e adevărata fericire, îşi trăieşte viaţa la adevărata ei valoare.

Iată şi casa lui. O vilă înconjurată de brazi, cu ferestre mari, luminoase. „Casa se uită la mine şi zâmbeşte. Toate sunt altfel în seara aceasta. Şi cerul, şi pământul, şi casă, şi sufletul meu”.

— Sărut mânuţa, draga mea!

— Bună seara, dragul meu, în sfârşit, bine că a plecat

inspecţia.

— Ce te face să crezi?

— Cel de al doilea om din tine, vesel şi d aguţ.

— Într-adevăr, suntem veseli. Dar inspecţia nu a plecat. Ne întâlnim cu inspecţia la „Luceafărul Moldovei”.

— Te pup pentru ideea asta, era cazul să mă scoţii din casă.

Femeia puse braţele pe umerii soţului, se uită în ochii lui, îl sărută delicat, pe obraz; a înflorit cui totul. E bogată, are bijuterii, rochii, două servitoare, iar în seara aceasta, va ieşi în lume. Se va duce la cel mai luxos restaurant din oraş, va vedea lume nouă, va fi văzută, admirată, dorită şi invidiată de lume, va dansa.

— Eşti gata, îngeraşule?

— Să-mi pun colierul, cocoşelule. Care colier să mi-l pun?

— Care vrei tu, privighetoare. Cu toate eşti frumoasă.

— Ai dreptate, nu te contrazic deloc. Sunt cea mai frumoasă femeie din oraş.

— Iar eu sunt cel mai fericit bărbat din oraş! Şi frumos, nu-i aşa că sunt frumos?

— Să fim serioşi, domnule!

Chestorul zâmbeşte fericit. Desigur, nu-i un Adonis. E un bărbat de vreo patruzeci şi cinci de ani, departe de a fi frumos. Are faţa roşie, ochii prea bulbucaţi, ieşiţi din orbite, părul prea roşu… După ce-şi pune uniforma de gală, cu eghileţi şi epoleţi de fir, o întreabă din nou pe minunata Rosapiunda dac-i frumoş, şi ea îl încurajează chicotind:

— Acum da, eşti frumos?

Se privesc amândoi în oglindă. Vetuţa, servitoarea mai tânără, pompează un parfum discret peste hainele stăpânilor, stăpânii ies în stradă, Pe deasupra Ceahlăului, luna împrăştie raze de aramă pe un cer de argint. Iată şi „Luceafărul Moldovei”. În restaurant intră deodată

luceafărul de pe cer, luând chipul frumoasei Rosamunda. Iar în urma ei, Belzebut. Străluceşte şi el, Belzebut, lângă strălucirea luceafărului. Un bărbat elegant îi întâmpină:

— Poftiţi, doamnă, poftiţi, domnule chestor!

Domnul inspector Dumitraşcu oferă frumoasei Rosamunde locul său. Se vede mai bine de acolo restaurantul şi, mai ales, ringul de dans. De la masa de lângă orchestră, câţiva ofiţeri nemţi privesc şi ei spre masa domnului chestor. Cam impertinentă privirea lor, se vede că au băut mult. Dar, să se uite. Nu are el, Druzescu, cea mai frumoasă soţie din oraş? Poate cea mai frumoasă din lume. De ce nu? Pictorii n-au lăsat niciun portret cu atâta frumuseţe, atâta feminitate, atâta gingăşie, atâta sete de viaţă. Fără pic de dotă, fiica unui preot sărac, frumoasa Rosamunda este totuşi fiinţa cea mai bogată din oraş, a avut natura grijă s-o îmbogăţească, dăltuindu-i un chip frumos, desăvârşit. De toată această bogăţie se bucură numai el, chestorul Valentin Druzescu. Dar în seara aceasta, prea o mănâncă din ochi, mai ales ofiţerii nemţi. Sunt printre ei unii ce arată a intelectuali, a oameni de bun simţ. Ar trebui să fie manieraţi, gradul de ofiţer cere acest lucru, tacit, tuturor ofiţerilor din toate armatele lumii. Nu-i frumos în Germania, în Franţa, în România, nicăieri nu-i frumos să fii bădăran. Şi mai ales în uniformă de ofiţer. În sfârşit, au băut. Dar, e printre ei un sfrijit, un pipernicit, o figură de cimpanzeu, care n-ar trebui să aibă curajul să arunce nici măcar o singură privire, cu coada ochiului, spre frumoasa Rosamunda. Şi tocmai el o priveşte mai provocator, o dezbracă cu ochii lui de maimuţoi.

— Ce serveşte domnul chestor?

— Coniac, friptură, Cotnar. Şi, să cânte muzica!

Chelnerul pleacă grăbit să execute comanda, chestorul continuă monologul atent, nu-i scapă niciun amănunt din forfota restaurantului. Să cânte muzica. Unii vor începe să danseze, alţii vor privi cum se maimuţăresc

dansatorii. Proprietarul restaurantului face un semn şefului orchestrei, orchestra începe un tango. Acum se poate ciocni un pahar de coniac franţuzesc cu domnul inspector Dumitraşcu. E ibun coniacul, îl ţine proprietarul restaurantului, special, pentru domnul chestor. Băutură rară în România de când Hitler a cucerit Franţa.

— Păcat să se veştejească într-un oraş de provincie o floare atât de frumoasă, domnule chestor!

Domnul inspector Dumitraşcu zâmbeşte fin. Desigur, chestorul a înţeles apropoul. Asta înseamnă, sunt gata să te ajut să scapi de acest orăşel, să pleci la Iaşi, sau poate, de ce nu, la Bucureşti, dacă… Bine, îi va arăta el domnului inspector că n-are nevoie de ajutorul nimănui pentru a ajunge acolo, în fotoliul pe care-l merită cu prisosinţă. Este un om dotat cu o deosebită inteligenţa, are studii superioare, calităţi înnăscute pentru munca de poliţie, despre toate acestea vorbesc arestările câtorva grupuri ilegale, depistarea unei agenturi de spionaj…

— Nu se veştejeşte, domnule inspector. Din zi în zi înfloreşte tot mai frumos.

— Drăguţ ca întotdeauna, zâmbeşte frumoasa Rosamunda, roşind puţin, de plăcere.

Unul dintre ofiţerii nemţi, un tip simpatic, cu ochelari, se ridică de la masă, şi domnului chestor îi îngheaţă sângele. Iată-l, într-adevăr, vine spre masa lui. Face o plecăciune, îşi cere voie, în nemţeşte, să danseze cu frumoasa doamnă. Obrazul domnului chestor, din roşu, capătă o nuanţă de vânăt. Asta e prea de tot.

— Ei bine, dacă vrea doamna.

De ce să nu vrea? A venit să danseze, să se distreze, a e doară douăzeci şi doi de ani. Numai că domnul ofiţer o strânge prea tare lângă el, o lume se uită la ei, unul din ofiţerii de la masă îl îndeamnă pe colegul lui să facă ceva cu frumoasa doamnă, Rosamunda înţelege şi buzele încep să-i tremure de indignare. În sfârşit, melodia se termină,

domnul ofiţer o conduce pe frumoasa doamnă la masa domnului chestor, mulţumeşte, de data aceasta în franţuzeşte, zâmbeşte, se retrage la masa lui. Nu trec decât cinci sau şase minute, ofiţerii nemţi cer încă un tangou, şi sfrijitul cu faţa de cimpanzeu vine la masa domnului chestor, cere voie să danseze cu doamna.

— Asta e culmea obrăzniciei, şopteşte Valentin Druzescu.

— Să nu iasă cu scandal, îl atenţionează inspectorul zâmbind. N-ar trebui să refuzaţi.

Frumoasa Rosamunda se scoală, merge să danseze cu sfrijitul. Omul-maimuţă îi ajunge până la bărbie, grozav l-ar pălmui, dar asta s-ar termina cu focuri de pistol. Omul simte repulsia doamnei, se obrăzniceşte, lasă mâna să-i cadă într-un anumit loc, pe frumosul ei corp.

— Minunată nevastă aveţi, spune inspectorul Dumitraşcu, ca să distragă atenţia domnului chestor.

— Da, răspunde domnul chestor, unii cu soţii frumoase, alţii cu moşii.

Domnjil inspector bea vin şi domnul chestor îşi dă seama că n-ar fi trebuit să rostească asemenea cuvinte, dar tensiunea din el se cerea descărcată într-un fel. Prinde privirea şefului orchestrei, îi face un semn, şeful orchestrei apasă pe vioară şi, deodată, i se rup două strune.

Frumoasa Rosamunda o ia înaintea sfrijitului, acesta se opreşte la mijlocul drumului, nu mai vine la masa domnului chestor, să mulţumească pentru amabilitate, frumoasa Rosamunda are lacrimi în ochi.

— Să mergem, spune chestorul.

Dumitraşcu îşi arată regretul că domnul chestor pleacă atât de repede, dar în sinea lui îi dă dreptate, se simte şi el jignit de comportarea celor doi ofiţeri nemţi.

Domnul chestor e acum vânăt de-a binelea, respiră greu, abia se abţine să nu scoată pistolul. îi vine o idee pe care o crede genială.

— Chelner!

— La dispoziţia dumneavoastră, domnule chestor!

— Du un pachet de „Mărăşeşti” la masa domnilor ofiţeri nemţi!

Chelnerul înclină capul, ia de la barman pachetul de ţigări „Mărăşeşti”, se îndreaptă spre masa ofiţerilor nemţi, în timp ce chestorul iese din restaurant zâmbind sadic. În stradă, Rosamunda începe să plângă.

— De ce nu i-ai împuşcat pe toţi? Trebuia să-i împuşti.

Domnul chestor o ia protector pe după umeri, razele lunii dau strălucire lacrimilor Rosamundei, soţul mângâie părul soţiei cu amândouă mâinile, şi nu ştie de ce se gândeşte la cei doi fraţi, înmormântaţi într-una din gropile comune din panteonul eroilor de la Mă aşeşti. Într-un gest tandru, cuprinde faţa soţiei în palmele lui, o sărută pe frunte:

— Să mergem.

Femeia se lasă condusă, continuă să plângă cu suspine, ca un copil bătut.

— Porcii, porcii, porcii! De ce nu i-ai împuşcat?…

— Taci, draga mea, te rog să taci!…

Se culcă fără să-şi spună niciun cuvânt…

Chestorul se tot foieşte în aşternut, ar trebui să doarmă, dar somnul nu se prinde de el. Fumează ţigară după ţigară, nu-şi duce niciun gând până la capăt, nu e în stare să ia vreo hotărâre, îl obsedează chipurile celor doi fraţi, prezenţa lor în minte începe să-l enerveze, vrea să fugă de ei. Târziu, aproape de ziuă, hotărăşte să nu se mai gândească la nimic, trebuie să doarmă. Închide ochii, fraţii lui mai mai nu-l părăsesc, vor să stea de vorbă cu el.

Fraţii lui mai mari sunt îmbrăcaţi în uniformă militară, sunt în tranşee, trag cu puştile, gloanţele fluieră sinistru, chestorul e lângă ei, dar el nu are armă şi nici nu vrea să lupte împotriva inamicului cotropitor.

— Bună ziua, frate, ce mai faci?

— Bine, dar voi? Cât pe ce să nu vă cunosc. Cum aţi ieşit din fotografiile voastre? Sunteţi doar înrămaţi şi acoperiţi cu un geam.

— Am ieşit din ramă pentru că trebuie să luptăm.

— Aţi luptat destul în ’917!

— Adevărat. Dar luptăm şi acum, când ţara e din nou în primejdie. Tu nu lupţi?

— Am să lupt şi eu, dar nu cu voi, am să trec de partea inamicului.

— E îngrozitor ce spui tu, nu ne-am aşteptat la asta din partea ta, te ducem la domnul general.

— Care general?

— Domnul general Ieremia Grigorescu, comandantul nostru.

— Domnul general Ieremia Grigorescu abia anul acesta, în 1940, a murit. Voi aţi murit în 1917.

Domnul general a murit şi cu noi, atunci, în august 1917. Uite-l pe domnul general. Domnule general, el luptă împotriva noastră.

Piatra de pe mormântul generalului se ridică, domnul general Ieremia Grigorescu îi face semn:

— Poftiţi, domnule chestor!

Domnul chestor intră în mormântul domnului gênerai.

— Tot comandant sunteţi şi aici, domnule general?

— Tot, domnule chestor. Comand aici şapte gropi comune a câte trei sute de ostaşi. Plus o mie de ofiţeri din statul meu major. Continuăm lupta împotriva inamicului, că nu l-am distrus în întregime atunci, în ’917. Nu l-am distrus, el s-a regrupat şi acum ne atacă din nou ţara…

— Sunt alţii, domnule general.

— Pentru noi, domnule chestor, tot ce invadează patria noastră e duşman.

— I-am văzut pe fraţii mei, trăgeau cu armele în

inamic.

— O, te înşeli, domnule chestor. Aceia nu erau fraţii dumitale. Aceia erau doi e oi care trăiesc. Ei n-au murit încă.

— Dar ei m-au adus aici, la mausoleu.

— Nu, domnule chestor. Ai venit singur, ţi s-a făcut dor de noi, ai vertit să ne vezi. Noi, eroii – ştim că şi dumneata vei fi un erou – avem ceva al nostru, numai al nostru. Ceva care ne ajută să trecem uşor din viaţă în moarte, şi din moarte în viaţă. Şi noi ne ajutăm mult unii pe alţii, în misiunea noastră. Cei vii îi ajută pe cei morţi şi cei morţi îi ajută pe cei vii. Noi toţi, care suntem aici, vezi ce mulţi suntem, am mu it de multe ori şi în multe locuri. Am umplut câmpurile de bătaie cu trupurile noastre. De pe valea Jiului, până pe valea Uzului. Noi am murit, domnule chestor, în foarte multe locuri, pe urmă am înviat, pe urmă iarăşi am murit, şi tot aşa, murim şi înviem, de câte ori are nevoie patria de noi. Eu i-am comandat şi când e am viu şi erau şi ei vii, şi când ei erau morţi şi eu viu, acum când suntem cu toţii morţi, tot eu îi comand.

— Apreciez la dumneavoastră, domnule general, faptul că nu vă părăsiţi nicio clipă trupa. Un comandant nu trebuie să-şi părăsească trupa.

— Aţi spus un mare adevăr, domnule chestor. Comandantul nu trebuie să-şi părăsească niciodată trupa. Vedeţi ce voinici am?

— Sunt albi, domnule general, albi şi slabi, îi bate vântul de slabi ce sunt.

— Observaţia e justă, domnule chestor. Nu prea am avut mâncare când am devenit noi eroi. Nici mâncare, nici medicamente, nici echipament; multe n-am avut, domnule chestor, fapt pentru care am pierdut mai multă armată decât Napoleon în campania din 1812. Vino să ţi-i arăt pe fraţii dumitale!

— Nu vreau să-i văd pe fraţii mei, domnule general.

— De ce, domnule chestor?

— Mi-e frică de ei, domnule general. Şi mi-e f în la dumneavoastră aici e rece. Vreau să ies de aici, domnule general, mi-am lăsat trupul lângă cavoul dumneavoastră, trebuie să intru în trupul meu.

— Păcat, domnule chestor. Ţi-aş fi arătat multe. În fine, lăsăm pe altă dată, acum grăbeşte-te, că ofiţerul neamţ, cel cu chip de cimpanzeu, vrea să tragă cu pistolul în trupul dumitale. Repede, domnule chestor.

— Nu trage, nemernicule! Nu trage, bestie!

Domnul chestor sare din pat, se uită la ceas, e cinci şi jumătate. „Ce coşmar!” Ia un calmant, se întinde iar pe dormeză. „Stupid, de-a dreptul stupid. Să-ţi laşi trupul la marginea unui cavou, să vorbeşti cu morţii...”

Pleacă la birou mai de dimineaţă ca de obicei. Pe la opt, vine şi domnul inspector Dumitraşcu, vesel, proaspăt bărbierit, parfumat.

— Păstraţi-vă pachetul de Mărăşeşti, domnule chestor spune el zâmbind, cu zâmbetul lui subţire, de om rău. Şi struniţi-vă nervii, domnule chestor!

XI

— Când ţiuie cărbunele în sobă, spuse Teodoru, cineva te vorbeşte de rău. Asta de la mama Zamfira am aflat-o. Pe cine dintre noi doi ne vorbeşte cineva de rău? Pun rămăşag că pe dumneata şi nu pe mine.

Sevastian îşi ridică privirile din carte, îi zâmbi colocatarului care, la masă, corecta caietele de citire ale clasei a patra B.

— De exemplu, continuă Teodoru, scriind un „patru” apăsat, domnul chestor Druzescu, ori Siguranţa, nu au deloc o părere bună despre dumneata. În mod sigur te vorbesc de rău şi îţi vor răul.

Sevastian lăsă cartea pe pe nă, se întoarse pe o parte, zâmbetul de pe buze şi din priviri îi dispăru, îl cercetă cu luare aminte pe Teodoru. Acesta continua să

corecteze caietele, părea cufundat în munca lui.

— Regret că te indispun, dar ai să mă ierţi, sper. Se uită în ochii lui Sevastian, câteva clipe, apoi se aplecă din nou asupra unui caiet de citire. Te invidiez, domnule Sevastian, trebuie să recunosc că te invidiez, dar nu într-atât, încât să te pot urî. Te invidiez, mai ales pentru sănătatea dumitale, fizică şi morală. Ştii că am fost îndrăgostit de domnişoara Adriana?

Scrise un alt „patru”, continuă:

— Ştiu că ai fost dat afară din armată, ştiu multe despre dumneata. Le-am aflat, parte de la mama Zamfira, parte de la dumneata, parte de la domnul chestor Druzescu.

Dădu la o parte caietele, cu un gest de dezgust, se întoarse către Sevastian, care îl asculta cu luare aminte.

— Încă înainte de întoarcerea dumitale am fost chemat la comisariat... Acolo l-am întâlnit pe domnul chestor, era cu un domn care nu s-a recomandat. Un tip simpatic, cu ochii ca cenuşa. Mi-a spus despre dumneata o mulţime de lucruri, am semnat un angajament că nu voi trăda colaborarea cu Siguranţa statului, şi aşa am devenit agent de Siguranţă. La început mă bucuram, aveam de gând să te vând.

Tăcu, luă cana de ceai, sorbi câteva înghiţituri, oftă prelung.

— Am dat până în prezent douăsprezece note informative despre dumneata, am scris în ele numai lucruri reale. N-am scris însă, de pildă, că într-o seară, la Adriana în casă, te-ai întâlnit cu un bărbat tânăr, dar cu părul complet alb. Ori purta perucă, domnule Sevastian? Nu, nu-ţi cer să-mi răspunzi. Pentru notele mele am fost recompensat de mai multe ori cu bani; vreo şase mii de lei am primit. Banii ăştia, ca şi cei pe care am să-i mai primesc pentru informaţiile mele, am să ţi-i las dumitale, să-mi cumperi cu ei o piatră funerară, de marmură albă,

dacă ai să poţi. S-o pui la mormântul meu, peste o lună şi jumătate, când voi muri.

— De Ce să mori peste o lună şi jumătate? întrebă Sevastian uluit.

Această ultimă frază era, de fapt, noutatea cu care Teodoru îl găsea descoperit, şi simţea, era sigur că învăţătorul nu-l minte, citea parcă pe chipul lui că, într-adevăr, peste o lună şi jumătate, fix peste o lună şi jumătate, va muri.

— Sufăr de o boală care nu iartă, răspunse calm Teodoru. Ftizie galopantă, domnule Sevastian. E sigur, mi-am făcut toate analizele, şi toate socotelile…

Nu, nu visa. În faţa lui avea un om concret, un om care corecta, cu un creion roşu, un vraf de caiete dictando, scria pe ele note, trăgea linii groase. Ftizie galopantă. îl tulbura boala învăţătorului, şi nu faptul că-i mărturisea legătura lui cu Siguranţa, această mărturisire venise parcă în mod firesc, o aşteptase. Va să zică, în aceeaşi casă erau doi urmăriţi. Unul de poliţie şi Siguranţă, celălalt de moarte. Situaţia lui era uşoară, avea în faţă speranţa în izibândă, speranţa într-o viaţă frumoasă; viitorul celuilalt era sinistru, înfricoşător. Vorbele de compasiune nu-şi aveau niciun rost, discuţia trebuia dusă până la capăt, bărbăteşte, firesc, cum începuse, dar ce anume să discute cu învăţătorul?

— De ce mă urmărşte Siguranţa? se auzi spunând, ca într-o doară.

— Lucrul acesta, se întoarse învăţătorul spre Sevastian, îl ştiu, cred, în parte, Siguranţa şi poliţia. Dar cel mai bine îl ştii dumneata, domnule Sevastian.

— Nu ştiu, se apără locotenentul, fără convingere; nu ţi-au spus când te-au recrutat?

— Mi-au spus că ai fi comunist.

— Că aş fi sau că sunt?

— Că eşti comunist.

— Ce ţi-au mai spus?

— Ştiam că o să te intereseze, domnule Sevastian.

Mi-au dat de înţeles că s-ar putea să iei legătura cu anumite persoane străine de aceste locuri. Mi-au cerut să-i anunţ imediat ce s-ar ivi asemenea persoane în preajma dumitale. Dar, după cum ţi-am spus, nu i-am anunţat.

— M-ai urmărit, totuşi…

— Pentru liniştea mea, te rog să nu-mi reproşezi acest lucru. Voiam să mă conving dacă reprezentanţii legii şi ai ordinii publice au sau nu vreun temei să te urmărească. Sincer să fiu, m-am bucurat când am văzut că au motive să te urmărească.

Învăţătorul luă un caiet, îl deschise, începu din nou să corecteze. O linişte rece. umplea încăperea, Sevastian cunoscuse această linişte, în camera de arest a Curţii marţiale, îi era frică de ea.

— M-au sfătuit, în caz că îmi vei solicita acest lucru, să intru în organizaţie cu dumneata… Da –, în definitiv, de ce te urmăresc, domnule Sevastian? Le-ai făcut ceva, ori ai de gând să le faci?

Răspunsul la întrebare nu veni, tăcerea se aşternu din nou, câteva clipe, în casa reclădită în urma cutremurului.

— Scuză-mă, reluă Teodoru, continuând să corecteze greşelile din caiet; aş fi vrut să ştiu, numai aşa, din curiozitate. Râse fără chef, un râs de mască, scrise un „şase”, continuă: E stupidă discuţia noastră, pe cuvântul meu, e cea mai stupidă discuţie din viaţa mea. Mai ales întrebările mele sunt de-a dreptul stupide, îmi dau seama, dar ţi-am spus, peste o lună şi jumătate voi muri. Exact de azi într-o lună şi jumătate. De aceea, aş vrea să ştiu unele lucruri. Dar cum nu sunt încă muribund, nu eşti obligat să-mi răspunzi; apoi, mi se pare mie că în zilele noastre sunt lucruri pe care nici muribunzii nu trebuie să le afle. Cine ştie de ce poate fi în stare un muribund, în zilele noastre?!

Sevastian oftă, un fior rece, de gheaţă, îi trecu prin oase. Era poate gândul lui Teodoru, gândul că va muri peste o lună şi jumătate.

— Legile lumii vii, domnule Sevastian, reluă învăţătorul, aplecat peste un alt caiet. Trăim ingerând materie vie. Ucidem şi mâncăm vietăţi care, la rândul lor, şi ele ucid şi mănâncă vietăţi. Danici pe noi nu ne iartă alte vietăţi. Se adună cu miile, cu milioanele, în sângele nostru, în organele noastre, şi nu se lasă până nu ne dau gata. După ce ne-au dat gata, care pot să scape, scapă, care nu, intră, laolaltă cu rămăşiţele noastre pământeşti, în fălcile necroforilor. Aceştia desăvârşesc opera începută de confraţii lor pământeni, pe urmă, alţi nevăzuţi indivizi fi devorează şi pe ei. Şi tot aşa. Mă asculţi, domnule Sevastian? Te rog să mă asculţi, trebuie. Nu-mi pot stăpâni puzderia de gânduri. Dacă le slobod, am să respir mai uşurat în zilele ce mi-au mai rămas.

Sevastian simţea că nu-i era frică de moarte, dar moartea învăţătorului îl înfricoşa. Era o moarte stupidă, o viaţă creată de neant şi luată de neant fără niciun sens.

— Materia vie, urmă Teodoru, dus pe gânduri, trăieşte prin consum de materie vie, prin forţă, prin moarte. Forţa e măsura tuturor lucrurilor, aceasta o spune nu ştiu care dintre filosofii germani. Galaxiile se nasc prin forţă, planetele se învârt în jurul sorilor prin forţă, ziua şi noaptea, anotimpurile, vânturile, totul se naşte prin forţă. Lupul trăieşte prin forţă, ca şi iepurele, ca şi furnica, ca şi microbii ce-mi ronţăiesc de zor ultimele bucăţi de plămân… Idealuri, luptă, precepte iluministe, idealism… în fruntea unor asemenea precepte s-au ridicat toţi cezarii lumii, trecând prin foc şi sabie pe cei mai slabi, supunându-i voinţei lor, preceptului lor, forţei, domnule Sevastian. Până s-a născut un altul… De câte ori lumea a tins spre lumină, legităţile ei au născut un Gingis-FJan, un Timur-Lenk, un Iulius Cezar, un Hitler… Şi aşa va fi mereu.

Legităţile acestea ne domină, ele sunt împotriva, luminii, lupul din noi a avut şi va avea în vecii vecilor câştig de cauză... Peste o lună şi jumătate intru în fălcile necroforilor. Mi-e tot una, poftă bună, domnilor necrofori!

Era o teorie fatalistă, Sevastian o cunoştea. Şi se gândea în clipele acelea că peste ani şi ani, Marx va intra în legendă, din legendă în mit, chipul lui va deveni demiurgic, va fi cinstit ca unic şi adevăratul creator al lumii. Pentru că Marx a despicat în două lumina de întuneric, arătând omului măreţia lui de zeu al universului.

Deocamdată, însă, în lume dominau legităţile întunericului, aceleaşi legităţi ce guvernau pe om, de la apariţia lui. Niciodată, însă, împotriva întunericului nu se ridicaseră asemenea forţe, lupta era pe viaţa şi pe moarte, întunericul trebuia să intre în agonie. Şi cu el, toate teoriile, mai mult sau mai puţin mistice, mai mult sau mai puţin fataliste.

— Adevărul trebuie să fie rotund, aşa spui dumneata, domnule Sevastian, îl readuse la realitate Teodoru. Dar adevărul nu-i rotund, te asigur eu. E construit din cioburi colţuroase, din tăişuri de brici. E ascuţit, veninos şi otrăvitor. E raţiunea lui de a fi aşa şi nu altfel. Idealuri? Idealurile sunt o glumă proastă a ziditorului nostru, o glumă băgată în cutiuţa de mai sus de umerii omului. Ha, ha! Dedalii reîncarnaţi în sufletul diferitor visători ne cheamă să zburăm spre soare, cu aripi de ceară. îi urmăm şi, de acolo, de sus, de lângă soare, ne prăbuşim în realitate, în adevăr. Dedalii trebuie spânzuraţi, domnule Sevastian, oricând şi oriunde ar apare ei. Repede, să nu ciumeze lumea cu visele lor nebune.

Sevastian se îmbrăcă, ieşi din casă şi, în toată după-amiaza acelei zile îşi făcu de lucru pe afară, gândindu-se la omul cu care îşi împărţea încă căldura şi aerul din casă, la tot ce se afla în capul acelui om, dar mai ales la boala care, peste o lună şi jumătate, îl va răpune. Spre seară se duse

la Adriana, o găsi în casă, plângând, cu portretul lui Nicolae Iorga în mână. Nu era plânsul acela pe care Sevastian îl văzuse în ochii ei, la moartea lui Gheorghe Enache, un plâns bogat în lacrimi, menit să uşureze atât de sensibilul suflet femeiesc; era un plâns amar, cu lacrimi rare, provocat de o durere mocnită, pătrunsă în toată fiinţa, ca o otravă care ucide încetul cu încetul.

— Ce ai? o întrebă. Dar răspunsul îl văzu imediat, în portretul îndoliat al savantului.

Adriana îi arată ziarul de pe pat, Sevastian îl luă, spunându-şi în gând că iubita lui e cam copilăroasă, ştia că pentru ea Nicolae Iorga fusese un fel de zeu, care o cucerise încă de pe băncile liceului, dar zeul îmbătrânise, la urma urmei era om, t'ebuia să moară şi el, ca orice om. îi sări însă în ochi, de pe ziarul acela, un cuvânt scris cu majuscule: ASASINAT. Şi atunci începu să citească necrologul.

„Aseară, pe la orele 17, 30, opt legionari au pătruns în locuinţa lui Nicolae Iorga, la Sinaia, răpindu-l de la masa lui de lucru. În zorii zilei de astăzi, trupul neînsufleţit al marelui savant a fost găsit la ma ginea comunei Strejnic, într-o pădurice de salcâmi… Aşa părăseşte lumea cel care a fost membru al tuturor academiilor lumii contemporane.

Trezeşte-te, popor român! Apără-ţi savanţii, demnitatea şi fiinţa naţională!”

— De unde îl ai? întrebă Sevastian, copleşit de revoltă.

— M-am întâlnit cu Omul cu păr cărunt.

Sevastian ce cetă un timp tabloul cu Primăvara culegând flori, coborî apoi privirile, ceva mai jos, aproape de patul Adrianei, de unde Ecaterina Teodoroiu îl privea băieţeşte, în uniformă militară, eu gulerul mare şi alb, înţepenit pe gâtul ei delicat; lângă portretul ei ar fi trebuit să stea cel al „Zeului”. Portretul „Zeur lui” c-a acum îndoliat, în mâinile unei muritoare.

— Ziceai că mă înveţi să trag cu pistolul, spuse Adriana ştergându-şi lacrimile.

XII

Ajunul Anului Nou. Ţurcanu, pretor de plasă şi şef de cuib în Movila, visează cu glas tare, împreună cu Ghiţă Ciurcă. ajutor de pretor şi ajutor de şef de cuib. Se privesc languros, îşi toarnă unul altuia vin, gustă din slănina afumată, tăiată, pusă grămadă în farfurie, presărată cu piper, mai combină gustarea cu măduvă din căpăţâna unei verze murate…

— Nu degeaba ne cheamă la Iaşi, domnule căpitan.

— Vine ziua cea mare, Ciurcă!

— Tare o mai aştept, domnule căpitan!

— Vine cu sânge, camarade!

— Cu sânge de jidani şi de alţi masoni, domnule căpitan.

— Pst!

Tac amândoi, se privesc pe sub gene. Zâmbesc, au pe diavolul în priviri şi în zâmbete. A învăţat ajutorul de pretor să zâmbească tot timpul, ca Ţurcanu, în colţul gurii, perfid; un zâmbet de mască.

Teodoru stă în pat, cu capul pe pernă, visează şi el. I s-au dus ochii în fundul capului, are faţa vânătă, au rămas numai pielea şi oasele pe el. Visează la o grădină imensă, la o muzică pe care numai el o aude, de câteva zile încoace, şi de câteva nopţi. O aude, visându-se în grădina aceea de dincolo de viaţă, în care ştie că se va duce peste foarte puţin timp. Îngerii zboară uşor, într-o atmosferă de azur. Au plete blonde, aripi de aur. Printre ei, şi Zenovia, micuţa lui soră. Zboară laolaltă cu serafimii şi cu heruvimii”.

Tuşeşte sufocant, cu batista la gură, bea ceai, închide ochii, visează. Între sferele cereşti, pe curbele spaţiale, vede curgând râuri, râuri de oameni. Drumul e negru, în jur e noapte. Oamenii se grăbesc. Urcă undeva, spre un

astru, acolo încep să se taie între ei, să se muşte. În jurul lor, numai întuneric, deasupra lor, o imensă pasăre cu aripi de plumb, cu cap de mort. De undeva, de sub orizonturile abisale, vine o rază de lumină albă. O singură rază, slabă, vagă ca o părere. Câţiva aruncă armele, ridică braţele, cuprind raza de lumină albă, pornesc spre izvorul ei, cu mâinile ridicate, însetaţi de chemarea ei. Printre cei ce merg pe drumul razei de lumină albă e şi un Druzescu imens, cu capul roşu, şi un Dumitraşcu cu ochii ca scrumul de ţigară… Ar vrea să-i înlăture, drumul lor e în urmă, acolo unde se ucid oamenii între ei. După un alt acces de tuse, îl vede pe Sevastian, mână în mână cu Ad iana. Sunt înalţi şi frumoşi, râd, se bucură, sunt fericiţi aici, pe pământ, au raiul aici, pe pământ. „Ce păcat că trebuie să mor!”

Radu David taie lemne şi fluieră. Nu are chef de cântat, dar cântă. Să se ducă dracului anul care a trecut şi să se ducă dracului şi anul care vine. În anul care a trecut visa să se căsătorească, s-o ducă pe Natalia acasă la el, să facă gospodărie bună şi copii frumoşi. Dar vremu i rele nu l-au lăsat să se căsătorească, îl ameninţă cu război, cu moarte. Vremurile rele sunt întruchipate în mintea lui mai ales prin chipul chestorului şi prin cel al inspectorului de la Siguranţă. „Domnii aceştia mi-au despicat viaţa în două, mi-au cerut să-mi vând cinstea, omenia, să-mi vând sufletul, Dom58

nii aceştia uită că omul are un suflet, mi-au cerut să fiu trădător! Bine că nu m-am aşezat la masa lor plină de bunătăţi amăgitoare. Anul care vine se arată şi mai ticălos. Ducă-se dracului anul care vine, de o mie de ori ducă-se dracului! Că s-ar putea să aducă războiul şi în ţara noastră. De-ar da Dumnezeu să mai întârzie puţin, să mă însor. Mare prost am fost eu că nu m-am însurat în anul care a trecut. Trebuia să mă grăbesc, să smulg vieţii un drum de fericire, să trăiesc cât mai mult, într-un timp cât

mai scurt. La lucrul acesta nu m-am gândit, dar poate că nu-i încă prea târziu…”

Adriana a venit în vizită la Natalia. Nu vrea să se gândească la anul care a trecut şi nici la anul care vine. Anul care a trecut i-a otrăvit viaţa. A fost dată afară din facultate, pe urmă i-a murit tatăl. Pe urmă… Iar cel care vine, nu se ştie… Ţine sfat cu Natalia despre felurile de mâncare şi despre băuturile pregătite pentru noaptea revelionului, cu ce să înceapă şi cu ce să termine. Dar, de fapt, nu vor începe cu băuturi şi mâncare, ci un ghiduşii. Să se ducă mascate în vizită, decuseară, mai întâi la Radu şi pe urmă la Sevastian. Adriana să fie „popă”, Natalia „dascăl”. Să-şi facă cădelniţă dintr-o talangă, busuioc dintr-un mănunchi de ciumăfai, să „aghesmuiască” locuinţele celor doi. Pe urmă, aproape de miezul nopţii, să vină cu toţii la Adriana acasă şi să înceapă revelionul. Au pregătit împreună o mulţime de bunătăţi şi o mulţime de surprize. Să fie un an nou de pomină. „Pentru că nu se ştie, Natalia, care mai ajungem la anul!” „Dă-ţi cu palma peste gură, Adriano, intră în vorbă Sevastiţa. mama Nataliei! Să nu mai spui vorbe de astea, niciodată, bătu-l-ar Dumnezeu de ceas rău!”

Sevastian Pantază e în trenul de persoane Vatra-Dornei-Iaşi. A devenit controlor de tren, un serviciu ideal pentru el. Se poate mişca în voie, va cunoaşte oameni mulţi, va discuta cu oameni mulţi. Anul care a trecut a fost cel mai negru din viaţa lui, cel care vine s-ar putea să-i aducă necazuri şi mai mari. Priveşte pe fereastră, câmpul acoperit de zăpadă trece în goană pe lângă el, Şiretul e îngheţat de mult, curge pe sub un metru de zăpadă acum, şi pe sub gheaţa groasă. Iată balastiera părăsită. Pe linia balastierei ar putea fi dirijat un tren cu armament şi muniţii. Ce formidabil ar fi să poţi „fura” un tren întreg cu armament şi muniţii! Sau, ce formidabil ar fi dacă pe pământ n-ar mai exista armament şi muniţii, să nu mai

trebuiască nimănui… Ce minunat ar fi să se căsătorească în anul care vine… Şi să facă o nuntă! Nu. Ar fi o sfidare a unei lumi atât de necăjite… El e în război. Iar în război nu ai timp de fericire, nu ai timp nici să te gândeşti destul la fericire. În război te gândeşti cum să ucizi şi cum să scapi cu viaţă. De când e lumea şi de când e războiul, raţiunea de a fi a războinicilor este să ucizi ori să fii ucis.

Numai de mama Zamfira îi pare rău. Dacă el va cădea, mama Zamfira va rămâne singură-singurică pe lume, o va nimici singurătatea şi tristeţea.

Ducă-se încolo de gânduri sumbre! Prezentul contează! Uite că am ajuns. Peste patruzeci de minute, voi fi în Movila. Mi se pare mie că Anul Nou se naşte în Movila. Şi de acolo, douăzeci şi pat. u de ore galopează peste toate meridianele pământului…

Pe urmă vom fi mai bătrâni cu un an. Şi noi, oamenii, şi cerul, şi pământul, tot universul nostru va fi mai bătrân cu un an.

La orele douăsprezece, când sună sirenele de la atelier şi de la depou, drumurile din Movila se umplu de viaţă. Cete de tineri cu chipiurile încărcate de oglinzi şi hurmuz, cu epoleţi peste care se reva să franjuri de mătase galbenă, sau roşie, sau albastră, sau verde, cu diagonale de fir argintiu, cu eghileţi albi sau de culoarea aurului; „împărătese” îmbrăcate în culorile curcubeului; „harapi” şi „moşnegi”; „irozi” cu halatele presărate cu stele; „capra” înflorită cu beteală şi năframe, cele mai frumoase năframe din Movila; „cerbul”, „ursul”, „leul”, „Anul Vechi”, şi „Anul Nou”, „îngeri” şi „draci”; „Jianu” cu toţi „haiducii” după el, în cojoace brodate cu flori, în sumane şi căciuli pline cu mărgele şi smocuri de negară; „Păcală” şi toţi ai lui; „Nunta ţărănească”; „încheierea păcii” – un fluviu multicolor de femei, bărbaţi, copii, că e vin în urma „bandelor”, aerul fremătând de sunetul buciumelor şi trompetelor, de melodiile lăutarilor, de pocnetul bicelor –

toată Movila curge spre centru, acolo unde începe Anul Nou. De acum, Movila va fremăta întruna, porţile toate vor fi deschise până în seara de Vasilică, atunci când movilenii se vor duce la cârciuma lui Angheluş, vor privi cum tinerii vor juca acolo colacii înfloriţi, cei mai frumoşi colaci din Movila, când femeile vor întreba care fată a făcut cutare sau cutare colac, când vor gusta din el, îl vor lăuda sau îl vor bârfi, când vor bea din paharele flăcăilor care, în seara de Vasilică, vor cinsti consătenii, răspunzând astfel la cinstea ce li s-a făcut, primindu-i din casă în casă. Iar pe t-ei ianuarie, dimineaţa, se va termina Anul Nou. Şi abia atunci movilenii şi movilencele îşi vor aminti de necazuri. Dar până atunci, trei zile, Doamne, trei zile, va fi rai în Movila!

Pe scenă urcă mai întâi cei mici, „Irozii”. Îşi spun rolurile, termină cu un cântec şi „trăiască întru mulţi ani gospodarii din Movila!” gospodarii aplaudă, râd. Urcă apoi „Capra”, apoi „Ursul” apoi „Cerbul”, apoi „Leul”, apoi „Banda” lui „Păcală”, apoi „Nunta ţărănească”, apoi „încheierea păcii” şi, în sfârşit, „Jianu”, cea mai aşteptată şi mai îndrăgită dintre „bande”.

Flăcăii apar în grup; haiduci, vânători, poteraşi, urmaţi de Ion a lui Moise a Radului, cu cei opt feciori ai lui, cântând din clarinete şi alămuri marşul lui Mihai Viteazul. îmbrăcat în suman, cu plete lungi, negre, acoperite de o căciulă neagră, cu ţuguiul într-o parte, „Jianu” urcă pe scenă şi, spre surprinderea movilenilor, nu începe cu cântecul Jianului, ci cu un altul, potrivit timpurilor: „La Mărăşeşti, Mărăşit şi Oituz / Sunt groaznice ploi de obuz / Sărută-ţi copile părinţii şi fraţii / Şi-apoi să mergem la război. / Ne trebuie Ardealul, ne trebuie Clujul / De-o fi, să ne-ngropăm de vii”. Virgil Iones u, directorul şcolii din Movila, pierdut printre căciulile ţuguiate, simte un fior ce»-i saltă de pe cap căciula rotundă, brumărie. El a modificat rolul din Jianu,

acordându-l la diapazonul v emii. Movilenii îşi amintesc dintr-odată că e seara Anului Nou 1940 – 1941, ochii le strălucesc, ca de sticlă, ori ca de gheaţă, feţele lor devin argintii, ca luna care tot urcă pe scara cerului. „Trăiască Mihai Viteazul şi România Mare!” strigă pensionarul ceferist Ion Duca. Şi atunci, unii dintre movileni gândesc că n-ar fi fost deloc rău să fi trăit Mihai Viteazul; şi unele movilence plâng…

„Jianu” este prins de poteră, legat în lanţuri, cu butuc la picior, lăsat în paza a doi vânători; începe să cânte, într-o linişte în care se aude numai trosnetul şindrilelor de pe case: „Mă dusei şi la palat / Să aduc dreptate-n sat. / Dar ciocoii m-au lovit / şi în lanţ m-au zăvorât / Rămâi vodă în domnie / Că eu plec la haiducie / Şi de-oi prinde vreun ciocoi / De trei piei am să-l despoi / şi cu pielea de pe cap / Să-mi croiesc un comănac / Iar cu cea de pe spina e / Să-mi pun teacă la pistoale”.

La sfârşit, muzica începe un marş, „Jianu”, scăpat de poteraşi, coboară triumfător, în strigătele entuziaste ale movilenilor. Ion Duca opreşte muzicanţii, ochii lui râd şi plâng, omul nu mai are şaptezeci şi cinci de ani, are numai şaizeci, ori numai cincizeci, ori patruzeci, ori… Bate zdravăn cu poteza de la piciorul stâng, îi porunceşte lui Ion a lui Moise a Radului să zică „Hora Unirii”.

Movila se umple de „Hora Unirii”, moş Ion Duca trage după el pe cei din apropiere şi, încet, încet, hora se întinde larg, cât maidanul din centrul Movilei. Ciurcă se prinde lângă moş Rapcea, bătrânul se rupe din mâna lui Ciurcă, prinde o altă mână, Ciurcă rămâne pe dinafară, intră lângă Ion Duca, dar şi acesta se scutură de mâna lui Ciurcă, caută altă mână. Rezemat de grilajul cârciumei lui Angheluş, pretorul Ţurcanu zâmbeşte. Şi cu el zâmbesc şi fraţii Mahmote, „nicadori” de-ai lui. Unul se duce spre Ciurcă, îl ia de mână şi îl aduce în faţa pretorului, căpetenia legionară zâmbeşte rotund, rotund de tot. Şi

atunci şi Ciurcă zâmbeşte.

— Jucaţi şi voi, le spune Ţurcanu alor săi, şi formează şi ei o horă a lor… „Noi suntem echipa morţii”.

XIII

În ziua de 21 ianuarie, dimineaţa, Ţurcanu îşi încolona cuibul, „nicadorii” şi „decemvirii” din Movila porniră spre oraş, aveau ordin să se adune la sediul poliţiei, legionare. Cei din localităţile mai îndepărtate de N. ajunseseră decuseară prin împrejurimile oraşului, unde făcuseră joncţiunea cu alte „familii” ori „cuiburi”, iar cum, încolonaţi, în ordine, ca şi cei din Movila, stoluri, stoluri de lăcuste verzi, înfricoşătoare, inundau oraşul. Treceau în grupuri, bătând cu paşii lor negri drumul cu zăpadă neagră, cântând cântecele lor prevestitoare de cataclism. „Noi suntem echipa morţii”.

Un grup destitui prefectul şi alungă jandarmii ce-l păziseră până atunci, alt grup ocupă poşta, alt grup procuratura. La jandarmerie nu avură succes. O mitralieră începu să-i secere, unii muşcară pietrele şoselei, alţii se adăpostiră şi începură să tragă şi ei. Pretorul Ţurcanu era în fruntea grupării speciale, care primise ordinul să-l destituie pe chestorul Druzescu şi pe poliţiştii ce nu aderaseră la mişcare. îi deschise agentul de la poartă, unul cu faţa lunguiaţă, ca de cal. Agentul zâmbi, arătă cu ochii spre un superior.

— Vă aşteptam, camarazi, se bucură superiorul, comisarul şef Dumitru Zătreanu, un tip blond, cu ochi verzi. Vă aşteptam, a sunat ceasul. Moarte duşmanilor cauzei!

Le făcu semn oamenilor din gruparea comandată de Ţurcanu, aceştia năvăliră în sediul poliţiei, totul ieşi „curat”, fără vreun foc de armă, fără strop de sânge. Scoaseră în curtea poliţiei v e o doisprezece, în frunte cu Druzescu.

— Dă-mi pistolul, chestore, ceru pretorul Ţurcanu,

zâmbind, cu faţa lui roşie, cu chipul lui bondoc, rotund, rotund ca o minge.

— Hai, şefule! îl îndemnă şi comisarul şef, sau, dacă vrei, zboară-ţi creierii!

Se întoarse spre oamenii din jurul lui, îi cuprinse dintr-o privire.

— Camarazi, v-ar părea rău dacă domnul chestor s-ar împuşca?

— Deloc, se făcu ecoul tuturor Ghiţă Ciurcă. Dar nu are curaj. Pentru asta trebuie să ai sânge de dac. De unde să aibă domnul chestor Druzescu sânge de dac? Priviţi-i părul! Părul domnului chestor e roşu şi cârlionţat, are şi pistrui pe faţă. Domnul chestor are în trup sângele lui Iuda Iscarioteanu, eu zic că ar fi bine să-l răstignim.

— Daţi-mi-l mie, ceru agentul cu faţa lunguiaţă. Vă dau pe el treizeci de arginţi.

— Vezi-ţi de treabă, camarade, se opuse pretorul Ţurcanu, în tonul general de batjocură. Nu valorează nici două cepe degerate. Ce să facem cu el, domnule comisar-şef?

— „Domnule chestor” ai vrut să spui, camarade, nu-i aşa? îşi comunică Zătreanu, cu de la sine putere, noua funcţie. Am să fiu numit chestor, în locul domnului Druzescu. Pentru că domnului Druzescu nu i-a plăcut şi nu-i place de noi. Ori poate vreţi, totuşi, acum, în ceasul al doisprezecelea, să rămâneţi printre noi, domnule Druzescu?

Chestorul aruncă pistolul jos, puse mâinile la spate, o luă spre poartă, cu privirile în pământ. Agentul cu faţa lunguiaţă i se aşeză în cale, de sub buzele lui groase şi vinete apăru un rânjet sadic.

— Mă, Druzescule, spuse, tare te-aş împuşca eu, mă, pentru zilele de ca ceră ce mi-ai dat, pentru fratele meu băgat de tine la zdup, ah, de când aştept eu ziua asta, ne-om mai întâlni noi, n-ai grijă!

— La o parte, dobitocule, şopti Druzescu şi izbi cu piciorul în poartă. Din cauza şocului, chipiul îi căzu de pe cap, se rostogoli de câteva ori în zigzag, se opri în şanţ. Druzescu îl lăsă acolo, merse mai departe, spre casa lui, cu mâinile la spate, cu privirile în pământ, urmat de vreo şapte agenţi. La un colţ de stradă, unul din ei părăsi grupul, o luă la dreapta, cu paşi siguri, grăbit. Chestorul se opri o clipă, privi lung, în urma lui.

— Mâine ai să-mi lingi cizmele, agent Costescu! Ai să-mi lingi cizmele, auzi tu, dobitocule! Cel ce dădea bir cu fugiţii se făcu că nu aude şi Druzescu încheie: Ţi-o plătesc eu ţie, anafura mă-tii de porc!

Un grup de „nicadori”, care treceau tocmai atunci pe lângă el, începu să-l fluiere pe chestor, fluieratul lor îl făcu să privească în jur. Uşi sfărâmate, geamuri sparte, plăpumi, perine, tot felul de zdrenţe aruncate prin şanţuri, bocete, ţipete de groază. Fata doctorului Schwartz, o liceană într-a opta, se aruncă la picioarele chestorului, îi îmbrăţişă genunchii.

— Nu-i lăsaţi, domnule chestor! îl omoară pe fratele meu!

Un foc de pistol confirmă rugămintea fecioarei şi Druzescu păşi peste trupul ei crud, lăsând-o grămadă, în mijlocul drumului, acoperit de zăpadă neagră.

— Apără-ne, domnule chestor!

— Nu ne lăsa, domnule chestor!

— Fie-ţi milă de noi, domnule chestor!

Îşi acoperi urechile cu palmele şi o luă la fugă. Fugea din răsputeri, ca nebun, cu mâinile la urechi, cu privirile în pământ, urmat de cei câţiva poliţişti ce rămăseseră alături de el.

Îşi găsi casa devastată.

Frumoasa Rosamunda i se agăţă de gât, plângea cu sughiţuri, plânsul ei de copil. Druzescu îşi înlătură nevasta împingând-o brutal, se prăbuşi într-un fotoliu, ţinându-şi

tâmplele cu amândouă mâinile.

Agentul Dicu, unul dintre cei care-l urmaseră, duse mâna la chipiu, raportă:

— Cobor în pivniţă, domnule chestor?

Mâinile lui Druzescu lunecară încet, de pe tâmple pe faţă, până la bărbie, apoi căzură energic pe braţele fotoliului. Ochii i se deschiseseră mari, două cepe vinete, punctate pe centru de doi cărbuni aprinşi.

— De ce să cobori? urlă el, ridicându-se din fotoliu. De ce să cobori în pivniţă, agent Dicu?

Rosamunda se opri din plâns.

— La jandarmerie se luptă, domnule chestor, raportă calm agentul Dicu. Aţi spus că va trebui să luptăm şi noi.

— Taci, îl întrerupse Druzescu. Să nu-mi dai tu mie sfaturi, auzi? Nimeni să nu-mi dea mie sfaturi!

Se repezi la aparatul de radio, îl deschise. O voce aspră îndemna poporul să ucidă evreii şi pe toţi duşmanii mişcării. „Puterea e în mâinile noastre! Domnul Horia Sima a luat conducerea statului. Generalul a demisionat!”

— Poftim, agent Dicu, răcni Druzescu. Mai vrei să cobori în pivniţă? De ce să ne sinucidem, agent Dicu?

— Vă rog să mă iertaţi, domnule chestor, la jandarmerie se luptă, trebuie să le venim în ajutor.

— Să taci, idiotule, să nu mă înveţi tu pe mine! Nimeni să nu mă înveţe pe mine!

După câteva clipe, spuse încet, mai mult pentru sine:

— Am prevăzut această zi. De aceea am eu mitralierele în pivniţă. Domnii de sus n-au prevăzut-o. Domnii de sus sunt idioţi. Eu sunt deştept!

Se aşeză mai bine în fotoliu, îşi lăsă mâinile pe genunchi, toţi tăceau, la jandarmerie se auzeau rafale de mitraliere, explozii de grenade. Tresări, se ridică repezit din fotoliu.

— Agent Dicu!

— Ordonaţi!

— Acţionăm.

— Am înţeles, domnule chestor!

Vocea de la radio continuă să umple casa cu îndemnuri la crimă. Câteva momente, Druzescu se plimbă agitat prin sufragerie, apoi se repezi la aparat, îl lovi cu vârful cizmei, aparatul zbură de pe noptieră, se sparse. Se întoarse spre soţie, ochii îi deveniră omeneşti, spuse încet:

— Nu mai plânge, Rosamunda! Te rog să nu mai plângi!

După o oră, dintr-un birou al jandarmeriei, Rosamunda privea cum limbi de flăcări, până în nori, mistuiau frumoasa lor vilă: a ei şi a chestorului.

XIV

Omul cu părul cărunt ieşi dintre troienele albe şi dintre lupii suri ai Mustei. Odată cu amurgul, se lăsă spre Movila şi, la primul ceas de noapte, bătu într-unul din geamurile fostei cârciumi. Adriana îl văzu, dincolo de florile de gheaţă, dădu fuga afară, îl luă de mână, îl conduse în camera ei. Acolo focul ardea potolit, mirosea a apă de colonie, a flori, era cald şi curat, patul era încărcat cu perne şi plăpumi, într-un tablou, pe unul din pereţi, Primăvara culegea flori şi zâmbea, din alt tablou dădea să iasă un copil cu obrajii de trandafir, fugărit de o gâscă.

— Bună seara, domnişoară!

— Bună seara, om cu păr cărunt! Am să-ţi fierb vin cu scorţişoare şi piper, să-ţi dezmorţeşti trupul pribeag şi sufletul îngheţat. Imediat, aşază-te aici, lângă foc. Ori dincoace, în fotoliu. Ce bine îmi pare că te revăd. Imediat pun vinul la fiert.

— Mulţumesc, domnişoară, ce frumoasă eşti! Ferice de mama care te-a născut şi de cel pe care îl iubeşti… Trebuie să plec, domnişoară. În câteva minute trebuie să plec.

— Îmi pare rău!

Îşi puse pe umeri un şal de lână albă, când ieşi în

stradă se întâlni cu Sevastian. „Te aşteaptă”, îi şopti, şi amândoi grăbiră pasul.

— Bună seara, om cu păr cărunt!

— Bună seara, domnule locotenent!

— Îmi aduci veşti bune?

— Ve, îţi rele, domnule locotenent. În noaptea asta trebuie să te ascunzi, vor să te ucidă. Pe dumneata, pe Radu David şi pe învăţătorul Teodo u. Nu ne putem explica de ce şi pe învăţătorul Teodoru.

— E agent de poliţie, iar tatăl lui a fost…

— Aveţi cu ce vă apăra?

— Ne-ar mai trebui…

— Poftiţi un pistol, domnule locotenent…

— Îţi mulţumim, om cu păr cărunt.

— Noroc!

— Noroc!

Omul plecă, lăsând în camera cu foc blând miros de pădure şi de frig. Cei doi nu-l conduseră, priveau florile de gheaţă din geamul de la uşă. Dincolo de ele dispăruse parcă un vis alb, care lăsase în casa lor o pasăre neagră ce se cuibărea acum în sufletele lor.

În tabloul de pe perete, Primăvara nu mai zâmbea şi, în loc de flori, ţinea în mână un pistol. „Poftim un pistol, domnule locotenent!”

— Dragul meu, unde te duci?

— Trebuie să-i anunţ pe Radu şi pe dascăl. Bietul dascăl!

— Dragul meu, unde te duci?

— În casa lui moş Iordache, nu-ţi fie teamă, trece şi asta.

— Trece. Sigur că trece. Nu mi-e teamă… nu mi-e teamă… trece şi asta…

XV

Rezemat de tulpina răchitei de la colţul casei, Sevastian priveşte spre drum. Uneori, mesteacănul de la

marginea drumului prinde suflet, ia chipul unei zâne albe, de dimensiuni fantastice. Se aud paşi, Sevastian îi recunoaşte după vorbă pe cei ce trec pe drum. Zăpada scârţâie un timp sub paşii lor, după aceea se aude din nou trosnetul draniţelor de pe case şi cucuvăiturile din turla bisericii… Continuă să cadă stele. Una, două, mai mult spre miazănoapte cad. Lunecă spre pământ, aprinse, incandescente, înfruntă câteva clipe gerul, apoi se lasă şi ele îngheţate. Ce multe stele cad! gândeşte locotenentul. Câteva au căzut şi nu s-au stins. Stau pe pământ, aprinse, privesc spre mine. Sunt două, patru, şase, opt, zece… Toate zece privesc spre mine. Din casă se aude tuşea lui Teodoru. Domnul învăţător îşi scuipă ultimele bucăţi de plămâni! Nu voia să vină. I-am spus că vor să-l împuşte, s-a uitat în ochii mei, a oftat, a lăsat privirile în pământ, şi când s-a uitat din nou în ochii mei, avea lacrimi. Niciodată n-am văzut asemenea lacrimi! Pot să mă împuşte, mi-a spus. Ori cu o lună, ori fără ea, tot atâta-i…

Apoi, a acceptat să vină cu mine. De dragul dumitale, mi-a spus… Stelele de jos, cele zece stele, sunt aproape de mine acum, la vreo sută de metri. Stau toate zece pe troianul alb şi zgrunţuros, se uită la mine, mă pândesc. Nu îndrăznesc să treacă pe lângă mine. Aşteaptă, poate, să fiu împuşcat şi apoi să se înfrupte cu carne de om?! De când e Movila, nu s-a întâmplat ca lupii să mănânce oameni. Sunt sigur, va să zică, de loialitatea lor. Nici gând să mă atace. Dimpotrivă, îmi toarnă în suflet o oarecare siguranţă. Sunt la stânga mea, spre nord, ştiu astfel că dinspre nord nu pot fi atacat de oameni. Sus, în oraş, se aud împuşcături. Cine va învinge oare? Ei, ori Antonescu?

…Iarăşi tuşeşte Teodoru. În casa pustie e frig ca afară, şi aerull rece e moarte pentru învăţător. Din când în când îl aud pe Radu vorbindu-i. Sunt curios să ştiu ce-şi vorbesc. Ei, doi informatori ai Siguranţei, înăuntru, iar eu, urmăritul, afară, cu mâinile adânc băgate în buzunarul

şubei. Una din mâini încălzeşte pistolul, trebuie să fie cald tot timpul, să nu se înţepenească uleiul de pe închizător; cealaltă mână ţine încărcătorul de rezervă, cu alte douăsprezece cartuşe. Douăsprezece şi cu douăsprezece cartuşe fac douăzeci şi patru. Cu douăzeci şi patru de cartuşe poţi omorî douăzeci şi patru de oameni… De n-ar fi tuşea asta a lui Teodoru! Mă seacă la inimă. Şi nu a împlinit încă douăzeci şi patru de ani… Prietenii mei, lupii, s-au apropiat. Vor să vadă cum se termină povestea. Dacă mă împuşcă, cine ştie, poate se înfruptă cu carne de om. Dar cel mai sigur e că nu voi fi atacat din partea stângă, dinspre câmp. De altfel, nu cred să le treacă prin minte că am putea fi aici. În caz de atac, casa ar ajuta să reziste în ea mult şi bine trei proscrişi. E la marginea Movilei, e pustie, la nevoie te poţi retrage în pod, folosind scara. De-ar fi s-o crezi pe baba Catrina, ar trebui să mai ţii seamă de cei doi strigoi ce călăresc cai albi la miezul nopţii şi care îşi au sălaşul tot în casa lui moş Iordache. Locuiesc în pod, probabil ne-ar putea ajuta şi ei…

A trecut o veşnicie de când stau aici, nu se mai aud împuşcături sus, la jandarmerie. Limbile ceasului de buzunar arată douăsprezece şi cinci minute. De ce nu cântă cocoşii? De mult ar fi trebuit să cânte…

Cum mai trosneşte acoperişul caselor! Nu, acestea sunt împuşcături! Au venit! Aud lătratul câinelui nostru. Ce gros latră Leu! E întărâtat, s-a năpustit asupra cuiva. Iarăşi o împuşcătură, nu mai latră Leu! L-au împuşcat nişte oameni cu inimă de câine. Toţi câinii din Movila urlă, ori plâng; poate plâng după semenul lor, împuşcat acum, în cumpăna acestei nopţi, când nici cocoşii nu mai cântă.

— Sevastiene!

— Mai încet, Radule!

— Crezi că or să vină?

— Stai în casă, lângă Teodoru.

— A adormit.

— Vezi să nu fi murit.
— Respiră.
— Intră în casă, fii atent la geam.
— Cei de colo-s lupi, Sevastiene.
— Ne sunt prieteni, Radule, hai, intră în casă!
— Bine, ai grijă, sunt mulţi.

…Cât o fi ceasul? A stat. Exact la douăsprezece şi jumătate. Iarăşi se aud împuşcături, iarăşi latră şi urlă câinii. Şi lupii din stânga mea urlă. Tot câini sunt şi lupii; câini cu demnitate; câini liberi…

Pe drum se aud paşi, iată două umbre. S-au oprit, şoptesc parcă ceva.

Scoate pistolul, trage piedica, simte că şi Radu e cu ochii pe cele două umbre din drum.

— Hai, mamă, nu vezi că-i mesteacănul? Mesteacănul e alb, mamă, ca zăpada de alb.

„Cine a gemut? Lupii? Nu, lupii au dispărut. Poate casa părăsită. Ori cucuvelele, ori noaptea, ori mesteacănul, ori eu…” Aleargă spre cele două umbre, deschide larg şuba căptuşită cu blană de oaie, le ascunde pe amândouă sub şubă.

— Ţi-am spus eu, mamă, nu există stafii. E mesteacănul, mamă, spune Adriana şi Sevastian simte cum fata tremură din tot trupul.

— Te-au căutat pe acasă, Sevastiene. Şi pe la noi te-au căutat, ai lui Mahmote. Acum, s-a terminat cu ei. au fost arestaţi.

— Cât e ceasul?

— Trei.

Sevastian acoperă mai bine cele două femei, intrate sub şuba lui, una în dreapta, alta în stânga; merge cu ele şi simte cum căldura din trupul lui trece în trupurile lor reci.

În urmă, la câţiva paşi, tuşea lui Teodoru…

XVI

Pe la opt şi jumătate seara, la radio se auzise vocea

generalului, care ordonase armatei, poliţiei şi jandarmeriei să nimicească până la unul pe rebeli. Ştiind că în Bucureşti se restabilise liniştea, chestorul avusese o mică consfătuire cu comandantul Inspectoratului jandarmeriei judeţene, hotărâseră să iasă în stradă, să cureţe oraşul. Se făcuse în grabă un plan şi, numai după jumătate de oră, se trecuse la aplicarea lui.

Luaţi prin surprindere, legionarii ţinură un timp piept, trimiseră după întărituri, dar „întăriturile” picară, pe neaşteptate, ca şi îndârjitul atac al jandarmilor, în spatele lor. Era un batalion de infanterişti, veniţi în grabă, împotriva rebelilor. Dându-şi seama că lupta era pierdută, cei verzi aruncară armele, ridicară mâinile. Comandantul batalionului de infanterie nu „observă” că „nicadorii” şi”. decemvirii” voiau să se predea, ordonă mitraliorilor să tragă, şi mitraliorii traseră până când niciunul dintre cei care porniseră dimineaţa să cucerească jandarmeria, nu mai rămase viu. Aşa suna ordinul: „Rebelii să fie nimiciţi până la unul!” Ordinul se execută.

În fruntea a doua plutoane, formate la nimereală, din poliţişti şi jandarmi, Druzescu se năpusti la vale, spre sediul poliţiei.

Înconjuraţi, poliţiştii verzi opuseră o rezistenţă anemică, căutând mai degrabă să dispară, care întotro.

Pentru că la radio nu mai vorbeau căpeteniile lor, ci generalul, iar generalul ordona să-i strivească. De aici traseră concluzia că în Bucureşti Antonescu devenise stăpân pe situaţie, aşa cum, de altfel, se anunţa.

Un alt motiv fusese şi acela că undeva, nu departe de oraş, vuia canonada artileriei grea, iar artileria grea era a generalului. De aceea, deasupra porţii poliţiei apăru un cearşaf în vârful unei baionete, semn că cei dinăuntru hotărâseră să se predea. Chestorul ordonă încetarea focului, agentul cu faţa lungă deschise poarta, rămase în poziţie de drepţi. Când trecu pe lângă el, Druzescu se opri

o clipă, îl privi, ochi încet, fără grabă, în frunte, omul se prăbuşi la picioarele lui, ca un bolovan. Plutoanele de poliţişti şi jandarmi îi dezarmară pe legionarii din curte. Druzescu ordonă prizonierilor să stea la zid, cu mâinile în sus. Căută cu privirea printre arestaţi, până dădu cu ochii de pretorul Ţurcanu, care zâmbea şi acum, rotund şi ironic. Chestorul îşi înfipse laba mâinii stângi între gulerul cămăşii şi nodul cravatei şefului de cuib din Movila, zâmbi şi el, cu pupilele dilatate…

— Dumneata m-ai dezarmat, domnule pretor, nu-i aşa? Era, parcă, dacă îmi reamintesc bine, cam pe la orele zece, ziua.

Ţurcanu continua să zâmbească rotund, ironic.

— Mă împuşti, domnule chestor?

— Da.

— Vreau să-ţi comunic ceva important, domnule chestor, spuse Ţurcanu» continuând să zâmbească rotund. Ceva deosebit de important.

— Te ascult, se învoi Druzescu, târându-ll lângă cadavrul agentului cu faţa lunguiaţă.

— Ai nişte ochi, domnule chestor, ca o broască călcată de roţile carului.

— Eşti tâmpit, domnule pretor, zâmbi sarcastic chestorul. Pe onoarea mea, n-am văzut om mai tâmpit. Ceva mai de soi n-a putut născoci mintea dumitale? Ei, nu-i nimic. Da, nu-i nimic, repetă chestorul, şi îl împuşcă în ceafă. Agentul Dicu se apropie de el, îi raportă:

— Domnul comisar Zătreanu s-a sinucis.

— Zău?! se miră chestorul. Iată un adevărat legionar. Voi, camarazii lui, nu-i urmaţi pilda? Hai, cine îndrăzneşte? Nu îndrăzneşte nimeni? Păcat. Mare păcat. Făcu câţiva paşi înainte, câţiva înapoi, cu o mână la spate, cu cealaltă pe piept, ţinând în ea pistolul, se opri, ffişi duse până la capăt ideea: Păcat.

De încrederea pe care v-au acordat-o şefii voştri,

mare păcat, pe onoarea mea! Dimineaţă, cu evreii, eraţi mai curajoşi.

— Dumneata de ce nu te-ai sinucis astăzi dimineaţă? se auzi vocea lui Ghiţă Ciurcă.

Chestorul îl fixă cu pupilele lui dilatate, spuse după un timp:

— Ştiam că o să înving.

— La fel şi noi… Dacă n-am învins acum, vom învinge altă dată.

— N-o să învingeţi niciodată, se adresă chestorul tuturor arestaţilor. Pentru că sunteţi tâmpiţi. Uite, chiar şi acum, în clipa aceasta, sunteţi tâmpiţi. O adunătură de asasini cretini. Ce să facă societatea cu voi?

Începu să se plimbe din nou, înainte şi înapoi, prin faţa prizonierilor.

Învingătorii şi învinşii aşteptau. Unii respirând adânc, alţii mai uşor, uşor de tot, să nu supere pe domnul chestor cu o gură prea mare de aer. Domnul chestor se opri la flancul învingătorilor, le ordonă simplu, calm:

— Împuşcaţi-i!

— Domnule chestor, se repezi agentul Dicu.

Druzescu îi puse pistolul în piept.

— Înapoi, dobitocule! Executarea.

Ordinul se execută.

XVII

Iarna grea cernea troiene de aproape o săptămână. De mult nu mai fusese o iarnă cu zăpadă până la streşini. Trenurile nu circulau de trei zile, mecanicii şi fochiştii se aciuiseră pe unde îi prinsese vremea, acasă sau pe locomotivă. Sub munţii de zăpadă, viaţa continua să pulseze. Vecinii se vizitau reciproc; îşi legau scânduri de picioare, trecea peste garduri, intrau în case prin poduri, copiii erau veseli că nu se duceau la şcoală; stăteau pe după sobă, şi, cât era ziua de mare, înfulecau porc afumat, se întreceau în obrăznicii, mâncau bătaie şi creşteau.

Radu scosese sertarul cu acte vechi, le citea, dădea foc hârtiilor care nu-i mai trebuiau. Printre hârţoagele galbene şi zdrenţuite dădu peste o scrisoare pe care n-o mai citise de când era copil. Un scris mărunt, caligrafic, cu creion chimic. Pe alocuri, literele erau mai groase, pe alocuri mai şterse, după cum vârful creionului fusese ori nu umezit în gură. Radu îşi amintea vag de conţinutul scrisorii. Fusese expediată de tatăl său, David Stoleru, dintr-un lagăr de prizonieri, în timpul primului război mondial. Se aşeză pe pat, cu faţa în sus, începu s-o recitească. Focul vuia în sobă, mâncând lacom buturugi de fag, în casă era cald, o căldură molatică, îmbietoare la somn. „Vă scriu de departe, în speranţa că într-o zi veţi citi scrisoarea mea. Nu ştiu dacă aţi primit vreuna până acum, e a zecea pe care v-o trimit. Suntem într-un lagăr, mai mulţi băieţi de-ai noştri, suferim mult, de frig şi de foame. De câte ori a evadat cineva din lagăr, i-am dat câte o scrisoare. Pe unii i-au prins, i-au împuşcat, pe alţii nu i-au prins, nu i-am văzut în faţa plutoanelor de execuţie, poate au ajuns de mult la casele lor, ori cine ştie unde Dumnezeu le putrezesc oasele. Dar de-au ajuns unde – şi-au pus gândul, înseamnă că au ajuns la voi şi scrisorile mele. Eu nu pot face nicio mişcare, mă doare stomacul. Of, Doamne, tare mă doare stomacul! Dar ce să vă mai scriu toate astea, că poate şi voi suferiţi, săracii de voi, că v-am lăsat ca vai de lume. Tu, draga mea, să ai grijă de copil, vorbeşte-i de mine. Când am să vin acasă, cred că o să fugă de mine, cine-i străinul ăsta, o să se întrebe”.

— Vezi că se stinge focul, auzi Radu glasul Minodorei, care spăla rufe, în bucătărie. Se ridică din pat, intră în bucătărie, înfundă soba cu lemne şi cu bucăţi de huilă.

— Şi vezi că pe poliţă e o bucată de săpun, dă-mi-o, că nu ştiu cum să mai scot unsoarea asta din salopetele tale, arde-o-ar focul de gară! Ce făceai acolo?

— Citeam ceva, nişte acte.

— Dacă o ţine-o aşa, halal nuntă o să ai. Ţi-am spus eu să nu mănânci din ceaun.

Radu râse fără chef, lăsă bucata de săpun pe marginea coveţii, se întoarse în casă, se aşeză din nou în pat, cu faţa în sus. Focul ardea lacom, îngânând viscolul ce şuiera în horn. „Mă gândesc la o cameră încălzită, la o cană cu vin dulce şi la o carte de poveşti. Să vă citesc la amândoi, seara, când ne culcăm: „Tinereţe fără bătrâneţe şi viaţă fără de moarte”, ori „Prâslea cel voinic şi merele de aur”. Uneori, îţi trebuie atât de puţin să fii fericit! Noi dormim pe paie murdare şi umede, pereţii de scândură au fost uzi şi acum sunt îngheţaţi bocnă, prin unele locuri pătrunde viscolul. Stăm câte doi, ne suflăm în pumni şi ne frecăm pieptul şi faţa tot timpul. Dacă nu m-ar durea stomacul; numai din cauza troscotului m-am ales eu cu durerea asta, am mâncat toată vara troscot, iar acum parcă am un arici în stomac. Uneori mă gândesc că, aşa cum stăm noi, spate în spate, şi cum tremurăm de frig şi suferim de boală şi de foame, suntem totuşi fericiţi, pentru că avem paie şi un acoperiş. Alţii stau în tranşee, acoperiţi de troiene, gata să îngheţe, de ei e parcă şi mai rău. Să nu-i dea Dumnezeu omului cât poate el suferi. Mă gândesc la o pasăre albă şi la o melodie veche. Melodia mi-o cânta tata din vioară, când m-am trezit eu în viaţă. O cântam şi eu, când eram acasă, ţi-o aminteşti, Minodoro? Despre pasărea albă îmi povestea mama, când ne culcam. Acum înţeleg eu că pasărea aceea albă nu era altceva decât speranţa. Pasărea aceea mă ţine pe mine în viaţă şi tot ea o să mă aducă acasă. Ah, de-aş ajunge acasă! Să dorm în pat omenesc, cu perne pe dedesubt, învelit cu o plapumă de lână, numai două sălptămâni să mai fiu acasă, şi pe urmă fie ce-o fi. Nu se mai vede aproape deloc în temniţa noastră. De aceea, termin scrisul. Dar-ar Dumnezeu să ajungă în mâinile voastre”.

Radu rămase cu scrisoarea în mână, cu ochii la fotografia de pe perete, înrămată. Un tânăr înalt, brun, pieptănat cu cărare în partea stângă, în costum negru, cu batistă albă la buzunar, cânta la vioară. Ţinea capul plecat, părea contopit cu instrumentul, cufundat în extaz. Omul din fotografie era tatăl lui, mort de douăzeci şi doi de ani. Radu şi-l amintea ca prin vis. Venise acasă într-o noapte, un snop de piele şi de oase, umbra albastră a unui om. Când se împlineau două săptămâni de când venise acasă, îl conduceau la mormânt.

Şi-l alungă din gând, îi făcu loc Nataliei. Peste patru zile avea să fie nunta lor, a lui şi a Nataliei… Oare va înceta viscolul? Dacă încetează, o să-i roage pe băieţi să desfunde o parte din ogradă, să facă loc pentru joc. Pe urmă o să facă pârtie până la biserică şi până la cârciumă, să poată umbla lumea în voie la nunta lui.

Îi veni apoi în minte imaginea unei case cu o droaie de copii, cu plete galbene, ca ale Nataliei, ori cu plete negre, ca ale lui. „Când ai mulţi copii, nu simţi că îmbătrâneşti, nu simţi că mori. Viaţa din tine curge în ei, din ei mai departe, în nepoţi, din nepoţi în strănepoţi, şi tot aşa, nu mori niciodată. Omul fără copii e un sfârşit de viaţă. Când moare, el moare cu adevărat…”

Viscolul încetase şi fumul din hornuri se ridica sus, drept ca luminarea, semn de vreme bună. Era din nou vineri, dar de data aceasta nu se va duce la întâlnire cu domnul chestor Druzescu. E zăpadă mare între Movila şi oraş, drumul e înfundat, pe urmă, nu-i cazul să-şi otrăvească nunta privind chipul urât al chestorului. Nu-i putea suferi, mai ales, zâmbetul acela din colţul gurii, i l-ar fi turtit cu mare plăcere, cu gură cu tot, într-un pumn zdravăn.

Simţea de la o vreme încoace că chestorul ghicise cine îi dicta notele informative, de aceea rânjetul acela cotoiesc, din colţul gurii. „Fie ce-o fi. Uneori ne trebuie

atât de puţin să fim fericiţi. Eu am mult, sunt plin de fericire, nu cred eu să fiu altă dată mai fericit ca acum. Oameni buni, veniţi la nunta mea! Poimâine, începe nunta mea şi a Nataliei. Ce dacă noaptea zboară pe deasupra Movilei avioane cu un ochi verde şi unul roşu? Ce dacă ţinem ferestrele acoperite cu hârtie neagră! Ce dacă în oraş sergentul de stradă fluieră când vede un ochi de geam luminat, împungând întunericul! Ce dacă au plecat şi tot pleacă în armată ori în concentrare tinerii din Movila! Eu fac nuntă, oameni buni! Veniţi la nunta mea! Fac nuntă, pentru că domnul chestor Druzescu şi domnul inspector Dumitraşcu vor să mă împuşte. Fac nuntă pentru că vreau să am copii, să fiu nemuritor. Fac nuntă pentru că mă gândesc şi eu la o pasăre albă şi la o melodie veche!”

Mai întâi ieşiseră câţiva băieţandri la desfundatul drumului. Pe urmă, surorile şi mamele lor. Pe urmă şi taţii lor, veniţi de la atelier ori de la depou. Pe urmă, toată Movila. Cu mic, cu mare, toţi săriră în ajutorul unei nunţi; nunta lui devenise nunta lor. îi prinsese pe toţi, deodată, o sete grozavă de joc şi voioşie. Sâmbătă seara vor juca pe săturate, în ograda şi în şura lui Radu, până după miezul nopţii, apoi duminică, toată ziua, tot în ogradă, vor juca şi vor dansa, şi vor bea. Pe urmă, duminică seara, vor pleca la crâşma lui Ion Angheluş, vor juca şi vor dansa, unii prin cârciumă, alţii prin moară. Le va cânta Ion a lui Moise a Radului din Gura Bâdiliţei, cu feciorii lui, cu cei care i-au rămas acasă; doi băieţandri şi trei fete. Fetele vor înlocui pe băieţii plecaţi în armată ori în concentrare, şi va fi o muzică formidabilă şi o nuntă grozavă – Mireasa va fi adusă la mire, cu zestre cu tot, în sănii cu zurgălăi. La cununie, vor pleca tot în sănii cu zurgălăi. Ideea a dat-o moş Ion Duca. El s-a prins să vină cu „iepşoara”, după el, şi alţii…

În deregii de la prispă au apărut trei lămpi cu carbid, aduse de lucrătorii de la revizie. Pe o bancă lungă, pe

prispă, Ion a lui Moise a Radului cu ai săi suflă în alămuri; o mulţime de lume joacă, mai ales fete şi neveste. Poate că s-or prinde în joc şi bărbaţii care stau pe margini, după ce s-or încălzi puţin cu vin ori cu rachiu, cu ce le va da mirele. Păcat că nu sunt flăcăi, dacă ar fi, ce-ar mai trosni pământul! Flăcăii sunt departe, sărmanii de ei, în cazărmi. În lipsa lor, fetele par cită frunză şi iarbă. Au umplut toate ungherele, se prind două câte două, joacă, dansează. Una face pe cavalerul, alta pe domnişoara. Şi râd, râd întruna, ca nebunele, şi se strâng în braţe la sfârşitul jocului ori al dansului.

S-a întunecat bine, cerul e plin de nori, dar nu ninge. Din hornuri, fumul continuă să iasă drept ca luminarea, semn că norii sunt sus, sus de tot. Când norii sunt prea sus, atunci nu ninge. Sus de tot e prea frig, şi norii trec, îngheţaţi şi ei de frig. Cineva strigă să se stingă lumina, câinii încep să urle. „Stinge luminaaa!”

Luminile se sting, una câte una. Cerul tremură, cu nori cu tot. Nuntaşii privesc cerul prin care trec păsări cu clonţ de fier, păsări apocaliptice, privind pământul, de sus, de sub nori, cu un ochi roşu şi cu unul verde, ori cu ochi negri ca gurile iadului.

— Mai zi-i una, moş Ionică, se aude un glas de fată. Ion a lui Moise a Radului nu se lasă rugat, suflă în clarinet, dă semnul de sârbă, după câteva clipe nu se mai aud urlând nici câinii de pe pământ, nici câinii din cer. Două câte două, fetele joacă. Uneori se prind în patru, în şase, în opt, în zece, se rotesc la stânga şi la dreapta, bat pământul îngheţat cu cizmele lor uşoare, câte una strigă strigături. Printre ele şi ofticosul lui Popa. Are obrazul plin de pete roşii, toată lumea ştie că în primăvară o să moară. Dar deocamdată ofticosul joacă cu fetele, îşi bate, cum s-ar zice, ultimele cuie în sicriu.

De jur-împrejur, mormane de zăpadă albă, cât casa de mari. Fetele sunt negre, nişte păpuşi negre, într-o

groapă albă. Joacă şi ele, la un loc cu ofticosul lui Popa.

Adriana priveşte prin fereastra neagră, lângă ea, Natalia începe să râdă.

— Ţii minte, tu, Adriano, cum visam eu nunta? Doamne, tu, proastă eram!

XVIII

„Coletăria” va trece prin dreptul milei 438, în jurul orelor unsprezece. O „coletărie” cu muniţii şi armament, însoţită de soldaţi români. În ultimele două vagoane – carabine, automate, puşti-mitralieră, un tun, patru aruncătoare, de mine, lăzi cu proiectile, gloanţe, pistolete… tehnică nouă, modernă, tehnica morţii, din era celei mai înalte civilizaţii.

Optsprezece oameni s-au ascuns în zăvoiul din preajma milei 438. Departe, şuierul unei locomotive umple întunericul de viaţă. „Coletăriile” parcurg câte o sută cincizeci, două sute de kilometri, trec prin zeci de staţii, fără oprire. În dreptul milei 438, linia e în reparaţie. Încet, să nu deraieze vagoanele cu preţioasele „colete”. Santinela de la penultimul vagon începe să acţioneze. Închide mai întâi robinetele de aer, apoi începe să decupleze. îi ajută şi santinela de la ultimul vagon. Acul manometrului a urcat dintr-odată câteva linii pe cadran, mecanicul ştie ce are de făcut, locomotiva smuceşte şi frânează de câteva ori, e nevoie de un oarecare şoc pentru a scoate cupla. Un fluier prelung şi „coletăria” prinde viteză.

La mila 438, optsprezece civili şi doi militari acţionează acum muteşte. Unii nu se cunosc între ei, nu se văd bine la faţă, nu se vor cunoaşte mult timp, ori niciodată. Se face macazul, vagoanele sunt împinse pe linia moartă. În balastiera părăsită, uşile celor două vagoane ale „coletăriei” cu eticheta „Fragil” sunt deschise. Se cară repede lăzi grele. A început să ploua. Minunat. Câinii poliţişti vor pune nasul în vânt şi vor urla a pustiu.

Parte din oameni rămân în bărci, le conduc, se lasă la

vale, pe mijlocul râului. Alţii stau numai ochi şi urechi, cu automatele pregătite de luptă. Plouă, e întuneric; întunericul e cel mai bun prieten în asemenea acţiuni. Sevastian mulţumeşte în gând zeiţei Fortuna şi zâmbeşte. Zâmbetul e adresat domnului căpitan Moiceanu, pe care îl simte aproape, lângă el, deşi domnul căpitan e departe, în oraşul negru, la două sute de kilometri. E un om formidabil, căpitanul. Treaba merge din ce în ce mai bine.

„Coletele” din bărci sunt cărate şi puse la loc sigur, bărcile sunt scufundate, Sevastian şi Radu ajung acasă aproape de orele cinci. Plouă întruna.

— Pe unde umbli tu?

— Am fost la Adriana, mamă!

— Nu-i adevărat, Sevastiene. Tu ai umblat prin întuneric. De ieri dimineaţă, de când ai plecat de acasă şi până acum, numai prin întuneric ai umblat. Ţi-e sufletul negru de atâta întuneric, dragul mamei. Dacă ai fi fost la Adriana, ţi-ar fi sufletul alb, iar eu nu aş mai fi visat cocoşul acela negru, cântând pe acoperişul casei noastre. Doamne, mari nenorociri mă aşteaptă!

Sevastian se culcă, preluând de la mama Zamfira cocoşul neg u. Cocoşul fuge şi locotenentul genist începe să se pregătească de vânătoare. E gata în câteva clipe. Încalecă pe un schelet de hipopotam şi porunceşte celor două schelete de câini să-l urmeze. Trebuie să vâneze şerpii care au sugrumat pe Laocoon şi pe fiii lui, pentru că şerpii aceia au crescut enorm între timp, au devenit spaima întregii suflări pământeşti. Locotenentul poartă pe umeri o armă de vânătoare cu două ţevi ca de tun. Abia aşteaptă să dea de ascunzişul şerpilor. Intră în pădurea cu arbori de fier ruginit şi, de furie, nici nu ia în seamă păsările de fier ruginit care scârţâie din gâtlejurile lor cântece bizare. O fantastică faună fuge îngrozită din faţa hipopotamului şi a celor două schelete de câini ce latră bătând puternic din fălci. Iată şerpii. Sunt mari, cât

trenurile, cât coletăriile rapide. Îşi pârjolesc trupurile în căldura toridă a unui soare ruginit. Sevastian ocheşte primul cap de dihanie, pădurea de fier ruginit începe să ţipe a moarte, dihăniile o iau la fugă, unduindu-şi trupurile scârboase în cocoaşe cât munţii, câinii latră înnebuniţi, aleargă după vânat. Cerul se umple de nori, începe să fulgere, să trăsnească şi să plouă cu stropi mari, de rugină. Vânătorul e nevoit să se adăpostească sub o stâncă de fier ruginit, cu hipopotam, cu câini, cu tot. Un fulger despică în două stânca, iată o peşteră, aici s-au ascuns dihăniile. Păşeşte în întuneric, urmat de scheletul hipopotamului şi de scheletele celor doi câini. Din fundul grotei îşi face drum spre el o fiinţă pe care la început o asemuieşte cu o mumie, dar mai apoi îşi dă seama că-i un fel de om. Un om pe două picioare, acoperit cu un păr negru şi lucios pe tot corpul, cu nişte ochi ca doi cărbuni aprinşi.

— De o sută cincizeci de mii de ani te aştept.

— Cine eşti dumneata?

— Eu sunt Homo Faber. Stau aici de o sută cincizeci de mii de ani şi aştept pe Homo Sapiens. Bine că ai venit. Ai mei nu credeau că Homo Faber este sau măcar va deveni şi Homo Sapiens. Nu au crezut, semenii mei îmi ziceau Sevastian. Sunt sigur că şi pe dumneata te cheamă Sevastian. Doar eşti Homo Sapiens, eşti Evoluţia, Progresul. De-acum, n-o să mai fie moarte pe pământ, al nostru e cerul şi pământul, pentru totdeauna. Vivat, am învins moartea!

Homo Faber începe să cânte. Cântecul îi este întrerupt de un strigăt ameninţător. Homo Faber şi Sevastian privesc în jur.

— Eu am strigat, vorbeşte arma de pe umărul lui Sevastian.

— Ce-i aia? întreabă speriat Homo Faber.

— O puşcă.

— La ce foloseşte puşca?

— La vânatul brontozaurilor.
— Vânaţi şi oameni?!
— Nu suntem antropofagi.
— Între hoardele voastre sunt certuri?
— Sunt.
— Vă bateţi?
— Ne batem.
— Vă ucideţi?
— Ne ucidem.
— Cu pietre?
— Cu tunuri.
— Ce sunt tunurile?
— Puşti mari, mai mari ca asta.

Fruntea lui Homo Faber se umple de riduri, chipul lui e plin de regret şi indignare.

— Îmi pare rău, spune el cu plâns în glas. Tu nu eşti Homo Sapiens. Trebuie să mai aştept o sută cincizeci de mii de ani. Pleacă, ucigaşule! Ucigaşilor! Ucigaşilor!

Sevastian se scoală. E mult mai obosit decât era când s-a culcat. Se spală îndelung, cu apă rece, pe faţă şi pe frunte. Începe apoi să fluiere un cântec vesel.

„Acum, abia acum te duci la Adriana”; îşi spune în gând mama Zamfira, urmărindu-şi pe geam feciorul.

XIX

În camera de la spitalul numărul trei se auzea numai foşnetul uşor al peniţei, întinzând rânduri mincinoase pe o coală de hârtie velină, albă, imaculată. Scria informatorul Radu David, zis, pentru conspirativitate, „Negriciosul”. Domnul chestor îi luase nota cu care venise de acasă, nota pe care i-o dictase Sevastian, o citise, o pusese pe birou, îi dăduse informatorului hârtie şi stilou, îl pusese să rescrie nota. Voia să-i dovedească informatorului, negru pe alb, că el, chestorul Valentin Druzescu, nu putea fi dus cu una, cu două, şi dacă nu-i arestase până atunci pe „bolşevici”, avusese motive, poate, să n-o facă încă.

— Gata, domnule chestor.

Druzescu luă nota, zâmbi răutăcios, privi scurt în ochii informatorului şi Radu simţi aceste priviri ca două lovituri de bici.

— S-o luăm de la capăt, domnule David, spuse chestorul şi se aşeză în faţa informatorului. La ce oră ai sosit acasă vineri noaptea spre sâmbătă?

— Am stat acasă toată ziua, seara m-am întâlnit cu Sevastian, am discutat ce am scris în notă, pe urmă a zis să mergem pe la Adriana. Pe la orele douăzeci şi două eram acasă.

— Minţi. Nici la orele douăzeci şi trei nu erai acasă. Ai avut musafiri în seara aceea. Nu ţi-a spus soţia? Musafirul era omul nostru, domnule David. Un trimis special, să-ţi pot dovedi că ne minţi de zece luni, de când lucrezi cu noi. Musafirul a plecat de la dumneata la orele douăzeci şi trei şi treizeci de minute. Fix. Eşti obosit, domnule David. Prea obosit eşti în ultimul timp. De ce nu-ţi păstrezi forţele pentru zile mai grele?

— Poate că n-am ajuns acasă până la acea oră, domnule chestor. Nu m-am uitat la ceas. V-am raportat şi în scris că Sevastian a insistat să mergem pe la Adriana, să bem o cană cu vin şi să jucăm o partidă de cărţi.

— Ai scris acest lucru, domnule David, dar nu-i adevărat.

— E adevărat, domnule chestor, pot dovedi cu martori.

— În noaptea aceea, casa domnişoarei Adriana a fost în atenţia noastră. De ¡la orele douăzeci şi unu şi până în zori, nimeni nu a intrat în locuinţa domnişoarei Adriana, şi nimeni nu a iefit din locuinţa ei.

— Eu acolo am fost, domnule chestor.

— Ai venit acasă pe la orele cinci, domnule David, ud şi obosit, împreună cu prietenul nostru. Pe unde aţi umblat?

—!

— Să-ţi spun eu. Aţi fost la domnişoarele Rudeanu din Lespezi. Domnul Sevastian Pantază a reuşit să te strice şi pe dumneata…

— N-am fost la domnişoarele Rudeanu, domnule chestor. Cel mult la orele douăzecii şi două şi treizeci eram acasă. Şi n-am găsit niciun musafir da mine acasă. Mama şi soţia mea lucrau la o carpetă. Vecina mea, doamna Costescu, v-a minţit. Poate că a fost la noi mai devreme, că vine des pe la noi, n-am întrebat-o pe soţie; nu obişnuim să ne întrebăm de lucruri ce nu ne interesează.

— Să te gândeşti bine la tot ce am vorbit astăzi, domnule David. Să te gândeşti până o să simţi că îţi explodează capul. M-ai înţeles, domnule David?

— V-am înţeles…

— Din gândurile dumitale să nu lipsească plutonul de execuţie.

Se plimbă un timp cu mâinile la spate, îngândurat, era îngrozitor de urât domnul chestor când dădeau supărările peste el.

— Obişnuim, domnule David, reluă el, obişnuim să onorăm colaboratorii noştri cu unele sume de bani. Poftim, ai în acest plic treizeci de mii de lei. Te rog să-mi semnezi de primire.

Radu David semnă. Automat, ca o maşină pusă în funcţiune printr-o apăsare de buton. Treizeci de mii era o sumă. Dar nu cadoul picat ca din cer făcuse din el un robot, ci comportarea domnului chestor. Ce ştia domnul chestor? Ştia multe. De vreme ce-i spusese ora exactă când ajunsese acasă…

Cu câteva minute în urmă crezuse că, de la spitalul numărul trei, va nimeri într-o celulă din închisoarea de vizavi, cu trupul plin de vânătăi şi arsuri, cu sufletul zdrobit. „N-a fost aşa. Bine că n-a fost aşa. Din mila domnului chestor. Trebuie să recunoaştem, domnul chestor

e mare vulpoi. Rânjetul lui a zâmbet, de câteva luni încoace, îmi spune mereu că nu mă crede”.

O luă spre Movila, peste câmpul negru, presărat ici, colo, eu pete gălbui, de unghia cocoşului şi păpădii, rămase înflorite din toamnă. Îşi scoase şapca de pe cap, respiră adânc, cu sete, aerul cald, adus de vântul primăvăratic. La câteva sute de metri păşteau parcu oi. În jurul lor zburdau doi miei bicisnici. Pe fundalul negru, cele câteva vietăţi păreau imense. „De ce mi-a dat treizeci de mii? Salariul meu pe jumătate de an. Treizeci de mii! Ce vrea domnul chestor? Mă crede Iuda? Eu nu sunt Iuda. Nu sunt, domnule chestor. Iată, mă gândesc la discuţia noastră. Mă gândesc temeinic, profund, domnule chestor”.

Scoase miile şi începu să le rupă. În două, în patru, în opt, în şaisprezece. „Între mine şi Iuda Iseario teanu e o deosebire, domnule chestor. Iuda a aruncat banii după ce a vândut. I-a aruncat şi s-a spânzurat. Eu îi arunc fără să vând şi fără să mă spânzur”.

Vântul de primăvară luă cele treizeci de mii în braţele lui de mătase. Nimeni nu-i dăduse atâta bănet, de bunăvoie. Şi le duse, hârjonindu-se cu ele, peste câmpul negru, peste oraşul negru, peste depoul negru, peste Şiretul negru; le duse departe, jucându-se cu ele, până se sătură, apoi le părăsi într-o baltă mocirloasă.

XX

Canonada se auzea vag, uneori se confunda cu tunetele. Apocaliptica maşină de fier şi foc se rostogolea greoaie spre inima răsăritului. Era întuneric beznă, cei doi mergeau foarte aproape unul de altul. Din când în când, Sevastian privea cadranul fosforescent al ceasului de mână. Încă puţin, şi o zi va muri şi alta se va naşfte. Ajunseseră la marginea pădurii, o pădure tăcută, neagră, plină de mistere.

— Ne oprim.

Sevastian îngenunche, apăsat de încărcătura grea. Se

eliberă de raniţă, apoi o ajută pe Adriana care, de asemenea, purta o raniţă. Instală staţia de ernisierecepţie şi, când ceasornicul arăta douăsprezece şi cincisprezece minute, trecu pe recepţie. Prinse semnalul aşteptat, trecu pe emisie, transmise parola, apoi din nou pe recepţie. Unu, doi, trei. Semnalul se repetă, trecu pe emisie şi transmise parola. „Am înţeles”. Transmisia şi recepţia nu duraseră nici două minute.

Sevastian îşi scoase căştile, şopti:

— În jurul orei trei. E bine. Nu trebuie să ne grăbim prea mult. Mai avem de mers vreo doi kilometri şi jumătate. Dacă plouă aşa, avem noroc. Am mai avut o dată noroc. Sunt protejatul lui Zeus şi al Herei.

— Ar trebui să fii în graţiile zeilor Infernului. Ei domină acum lumea. Hades, Persefona, Thanatos, Radamamte…

— Mă am bine şi cu zeii Infernului.

— Pune o vorbă bună şi pentru mine. Vreau să prind ziua victoriei şi zilele de după victorie.

— Dacă aflăm că Siguranţa are gânduri rele cu tine, te luăm cu noi.

— De ce nu mă luaţi acum?

— De-aş comanda eu…

Dacă ar fi fost ziua, Adriana ar fi văzut pe acel deal, până în adânci depărtări, lunca Siretului. Dar în noaptea aceea nu se vedea nici la doi metri. Sevastian începu să facă pregătirile.

— Ţi-e frică? o întrebă, trăgând firul bobinei.

— Puţin.

— Vii cu mine?

— Nu. Trebuie să stau aici, să am grijă de bobină. Dacă se încâlceşte firul, îl descâlcesc. Când nu se mai roteşte bobina, ai ajuns. Pe urmă aştept semnalul tău.

— Ai tras piedica de la pistol?

— De când am le-it din casă.

O lăsă acolo, pe colină, el începu să coboare. Avea de mers câteva sute de metri. Firul se derula în urma lui, urmându-l supus, în linişte. Sus, pe vârful dealului, lângă explozor, rămase o fată de douăzeci şi doi de ani, cu ochi verzi, mari, ochii ce-l căutau pe el, să-l descopere în negrul opac al nopţii, să-i zâmbească cu buzele ei frumoase, cu dinţii ei de marmură, cu chipul ei cald, de fecioară născută pentru dragoste şi nu pentru luptă. Clipele treceau greu, păreau ore. Zumzet de avioane. După felul în care vibra aerul nopţii, erau foarte multe. Dar erau departe, poate dincolo de Iaşi. Firul nu se mai derulă câteva minute. „Acum pune prima mină sub terasament”. Apoi iar se derulă de câteva ori. „Acum instalează pe a doua. Încă puţin şi se întoarce”.

Vuietul avioanelor se auzea din ce în ce mai anemic. În cele din urmă, se contopi cu ploaia. Ploua de-a binelea. Spre Ceahlău fulgera. Când fulgera, Adriana vedea locul în care se afla. Din Movila, dealul pe care era ea acum i se păruse dintotdeauna un munte abrupt. În noaptea aceasta, îl cunoscuse. Nu era un munte abrupt. Sau poate i se păruse ei, din cauza emoţiilor. Nici nu simţise cum a urcat de la marginea pădurii până pe creştetul Dealului Mare. Nu simţise urcuşul, poate îl va simţi mâine. Poate mâine, nervii şi oboseala îşi vor spune firescul lor cuvânt. Oricum, nu mai ştia acum ce-i frica, era alta. Ţinea în mână arma pe care i-o dăduse Sevastian, învăţase cum să mânuiască această armă, dar niciodată nu avusese ocazia să se folosească de ea. Şi nici nu simţise ce înseamnă o armă în mâna unui om. Acum da, o simţea ca pe o prietenă. Cât e ceasul? Două fără cincisprezece minute. Iată semnalul. O luminiţă ca de licurici. O dată, de două ori, de trei ori. Trebuie să treacă un minut. Un minut, pe urmă răspunde semnalului. O dată, de două ori, de trei ori, de patru ori. Licuriciul de jos clipeşte încă o dată. El este. A terminat, acum vine.

Se aude larma unui tren. E aproape două. Adriana ghiceşte că-i personalul, trenul care altă dată făcea distanţa Cluj-Iaşi. Acum i se scurtase distanţa. Acest personal îl adusese în N. pe Teodoru. De cum o văzuse, i se aprinsese faţa. Încercase în fel şi chip să se apropie de ea. Într-o zi, Adriana îl oprise, îi spusese că ea avea un prieten pe care îl iubea mai mult decât propria-i viaţă. Faţa învăţătorului se întunecase, înghiţise în sec, de câteva ori, plecase apoi, cu privirile în pământ. Acum, de şase luni, Teodoru zăcea în mormânt. îl înmormântaseră movilenii, îl jeliseră femeile bătrâne, străine, Rosalina Teodoru, învăţătoare la o şcoală din Cluj, urma să afile abia după patru ani că feciorul ei murise. Sevastian îi pusese la cap un st Mp de marmură albă, cu inscripţia: „Aici zace un univers. Ion Teodoru, învăţător, născut 1918, mort 1941”.

Trecea trenul de la Iaşi-Cluj şi retur. Trenul lui Teodoru, al Adrianei şi al lui Sevastian. Acest tren îi dusese la Iaşi, într-un Iaşi plin de flori şi de poeţi, un Iaşi alb, cu tei înfloriţi, plin de romantici. Acum era un oraş negru, poate cel mai negru oraş din ţară, ori poate erau altele şi mai negre. Poate. În acest oraş negru, mai negru ca apele Infernului, Adriana văzuse morţi pe străzi, văzuse oameni agăţaţi de bărbie în cârligele de la abator… Iată-l pe Sevastian.

— Ţi-a fost frică?

— Mi se pare că trebuie să ne despărţim.

— Un moment, să privim personalul. Acum trebuie să iasă de după dealuri. Iată locomotiva, vagoanele. Unu, doi, trei, patru, cinci… Acum trec peste mină. O rotire de miner, îţi dai seama?

Mâna ei s-a oprit pe mâna lui. Era rece şi tremura uşor mâna ei.

— Te conduc până la canton.

— Ştiu drumul, mă duc singură, leagă-mă la ochi şi tot îl nimeresc.

— Te conduc până acolo, avem timp. Zece minute dus, zece întors, avem timp. După aceea să alergi, cât poţi tu de repede, am să te aştept aici.

— Mulţumesc…

O lăsă între zidurile cantonului părăsit, el se întoarse. Ploua, fulgerele îi luminau calea. „Bine că ne-am luat pelerinele…”

Dinspre răsărit se auzi iarăşi un fluier de locomotivă. Aveau ei, mecanicii militari germani, un fel al lor de a trage de sirena locomotivelor. Trei semnale scurte şi două lungi. Acum trenul trecea pe lângă canton, nu se vedea nicio lumină, nici nu s-ar fi putut vedea, chiar de-ar fi fost vreuna. Cantonul era în spatele unei coline, la fel şi porţiunea de cale ferată din preajma cantonului. Pe urmă, calea ferată cotea spre vest, ocolind Dealul Mare. Unu, doi, trei. Trei semnale de lumină, Adriana îl recunoscuse, acesta era trenul aşteptat.

Sevastian îi răspunse cu două semnale şi, în clipele următoare uită de Adriana, de mama Zamfira, de întregul univers. Privirile îi erau aţintite spre locul în care ştia că vor apărea doi ochi roşii, de purpură, ochii locomotivei. Simţi răsuflarea grea, cineva alerga spre el. Cum a putut să ajungă atât de repede? Iată locomotiva. Un vagon, două, trei, patru, cinci, şase. Acum!

Cerul şi pământul se luminară dintr-odată, Dealul Mare dădu să se scoale din somnul milenar. Jos, la poalele lui, o imensă movilă de fier şi de foc.

Pe o rază de câţiva kilometri geamurile săriră în ţăndări. Nimeni nu a mai dormit în noaptea aceea, în comunele din jurul Dealului Mare. Nici copiii care se năşteau într-o asemenea noapte, şi pe asemenea locuri.

XXI

— Tu ai făcut isprava de astă-noapte?

— Eu, îi răspunse Sevastian.

— Trebuie să dispari imediat.

— Mă şi pregătesc.

— Şi cu mine, strigă aproape Radu David, cu mine cum rămâne?

— Tu rămâi pe loc.

— Să fiu arestat?

— Nu vei fi arestat.

— De unde ştii tu?

— Nu pipa, aud foarte bine.

— Nu ştii nimic, te lauzi. Eu vin de la întâlnire, pricepi? De la întâlnire cu domnul chestor. Ştii ce mi-a spus domnul chestor?

— Că eşti trădător, că vei fi arestat, că vei fi împuşcat.

— şi?

— Să te interesezi unde-a fost astă-noapte Sevastian Pantază.

Radu David oftă.

— Sigur că îţi convine.

— Nu-mi convine deloc, Radule. Domnul chestor nu vrea să te aresteze. Şi dacă nu vrea, de ce să te iau cu mine?

— Pe tine vrea să te aresteze?

— Eu trebuie să plec, sunt militar, am ordin să plec.

Se priviră în ochi câteva clipe.

— Hai să ne luăm rămas bun, Radule.

— Tu să nu mă iei pe mine cu rămas bun, strigă Radu. Din cauza ta, mi-am pierdut liniştea sufletească, mi-am pierdut capul, înţelegi? Am să ajung la Socola, înţelegi? La spitalul de nebuni. De când ai venit tu acasă…

— Taci, îl opri Sevastian. Că vorbeşti prostii. Nu eu ţi-am luat liniştea, altcineva ţi-a luat-o. Şi nu numai pe a ta, a luat liniştea unei lumi întregi.

— Uite ce vreau să ştiu eu precis, se îndârji Radu. Chestorul e şi el cu noi?

— În felul lui, e şi el cu noi.

— Tu unde te duci?

— Prin păduri, prin munţi, mă duc să lupt.

— Ia-mă cu tine!

— Nu eu comand în treburile astea, Radule. Sunt alţii mai luminaţi la minte decât mine şi decât tine. Ei au hotărât ca Radu David să rămână pe loc. Radu David va primi alte misiuni.

Bărbat în toată firea, om de aproape treizeci de ani, un munte de om, Radu David îşi stăpânea cu greu lacrimile.

— Atunci, la revedere, spuse el. Strânse puternic mâna lui Sevastian, îl îmbrăţişă, rămaseră câteva clipe aşa. Apoi Radu David plecă, Sevastian nu-l conduse, îl urmări cu privirile până la poartă, până la colţul străzii… Se vor mai întâlni oare vreodată?

Îşi puse în raniţă o mulţime de lucruri, mai mult îmbrăcăminte. Mama Zamfira îi aduse câteva perechi de ciorapi şi mănuşi de lână.

— Ia-le, că o să-ţi facă trebuinţă, îl îndemnă ea. Erau primele vorbe pe care i le spunea în după-amiaza aceea. Se aşeză pe laviţă, cu picioarele pe un scăunel, cu mâinile în poală.

— Eu, începu ea, nu ştiu carte şi nu am mintea luminată de învăţătură. Dar gândesc eu, în cugetul meu, că ori toată lumea e nebună, ori e condusă de diavol. Altfel, nu popi înţelege lumea. Noi, femeile, naştem băieţi, băieţii ne sunt dragi, îi creştem cu milă şi dragoste, băieţii ajung bărbaţi, şi când ajung bărbaţi, floarea ţării, se duc la război şi mor ca proştii. Nouă, mamelor, ne rămân lacrimile. Am fost în oraş şi am văzut o mulţime de militari nemţi. Nişte băieţi traşi prin inel, frumoşi ca şi tine, mai mare dragul să se uite lumea la voi. De ce să muriţi? De ce să plângem noi, mamele, după voi? Drept ar fi aşa: vor război cei mari? să se bată ei. Să se bată şi să se omoare cât or vrea. Să-i lase în pace pe bieţii băieţi, să-şi trăiască

viaţa că de aceea vă naştem noi, femeile. Bine am vorbit, Sevastiene?

— Ai vorbit bine, mamă!

— Şi pleci, va să zică.

— Da, mamă.

— Atunci…

Mama-Zamfira nu mai putu rosti alte vorbe. Sevastian îi sărută mâna, apoi obrajii.

Părăsi pe furiş casa în care se născuse, o părăsi noaptea, pe căi ocolite, ducând cu el o raniţă de lucruri şi amărăciunea, înverşunarea şi ura unei lumi întregi. Intră în curtea lui Enache prin grădină, bătu uşor în geam, Adriana îl aştepta, cu lumina stinsă. O luă în braţe, o sărută, se rostogoliră în pat. Era oră de noapte târzie, harpiile zburau spre răsărit, cu miile, privind pământul cu ochii lor de cobe, vuiau fioros, făcând să tremure smoala nopţii. De data aceasta nu mai erau manevre de război. Departe, dincolo de Prut, mureau mii de oameni, iar într-o cameră din fosta cârciumă a bătrânului Gheorgne Enache din Movila, doi tineri îşi spuneau vorbe de adio.

— După ce se termină războiul, facem nuntă. Am să-mi cumpăr o rochie de mireasă ca a Marlenei Dietrich şi o să aducem orchestră de la Roman. E acolo o orchestră care cântă cele mai frumoase valsuri. Mi-a povestit o colegă de facultate care s-a măritat după ce au eliminat-o.

— Câţi băieţi şi câte fete aţi fost eliminaţi atunci r

— Patru băieţi şi trei fete. Pe unul din băieţi l-au reprimit, cred că era agentul Siguranţei. Unde rămăsesem?

— La cele mai frumoase valsuri din lume.

— Mulţumesc. Pe urmă am să mă ţin un timp de carte. Încă doi ani, dacă o să mă laşi. Ai să mă laşi?

Sevastian o strânse lângă el.

— Mulţumesc. O să-mi iau un post la noi, la liceul de fete. O să economisim bani şi o să ne facem o vilă sus, în

oraş. Am văzut acolo o vilă mică, foarte drăguţă, a doctorului Luscalu. Cum ieşi din casă, o alee pietruită, de o parte şi de alta trandafiri altoiţi. La ferestre, câte un liliac şi tufe de iasomie. De jur-împrejurul curţii, sădim pini. Îţi aminteşti cum arată vila doctorului Luscalu?

— Îmi amintesc.

— Aşa o să arate casa noastră. Iar înăuntru, o să fie splendid. Patru camere cu antreu, baie, bucătărie la parter. Sus, o mică terasă, înconjurată de zorale albastre. Acolo o să bem cafea, după masă, şi o să stăm la o parolă, eu şi prietenele mele. Tu ai să vii de la tre98, burile tale târziu şi, după ce ai să ieşi din baie şi ai să te aşezi la masă, ai să-mi povesteşti ce se mai aude prin lume şi ce-ai mai văzut. Pe urmă o să ne culcăm.

— Şi copiii?

— Ai dreptate. Doi băieţi şi o fată. Băieţii au să semene cu tine şi fata cu mine. Pe cel mai mare o să-l dăm la aviaţie, prin el o să-mi realizez visul meu. Pe celălalt, la marină. Fata o să urmeze facultatea de arheologie. O să descopăr cu ea cetăţi dacice şi castre romane, şi o să scriem împreună un tratat de istorie. Auzi, cântă cocoşii. Sărută-mă! încă o dată! Tu m-ai învăţat alfabetul Morse, îţi mulţumesc. N-o să-mi fie urât. Am să te-ascult şi am să vorbesc cu tine la sute de kilometri. Uneori, o să mi se pară că în conversaţia noastră vor intra fiinţele raţionale din întregul univers.

Geamurile vibrară, casa tremură din temelii, tabloul cu Primăvara culegând flori căzu de pe perete, se sparse.

— Cred că bombardează gara.

— Nu, spuse Sevastian, e un tren cu muniţii.

— Îmi pare rău că s-a spart tabloul.

— Se poate repara.

— Astăzi s-a împlinit un an şi tre’. i luni de când ai venit acasă. Îţi aminteşti? Era într-o vineri, pe douăzeci şi cinci iulie.

— Îmi amintesc.

— Au fost zile frumoase.

— Au fost.

u-Pe urmă n-au mai fost. A murit tata, a început războiul.

— Hai să vorbim despre altceva.

— Cine ştie cât o să treacă până ne-om revedea.

— O să ne revedem, pe unda „z”, în fiecare vineri seara, să nu uiţi versurile noastre de recunoaştere. Despre ce să vorbim?

— Despre baluri, despre flori, despre primăvară.

— Cuvintele ar suna sec, fals. Mai bine să nu vorbim, sărută-mă!

— Parcă aud paşi.

— Nu sunt paşi. Lemnele de la casa noastră fac aşa. Parcă ar merge cu scârţ la pantofi. Casă veche. Dacă se întâmplă ceva în zilele următoare, ori în săptămânile următoare, ori în lunile – u mătoare…

— Taci.

— Dacă se întâmplă să vină să mă aresteze, nu mă predau. Numai moartă mă vor atinge, altfel nu. N-aş putea suporta schingiuirile, batjocura, grosolăniile lor. Am auzit că pe unii îi ard în cuptoare, de vii.

— Hotărâsem să vorbim despre lucruri frumoase.

— Ai dreptate.

Simţi lacrimile fierbinţi din ochi Adrianei, fierbinţi de-i ardeau sufletul.

Cum stătea cu faţa spre fereastră, Sevastian văzu o umbră care se prelinse uşor, simţi că se oprise lângă geam. Duse mâna la buzunarul de la piept, să-şi scoată pistolul. În clipa aceea, uşa se deschise brusc şi o mână învârti comutatorul. Două pistoale îndreptate spre ei, patru ochi ficşi, ameninţători. Buza de jos a domnului chestor Druzescu tremura nervos, în timp ce buzele agentului Costescu schiţau un zâmbet subţire, vulpesc. Sevastian

rămase cu mâna la piept, nu reuşise să scoată pistolul. Afară se auzeau uruit de avion şi urlet de câini.

— Mâinile sus, domnule Pantază, somă chestorul şi făcu doi paşi spre fereastră. Sevastian ridică mâinile, chestorul închise geamurile interioare, acoperite ou hârtie neagră.

Adriana se lăsă pe pat, duse mâna sub pernă, luă pistolul. Când vru să tragă, pistolul agentului Costescu lătră scurt. Adriana scoase un ţipăt, se lăsă uşor, chircindu-se, cu faţa în sus, pe pat, cu ochii deschişi. Abia celălalt glonte îl trezi pe Sevastian. Domnul chestor trăsese în fruntea agentului, şi agentul Costescu se prăbuşi dintr-odată, ca un bolovan.

— Cară-te, domnule Pantază, şi să nu-mi dai ocazia să ne mai iniţâlnim!

Din cealaltă odaie, se auzeau strigătele de groază ale Ilincăi Enache.

— Săriţi, oameni buni, hoţii şi tâlharii!

Lătrat de câini, paşi grei, ţignale de gardieni.

— Prin pivniţă, domnule Pantază, mai spuse chestorul şi trase în bec.

Sevastian trânti uşa în urma lui, din sală intră în pivniţă. Ieşi în grădină şi se contopi cu noaptea densă de afară. „Am ucis-o, îşi spunea el în gând, alergând ca nebun. Nu trebuia să mă duc la ea, am ucis-o. Domnul chestor şi-a împuşcat subalternul. Domnul chestor m-a anunţat astăzi, prin informatorul lui, prin Radu, că trebuie să dispar urgent. Cum de n-am înţeles?”

Trecu Şiretul în fugă, urcă dealul, trecu pe lângă peşteră, urcă mai departe, repede, în noaptea neagră spre şi mai neagra pădure. Începu să cânte, vorbe rupte, frânturi dintr-un cântec care-i veni în minte, fără să ştie de ce:

„La marginea pădurii, sub cortul afumat…

Se duse caravana, rămân fără noroc…

De-atunci şi pân’. acuma, prin codri rătăcesc…”

Se opri la rădăcina unui stejar, se lăsă jos, şi rămase mult acolo, îngheboşat, nemişcat, ieşit parcă din tulpina stejarului.

— Să mergem, îi spuse într-un târziu omul cu păr cărunt.

XXÍI

În locul celor două magnolii din faţă, care arseseră, fuseseră plantate patru, aduse de chestor de la Bucureşti. În spatele vilei, ridicată pe ruinele celei vechi, iscusitul arhitect din N. „planta” o piscină, cu fântână arteziană la mijloc, cu un Cupidon din bronz, îmbrăţişat de o sirenă din marmură albă. În apa limpede, pe fundul piscinei, urma să fie instalat un grup, tot din marmură albă, reprezentând pe Albă ca Zăpada şi cei 7 pitici. Grupul va privi vesel din apa limpede a piscinei, în ochii albaştri ai frumoasei Rosamunda. Era dorinţa ei, şi cu cât Rosamunda dorea mai mult, cu atât chestorul era mai fericit, mai om. Pentru că numai acasă, numai în compania acelei femei tinere şi frumoase, chestorul se simţea şi el om, numai lângă ea devenea cald, tandru; calităţi care nu se potriveau deloc cu înfăţişarea lui colţuroasă, cu sufletul lui, la fel de colţuros, cu profesia lui care îl obliga să aresteze, să tortureze, să ucidă, dacă voia acest lucru, dacă găsea de cuviinţă că trebuie să ucidă. De jur-împrejurul vilei, la ferestre, urmau să înflorească liliac şi lămâiţă, trandafiri şi zorele. Se plantau pomi fructiferi în grădină, coacăze, fragi, căpşuni, se îngropau lobi de ghiocei… Frumoasa Rosamunda trebuie să aibă o grădină tot atât de frumoasă ca ea. Chestorul îşi vânduse partea de moşie; primise o sumă enormă de la general, ca despăgubire pentru vila incendiată; pentru reprimarea rebeliunii fusese decorat, primise şi bani pentru asta… Avea bani, nu era zgârcit de felul lui. vărsa aceşti bani pentru clădirea unui colţ de rai în care frumoasa Rosamunda să se simtă regină.

Dar până la terminarea noii sale locuinţe, Druzescu era nevoit să respire aerul dintre pereţii casei chestorului de o zi al poliţiei legionare din N. Respira aerul Otrăvit dintre pereţii acelei locuinţe şi se gândea că fostul comisar-şef Zătreanu şi fostul agent Costescu trebuiau lichidaţi mai de mult, adică din ziua când aflase că amândoi erau agenţii gestapoului… Aflase după aceea că inspectorul Dumitraşcu era unul dintre conducătorii gestapoului în România, că el, chestorul Druzescu, era în atenţia gestapoului, „lucrat” de Dumitraşcu, cu ajutorul celor doi agenţi.

Ce păcat că îl mirosise prea târziu pe inspectorul Dumitraşcu! îl mirosise atunci, în noaptea aceea, când inspectorul propusese în echipa operativă şi pe domnul agent Costescu, pentru că „e un om de nădejde”. Dacă nu l-ar fi găsit acolo, la fata aceea pe „bolşevic”! Dacă „bolşevicul” nu ar fi fost slab de minte, nu l-ar fi pus în situaţia aceea… îl pusese în faţa a doua alternative: să-l aresteze, ori să-l lichideze pe agentul gestapoului. Alesese cea de a doua variantă. Şi de atunci, într-adevăr, abia de-atunci ¡începuseră toate necazurile în viaţa chestorului Druzescu. Izvorul lor se afla însă în clipa aceea neghioabă, când se înfuriase ca un om de rând, când trimisese la masa ofiţerilor nemţi un pachet de Mărăşeşti. „Păsfaţi-vă pachetul de Mărăşeşti”, îşi amintea el vorbele inspectorului Dumitraşcu. „Şi struniţi-vă nervii”. Da, el, care judeca totul la rece, el, care filtra totul printr-o logică de gheaţă, greşise atunci, în noaptea aceea. De moartea fostului comisar-şef şi chestor de-o zi, fost agent al gestapoului, nu era vinovat. Din fericire, Zătreanu îşi zburase singur creierii. Din fericire pentru el, pentru chestorul Valentin Druzescu. Altfel, l-ar fi împuşcat personal, cu mâna lui. Pentru că aşa fusese ordinul, el executase ordinul, îl executase cu plăcere, cu plăcere l-ar fi împuşcat şi pe Zătreanu, mai ales că ştia despre el ce

ştia…

Privea asfinţitul soarelui, un soare mare, roşu, şi se gândea la toate acestea. îi părea rău că nu plecase la spectacol cu Rosamunda. Era, poate, ultimul spectacol pe care l-ar fi văzut alături de frumoasa lui soţie. Poate?! Nu, cu siguranţă! Rămăsese acasă, să se gândească singur, în linişte, la tot ce va urma. Mâine seară, îşi spuse, pe timpul acesta, voi fi, probabil, în arestul chesturii, nu voi mai vedea asfinţitul soarelui. Poate că e ultimul asfinţit de soare pe care îl văd.

Mâine, la ora opt şi treizeci de minute, domnul inspector Dumitraşcu va intra în birou cu trupa lui de vânduţi, poate şi cu un „consilier” neamţ, un „consilier” de la gestapo. Îmi va întinde mâna domnul inspector Dumitraşcu, îmi va zâmbi cu buzele lui subţiri, mă va prezenta colegilor săi, mă va invita să iau loc, ne vom aşeza ciu toţii pe scaune, îmi vor fi adresate câteva întrebări banale, apoi va începe ancheta.

Ce întrebări mi se vor pune şi ce răspunsuri voi da eu?

Soarele dispărea după dealurile de dincoace de apa Moldovei, arăta ca o imensă felie de pepene copt, felia se tot micşora după orizont, pentru prima dată în viaţa lui regreta un asfinţit de soare. Da, reluă în gând, când soarele nu se mai văzu. Care vor fi întrebările şi care vor fi răspunsurile? Să le luăm pe cele forte.

— Ştiai că informatorii dumitale, Radu David şi Ion Teodoru, au trădat secretul colaborării cu noi?

— Întrebarea dumneavoastră este lipsită de sens, este absurdă, domnilor.

— De ce, domnule chestor?

— Pentru că, în calitatea mea de chestor de poliţie, dacă aş fi ştiut acest lucru, dacă l-aş fi bănuit cel puţin, i-aş fi arestat pe cei doi informatori. Mai precis, pe unul din cei doi informatori, pentru că celălalt, după cum ştiţi, a avut o

ftizie galopantă, şi nu s-a lăsat până nu a dat ortul popii. În al doilea rând, vă pot dovedi, ştiţi şi dumneavoastră acest lucru, că cei doi informatori nu au trădat secretul colaborării cu noi.

— Cum vă explicaţi, domnule chestor, că notele informative date de Radu David, după dispariţia „bolşevicului”, nu mai au logica de dinainte, nu mai au fraza de dinainte?

Nu, o asemenea întrebare nu mi se va pune. Pentru că, de acest lucru am avut eu grijă. Numai în cazul că informatorul ar declara că mai înainte îi dicta notele „bolşevicul”, iar după aceea eu... De ce nu l-am lichidat pe acest Radu David? M-am prins în hora unor oameni lipsiţi de inteligenţă. Ori, mai bine zis, nişte oameni care habar n-au de munca de poliţie şi de Siguranţă. Ne cred proşti. Dacă nu ne-ar crede astfel, informatorul ar fi dispărut, în aceeaşi noapte, cu „bolşevicul”. Şi el, şi ceilalţi, care au participat la furtul vagoanelor cu armament şi muniţii... I-am avertizat din timp. Nişte oameni deştepţi ar fi înţeles totul. Acum, câţiva dintre ei sunt arestaţi. Vor declara, desigur, pentru că în faţa fierului înroşit numai nebunii mai tac, vor declara că şeful lor a fost Sevastian Pantază. Iar eu aveam ordinul să-l urmăresc de aproape pe „bolşevic”, pentru că, „după unele surse, acesta ar pune la cale o diversiune”, îmi comunicase inspectorul Dumitraşcu. Iar eu, cum l-am urmărit eu?”

— În noaptea diversiunii, domnule chestor, aţi avut ordinul să trimiteţi doi agenţi care să supravegheze locuinţa urmăritului nostru.

— Am trimis, domnule inspector. Agentul Dicu a fost unul, cel de al doilea am fost eu în persoană. Căci îmi dădeam seama de gravitatea faptei pe care comuniştii o puneau la cale, şi despre care dumneavoastră aveaţi informaţii.

— Te-ai dus personal, domnule chestor, pentru ca noi

să nu aflăm că îi sprijini, că eşti în banda lor de trădători.

— Vă rog să vă măsuraţi vorbele, domnule inspector Dumit ascu.

— Apoi le-ai creat şi alibi. Cei doi, agentul şi urmăritul, „au fost la dame, în Lespezi, în noaptea aceea”. Cum se face, domnule chestor, că la numai douăzeci şi patru de ore după ce „au fost la dame”, surorile Rudeanu din Lespezi s-au sinucis, prin otrăvire?

— M-aţi sfătuit o dată să-mi strunesc nervii.

— Da, îmi amintesc de noaptea aceea.

— Aveţi o memorie formidabilă, domnule inspector.

— Mulţumesc. Într-adevăr, am o memo le formidabilă, fantastică, aş putea spune, şi o intuiţie…

— Îmi strunesc nervii, domnule inspector, dar vă rog să înţelegeţi că psihicul oricărui om, cât de echilibrat ar fi el, are o limită.

— Răspundeţi la întrebare, domnule chestor!

— Da, vă răspund la întrebare. După cum ştiţi, la dosar se află declaraţiile surorilor Rudeanu, care recunosc că cei doi au fost la ele, în noaptea aceea. În plus, există declaraţia sergentului de stradă, care descrie semnalmentele lor.

— Ce fel de otravă şi-au pus în băutură, domnule chestor? Cu acţiune întârziată?

— Nu.

— De ce nu aţi dispus efectuarea autopsiei?

— Pentru că am găsit sticluţa cu letolină lângă ele, pentru că am găsit letolină în lichiorul pe care îl consumaseră, pentru că există la dosarul lor declaraţia gazdei, care le-a auzit de mai multe ori spunând că, atunci când vor crede ele de cuviinţă, când îşi vor da seama că au îmbătrânit, se vor sinucide.

— Cum se face, domnule chestor, că în noaptea când trebuia să-l arestaţi pe urmărit, a fost împuşcat agentul Costescu, şi nu dumneavoastră?

— Vă răspund tot cu o întrebare, domnule inspector. Cum se face că pe front mor mai mulţi soldaţi şi mai puţini ofiţeri?

— Foarte simplu de răspuns la această întrebare, domnule chestor. Îmi pare rău că nu ne înţelegem cum trebuie. Dar, încă o întrebare: cum se face că agentul Costescu a fost împuşcat în ceafă, aşa cum aţi obişnuit dumneavoastră, în ultimul timp, să împuşcaţi unii oameni?

— Acuzaţiile pe care vreţi să mi le aduceţi, domnule inspector, sunt foarte grave. Nu mai răspund la întrebările dumneavoastră. Cercetaţi, găsiţi probele, condamnaţi-mă, dacă găsiţi răspunsuri certe la faptele pentru care mă bănuiţi.

— Nu vă bănuim domnule chestor. Nu putem umbla cu bănuieli când este vorba de un chestor de poliţie. Avem certitudinea, avem probe, nu vă daţi seama că avem probe?

— Repet, nu mai răspund la întrebările dumneavoastră.

— Nici nu-i cazul. Fii amabil, domnule X, rupe epoleţii de pe umerii domnului Valentin Druzescu, pregăteşte-l pentru arest…

Spre apus, doar un nimb uriaş, de purpură, mai amintea ziua care trecuse. Chestorul aprinse o ţigară, ieşi în curte, nu se mai gândi la nimic. O aştepta pe Rosamunda. Din clipă în clipă, trebuia să vină de la spectacol. îi auzi paşii, îi ieşi în întâmpinare zâmbind, o rugă să-i povestească pe cine mai văzuse la spectacol, dacă spectacolul a fost frumos. Rosamunda umplu locuinţa de un potop de vise, de planuri şi de nimicuri. Înainte de a se culca, chestorul îi arătă câteva cecuri cu sume mari, pe numele ei. Soţia îi mulţumi, crezu că totul era firesc, adormi uşor, ca un copil obosit. A doua zi, dimineaţa, chestorul se îmbrăcă în costum de gală şi, înainte de a ieşi din casă, privi mult chipul Rosamundei. Femeia dormea, un

zâmbet de fericire îi lumina somnul. Nu o deşteptă, ieşi din casă, o luă la vale, se „e chestura poliţiei, păşind rar, calm, gândindu-se, mai ales la un lucru. „Oare mă vor avea în vedere şi pe mine la evadare? Dacă mă vor avea, s-ar putea să le fiu de mare folos. Dacă nu, ducă-se dracului de lume…”

Agentul Dicu, care era ofiţer de serviciu, îi raportă cele întâmplate în noaptea aceea. îl privi în ochi, fără să-l asculte, îl întrerupse pe la mijlocul raportului.

— Se pune la cale o evadare, Dicule?

Agentul nu tresări, chestorul ştia că nu va tresări, că nu se va trăda, dar, de această dată, avea nevoie de „trădarea” lui, l-ar fi îmbărbătat „trădarea” lui. Agentul nu-i răspunse la întrebare, iar chestorul nu insistă.

Apoi, în iiua aceea, lucrurile se petrecură, cu precizie matematică aproape, aşa cum le prevăzuse chestorul.

XXIII

Trei oameni în fulgarine, cu câte o mână în buzunar, aşteaptă tăcuţi, urmărind mişcările fochistului.

Radu David şterge de jur-împrejur cazanul, îi lustruieşte cercurile de alamă, îi lustruieşte cifrele ce-i compun „numele” de botez, se întoarce la cabină, coboară, lustruieşte biela, se mai uită o dată la cuzinetul topit, îşi caută de lucru cu alergătoarele, urcă iar în cabină, locomotiva pufăie rar, îi mai aruncă două lopeţi de cărbune, apoi dă cu ochii de nea Costache. Nea Costache este curăţitorul camerelor de fum, e plin de negru de fum până în măduva oaselor, numai ochii verzi, verzi, cu sclipiri de ametist, nu-i sunt plini de negru de fum şi de păcură.

— Să ai grijă, nea Costache, să nu se stingă focul, în rest…

În rest, nea Costache simte ce ar vrea să mai spună Radu David, îi vine să plângă după acest „băiat tare cumsecade”, cum spune el despre toţi fochiştii şi despre toţi mecanicii, băiat care-i aşteptat de trei civili, cu

pistoalele în buzunarul fulgarinelor.

Radu David mai aruncă o privire prin cabina locomotivei, îşi ia rămas bun de la ea, se desparte ca de un prieten pe care „Dumnezeu ştie de-l va mai revedea vreodată”. De fugit, nu are cum să fugă, nu are cum să scape de oamenii cu pistoale, care îl aşteaptă cu răbdare, îi urmăresc toate mişcările, sunt gata să tragă în el. Coboară din cabină, se îndreaptă spre ieşirea din hala cea mare, urmărit de privirile lui nea Costache şi de cei trei în fulgarine, care merg la câţiva paşi în urma lui. După ce iese din depou, traversează calea ferată, dă s-o ia la stânga, spre Movila, spre drumul care duce acasă, la Natalia şi la Nicolae, la mama Minodora şi la fotografia de pe perete, în care un om tânăr, mai tânăr ca el, cântă la vioară o melodie veche, cu gândul la o pasăre albă.

— La dreapta, domnule, aude în spatele lui. Desigur, lui îi este adresat ordinul. Se întoarce, îl priveşte în ochi pe cel care i-a vorbit. Da, la dreapta, domnule. Nu vezi maşina? E pentru dumneata, te aşteaptă la scară, ca pe boieri.

— Ce aveţi cu mine?

— Nimic, domnule, nu te speria, nu avem nimic cu dumneata, dacă eşti om cu minte la cap şi nu ne dai de lucru. Dar absolut nimic nu avem cu dumneata. Domnul inspector Dumitraşcu vrea să-ţi spună câteva vorbe. I-a venit poftă să discute cu dumneata, şi uite, ne-a trimis să te conducem la domnia sa.

Domnul inspector Dumitraşcu… Sevastian a greşit lăsându-l acasă, în noaptea aceea. A greşit de două ori. Mai întâi, în noaptea aceea nu trebuia să fie găsit la Adriana. Adriana… din cauza lui. Apoi, a greşit lăsându-l acasă pe el, pe Radu David. Nu trebuia să-l lase acasă, în ghearele morţii, să moară ca un prost. Trebuia să-l ia cu el, să-i ceară să lupte, să-i ordone să lupte, nu să „pice” fără sens, orbeşte, ca peştele în năvod. Acum, domnul

Dumitraşcu îl va întreba, şi el îi va răspunde. Ori nu-i va răspunde. Pe urmă, domnul Dumitraşcu va ordona să fie schingiuit, va ordona, poate, să i se smulgă unghiile, să fie ars cu fierul roşu, ca pe timpul inchiziţiei, ori va ordona să fie împuşcat, ori ars de viu. Are o şansă… Să tăgăduiască tot ce intenţionează să afle de la el domnul Dumitraşcu. Declaraţiile lui trebuie să corespundă cu ale domnului chestor… Domnul chestor a fost arestat… Oare cum arată un chestor arestat?

Suflă vin vânt rece şi plouă mărunt, sufocant, o ploaie mocănească. Norii sunt jos, pe alocuri acoperă dealurile, pealocuri curg prin văgăunile adânci, la vale, cu, apa Siretului. Ce întrebări i-ar putea pune domnul inspector? Multe. Să se gândească la acest lucru. Aşa i-a dat de înţeles domnul chestor. De pildă, ar putea să-l pună să scrie din nou notele informative pe care le-a dat chestorului la întâlniri. Şi le aminteşte pe toate. Sevastian l-a sfătuit de la început să aibă în vedere acest lucru. Să nu se contrazică de la o notă ia alta, de la o „informaţie” la alta. Ce întrebări i-ar putea pune domnul inspector? în legătură cu trădarea secretului colaborării, a secretelor de stat. Domnul inspector Dumitraşcu e statul. Faţă de el şi faţă de domnul chestor, „informatorul” şi-a luat un angajament. Domnul chestor a dictat, Radu David a scris. Apoi a semnat. „Dacă voi divulga secretul colaborării cu Siguranţa Statului, să fiu pedepsit pentru înaltă trădare”. Îşi aminteşte perfect această frază. Ce probe are acum domnul inspector? Domnul inspector nu are probe. Probele principale ar fi mărturisirile lui Sevastian, în cazul că l-ar aresta. Dar Sevastian n-ar face nici cu preţul vieţii mărturisiri. Alte probe ar fi mărturisirile domnului chestor Valentin Druzescu. Dar lucrul acesta ar însemna condamnarea domnului chestor la moarte, pentru înaltă trădare. Domnul chestor nu va recunoaşte niciodată. Iar dacă va recunoaşte, Radu David va nega. El nu a înţeles

niciun fel de „apropouri”, nu a divulgat niciun secret. Nu-i bun de încrederea ce i-au acordat-o, le-a declarat de la început că nu se pricepe la o asemenea „muncă”, că el nu face niciun fel de politică. Să nu mărturisească… Nici în timpul anchetei, nici în timpul schingiuirilor. E singura cale s-o mai vadă pe Natalia alăptându-l pe Nicolae; e unica şansă s-o mai revadă pe mama Minodora, casa lui dragă, ograda unde îl întâmpina „Hoţu”, punându-i labele dinainte pe piept…

Maşina intră în marele oraş negru. O oră şi jumătate a făcut de la N. până la Iaşi. A călătorit pe banchetă, între doi agenţi de siguranţă, celălalt agent a călătorit în faţă, lângă şofer. Acum, au ajuns. Arestatul este aşteptat de domnul inspector. Domnul inspector e un tip simpatic, în civil, proaspăt bărbierit, cu faţa numai zâmbet; domnul inspector e încarnarea fericirii pe pământ. Poartă un costum gri, batistă la butonieră. îl prinde de minune costumul gri, pentru că e în tonul culorii ochilor lui.

În curând, domnul inspector Dumitraşcu va fi avansat la excepţional, datorită meritelor deosebite. Domnul inspector Dumitraşcu a arestat un chestor de poliţie, care a trădat interesele sfinte ale neamului romanesec, pactizând cu comuniştii. Această deosebită acţiune a inspectorului Dumitraşcu l-a catapultat în cele mai înalte cercuri ale Siguranţei Statului, şi viitorul se arată şi mai promiţător. Pentru că domnul colonel von Killinger îl cunoaşte personal, şi acest lucru este mai mult decât trebuie pentru ascensiunea rapidă a domnului inspector Liviu Dumitraşcu.

— Ia loc, domnule David. Da, da, în fotoliul acela de piele! Eşti murdar? Nu-i nimic, aşa e la calea ferată. Un prieten de-al meu lucrează şi el la calea ferată. Sus, la minister. Poate că ai să-l cunoşti. Ce mai faci, domnule David?

— Cu munca mea, domnule inspector.

— Familia?

— Bine.

— Să-ţi trăiască copilaşul. Cu cine seamănă?

— Mai mult cu soţia.

— Ai avut necazuri cu oamenii noştri? Mă refer la domnii care te-au condus până aici.

— M-au tratat foarte bine, domnule inspector, trebuie să le mulţumesc pentru plimbarea cu maşina.

— Da, trebuie să faci acest lucru. Poate chiar astăzi, până în seară. Pentru că, tot astăzi, până în seară, ai să pleci înapoi la N., cu maşina, bineînţeles.

— Aş vrea tare mult să ajung cât mai repede acasă, domnule inspector. Mâine seară trebuie să fiu pe locomotivă.

— Nu se repară aşa repede locomotiva dumitale, domnule David. Are o boală mai complicată decât topirea unui cuzinet. Topirea cuzinetului e doar efectul unei cauze. Cauza e profundă, se dibuie greu.

— Vă pricepeţi la locomotive?

— Mecanicul dumitale e un foarte bun colaborator de-al nostru. Mi-a spus o mulţime de lucruri despre felul în care pot fi scoase din funcţiune locomotivele, pentru sabotarea războiului. Da, da. Cunoaşte foarte multe lucruri despre dumneata.

— E normal să cunoască, suntem prieteni doar, tovarăşi de muncă.

— Exact, ai precizat foarte bine. Tovarăşi de muncă. Pentru că veni vorba, unde ai fost în noaptea de unsprezece martie, anul trecut? E imposibil să nu ţii minte o noapte ca aceea.

— Nu-mi pot aminti, domnule inspector. Trebuie să mă gândesc! Ori am fost în tură, ori am fost acasă.

— Se înţelege, îl aprobă Dumitraşcu. Ori în tură, ori acasă.

Domnul inspector îşi aprinde o Regală, îşi priveşte

victima, dă drumul fumului în cercuri rotunde, cercurile urcă spre tavan, se lipesc de tavan.

— Ori în tură, ori acasă, revine el. Dar ai mai fost undeva.

— Am fost, domnule inspector, recunoaşte Radu David. Am fost, acum îmi amintesc, şi domnul chestor m-a mustrat pentru fapta aceea, nu trebuia să mă iau după…

— După cine, domnule David?

— După Sevastian Pantază.

— Şi cine a mai fost, domnule David?

— Numai noi doi, domnule inspector. Am stat până aproape în ziuă la ele.

— Care ele, domnule David?

Privirile domnului inspector sfredelesc.

— Domnişoarele Rudeanu din Lespezi.

— Aşa te-a instruit domnul chestor?

— Domnul chestor mi-a ordonat să fiu cât mai mult în preajma lui Sevastian Pantază.

— Se înţelege, aprobă domnul inspector şi scoate la rând cinci cercuri de fum albastru. Pe urmă, domnişoarele Rudeanu s-au sinucis. Ştii că s-au sinucis?

— Nu, domnule inspector.

— Da, s-au sinucis, insistă Dumitraşcu. La douăzeci şi patru de ore, după ce dumneata şi prietenul dumitale v-aţi întâlnit cu ele. Ori poate le-a ucis cineva?

— Nu ştiu, domnule inspector.

— Da, nu ai de unde să ştii. Spune-mi, te rog, ce a discutat cu dumneata domnul chestor, la întâlnirea din septembrie, anul trecut?

— E greu de răspuns la o asemenea întrebare, domnule inspector. E atâta timp de atunci, de unde să ştiu ce i-am raportat domnului chestor?

— E o zi importantă, domnule David, insistă inspectorul. Trebuie să-ţi aminteşti ce a discutat cu dumneata domnul chestor.

— Nu-mi amintesc, domnule inspector.

— Te ajut eu să-ţi aminteşti, continuă amabil Dumitraşcu. Cu o noapte în urmă, fusese aruncat în aer un tren, nu departe de N. Iar în noaptea următoa e…

— Acum îmi amintesc, domnule inspector. Îmi amintesc perfect. Domnul chestor nu a discutat aproape nimic cu mine, m-a ameninţat doar că mă arestează, dacă nu-mi fac datoria cum trebuie. Era foarte supărat pe mine, era nervos, zicea că mă împuşcă cu mâna lui, dacă nu-mi fac datoria.

— I-ai dat notă informativă în ziua aceea?

— Mi se pare că nu. Da, precis nu i-am dat. Veneam din tură şi nu avusesem unde să scriu nota informativă.

— Noaptea, când trebuia să fie arestat bolşevicul, unde erai?

— Nu ştiu când trebuia să fie arestat.

— Minţi!

— Nu mint.

— Minţi, domnule David.

Tăcere. Radu David priveşte desenul din persanul de pe jos, domnul inspector îl cercetează pe arestat cu privirile lui inteligente, pline de viclenie, de răutate, de ură.

— Unde ai fost, domnule David?

— Acasă, domnule inspector.

— Ai auzit împuşcături?

— Vă referiţi la noaptea când a fost împuşcat domnul agent Costescu?

— Da, ce ai făcut când ai auzit împuşcăturile?

— Am ieşit în curte, din curte am intrat în grădină, am stat ascuns acolo, cu pistolul la mine.

— De ce ai stat ascuns?

— Îmi era frică.

— De ce îţi era frică?

— În noaptea rebeliunii aş fi fost împuşcat, dacă

eram găsit acasă. Mă gândeam că…

— Unde ai fost în noaptea rebeliunii?

— Sevastian Pantază m-a luat cu el, mi-a spus că legionarii voiau să ne lichideze.

Două luminiţe se aprind în ochii inspectorului Dumitraşcu.

— De unde ştia că legionarii vor să vă lichideze?

— Mi-a spus doar că ştie şi atât. A fost cu noi şi un învăţător din Movila, unul care a murit iarna trecută, scurt timp după rebeliune.

— La prima întâlnire, după fuga bolşevicului, ce ai discutat cu domnul chestor?

— Domnul chestor m-a înjurat, m-a ameninţat cu trimiterea pe front, cu plutonul de execuţie.

— De ce?

— Că nu mi-aş fi făcut datoria, că aş fi minţit.

— Avea dreptate domnul chestor. Ne-ai indus în eroare. Ştii că domnul chestor a fost arestat?

Radu David priveşte în ochii domnului inspector de siguranţă. Ce frumos răspuns cu domnişoarele Rudeanu!

— Da, a fost arestat, repetă Dumitraşcu.

Se scoală de la birou, aprinde o altă Regală, îl serveşte şi pe Radu David, acesta refuză, el nu fumează.

— Din păcate, domnule David, nu am timp să mai discut cu dumneata.

Dumitraşcu apăsă pe un buton, doi dintre civilii care l-au condus pe Radu David să discute cu domnul inspector intră în birou, rămân în poziţie de drepţi.

— Băgaţi-l la patruzeci şi trei, le ordonă Dumitraşcu.

Apoi, către arestat:

— Dacă socoţi că putem discuta, peste vreo două ore, e bine. Dacă nu, tot bine. Avem timp, domnule David. Avem timp suficient.

Arestatul iese din biroul domnului inspector, merge pe un culoar, apoi începe să coboare treaptă cu treaptă, de

cinci ori câte douăsprezece. Apoi este invitat să intre pe o uşă deschisă, păşeşte pe un culoar lung, nesfârşit de lung, luminat ici-colo de lampioane chioare, apoi coboară alte zece trepte, încă un culoar, apoi se deschide o uşă grea, de fier, unul din agenţi proiectează lumina lanternei, în fundul încăperii deschise arestatul vede un pat de fier, cu ramă de ciur, pe ramă, un schelet de om.

— Nici el n-a vorbit, spune cel cu lanterna aprinsă.

— Şi nici acum nu vorbeşte, completează celălalt.

Închid uşa celulei cu scheletul puşcăriaş, lui Radu David îi deschid uşa de vizavi, uşa cu numărul patruzeci şi trei. Un pat de fier, o pătură ruptă, nişte zdrenţe în loc de pernă, o măsuţă rotundă, pe măsuţă o. luminare subţire. Omul cu lanterna aprinde luminarea, o înfige într-o crăpătură a măsuţei.

— Când te hotărăşti, îi spune cel cu lanterna, baţi cu pumnii în uşă şi fluieri cât poţi.

— Dar să fluieri tare, îi explică şi celălalt. Cât poţi de tare, să te auzim.

Cei doi rid, trântesc uşa de fier, se aude zăvorul, apoi lacătul, apoi din nou râsul lor, paşii lor, apoi o linişte de mormânt. Radu David se aşază pe pat, priveşte flacăra luminării, luminarea arde repede, în jumătate de oră se va stinge.

Se întinde pe pat şi se gândeşte la Maica Domnului cea cu părul blond, care îşi alăptează pruncul. „Doamne, dacă niciun pai nu se ridică fără vrerea ta, dacă tu eşti bun şi milostiv, de ce nu alungi răul din lume? De ce faci războaie şi ucizi copii în faşă? De ce eşti câine. Doamne?”

Luminarea stă gata să-şi dea duhul. O pâlpâire, două, trei, gata. Radu îi simte în nări fumul de după stingere, sufletul luminării. Se aşază pe pat, îşi acoperă faţa cu palmele, nu se mai gândeşte la nimic… Apoi se culcă, încearcă să doarmă.

Poate că au trecut trei zile şi trei nopţi de când stă

acolo, în vecinătatea puşcăriaşului schelet. Nu a bătut cu pumnii în uşă, şi nici nu a fluierat cât poate el de tare.

Se aud paşi, paşii se opresc la uşă, uşa grea se deschide, şi lumina lanternei îi arde retina, parcă ar întâlni brusc lumina soarelui, îşi pune mâinile la ochi, e prea multă lumină dintr-odată, să mori de atâta lumină.

— Poftiţi la interogatoriu!

Îi urmează pe cei trei care îl poftesc la interogatoriu.

Domnul inspector e acelaşi om bine dispus, proaspăt bărbierit, zâmbeşte.

— Ia loc, domnule David!

— Stau în picioare, domnule inspector.

— Mă rog. îl priveşte pe arestat, zâmbind în felul lui. Cum te-ai odihnit, domnule David?

— Bine, domnule inspector.

— Te-ai gândit la ultima noastră discuţie?

— M-am gândit, domnule inspector.

— Şi?

— Numai de un lucru sunt sigur, domnule inspector. Acest lucru este că nu am ce să vă ascund, domnule inspector, mă simt cu sufletul curat faţă de dumneavoastră.

Dumitraşcu fluieră a mirare, îl priveşte de parcă atunci l-ar vedea prima dată, începe să bată darabana pe cristalul ce-i acoperă biroul masiv, cu degetele lui subţiri, cu unghiile lui bine îngrijite.

— Din prima zi, din ziua când ţi-am solicitat colaborarea cu noi, domnule David, chiar din ziua aceea ai trădat.

— N-am trădat, domnule inspector.

— Ai trădat, domnule David. Notele pe care le dădeai domnului chestor erau scrise în colaborare cu „bolşevicul”. Pe unele chiar el ţi le-a dictat.

— Nu, domnule inspector. Nu-i adevărat nimic din ce-mi spuneţi. Iertaţi-mă că vă contrazic, e vorba de adevăr aici, ca şi de viaţa mea.

„Imbecil ce eşti”, spuse cu ciudă, în gând, domnul inspector, şi rămase vesel, zâmbind, un om sigur de sine, îngâmfat, fericit...

La celălalt interogatoriu Radu David a venit cu sânge uscat pe buze şi pe faţă, cu ochii vineţi, cu doi dinţi rupţi şi cu bărbia umflată. Dacă domnul inspector ar fi ordonat să i se scoată cămaşa, pe spatele arestatului s-ar fi văzut vânătăi în cruciş şi în curmeziş; dacă domnul inspector ar fi pus termometrul la subsuoara arestatului, ar fi văzut, poate, mercurul, la patruzeci de grade.

— Zici că te-ai gândit, domnule David?

— M-am gândit, domnule inspector. Daţi ordin să fiu împuşcat, domnule inspector, eu nu am ce să vă spun, o să vă bată Dumnezeu pentru chinurile mele!

Dumitraşcu îl biciuieşte pe arestat cu două priviri de oţel. Şi, pentru prima oară, de când îl cunoaşte Radu David, nervii domnului inspector fac explozie.

— Idiotule!

Aprinde o Regală, îşi recapătă calmul, îşi spune în gând că e bine că „bolşevicii” vor organiza o evadare, că le va organiza chiar el „evadarea”, că „evadaţii” îl vor duce pe urmele întregului grup din rezistenţă. Se uită cu duşmănie în ochii „idiotului”; îi face semn să ialsă.

„Idiotul” iese, zace o săptămână în infirmeria unei jandarmerii, rănile fizice i se cicatrizează, cele psihice sângerează, abia acum îi sângerează de-a binelea rănile sufletului, scuipat, călcat în picioare, pălmuit şi biciuit de moarte. După aceea, este îmbrăcat militar, în uniformă de artilerist, i se înmânează un ordin verde, cu trei stele pe el, ordin de plecare direct pe front. Până la tren, e însoţit de doi jandarmi. Acolo, se desparte de jandarmi şi jandarmii se despart de el. Trenul pleacă peste o oră.

XXÂV

Ilinca lui Enache stătea de aproape cinci luni la căpătâiul fiicei; şi în aceste luni părul ei alb căzuse fir cu

fir, chelise; zbârciturile de pe frunte şi de pe faţă o urâţiseră îngrozitor; dacă cumetrele din Movila ar fi văzut-o fără broboadă, şi-ar fi făcut cruce şi ar fi luat-o la fugă. Până şi ochii i se schimbaseră. Ochii ei căprui, doi stropi de lumină altă dată, ochii ei erau acum întunecaţi, două sfere de sacâz, lipsite de viaţă, fără urmă din măreţia de altă dată. De atâtea ori simţise ea. În aceste cinci luni, că de s-ar fi lăsat pe spate, închizând ochii, exact în clipa aceea ar fi murit! Dar chipul palid al Adrianei, nesfârşitul ei delir, în care cuvântul „mamă” se amesteca cu tot felul de şoapte neînţelese, certitudinea că de s-ar fi lăsat ispitită de chemarea morţii, ar fi urmat-o imediat şi Adriana, această certitudine n-o lăsa să moară. Fata era tânără, trebuia să trăiască. „Ia-mi, Doamne, viaţa mea şi toarn-o în sufletul ei!” se ruga Ilinca.

Într-o noapte, când Adriana dăduse ochii peste cap, Ilinca strigase înăbuşit numeile lui Satan: „Ia-mi sufletul, Diavole, şi fă să-mi trăiască fata”!

Se întâmplase că tocmai în clipa aceea intrase în cameră sora de gardă, se repezise la patul bolnavei, reglase aparatul cu oxigen, viaţa revenise în trupul tânăr.

Ilinca îngenunchease lângă pat, tresărind la fiecare respiraţie a bolnavei; adormise în zori, îngenuncheată, cu mâna Adrianei pe capul ei. Când se trezise, fata respira liniştit, dar era atât de ailbă la faţă, cum numai în visele îndepărtatei copilării văzuse Ilinca chipuri asemănătoare; de zâne sau de iele. „Lasă, îşi spusese, să ard eu în focul nestins al Iadului, numai să-mi trăiască fata!”

În ultimele două săptămâni, doctorul Şnare începuse s-o trateze şi pe ea cu injecţii. „Babo, îi spunea Şnare, să nu dai ortul popii, bre, că fata arenevoie de tine!”

La vorbele acestea ochii ei tulburi şi gura ei uscată încercau să râdă, era gata să se supună oricărui supliciu, numai să-i trăiască fata, s-o vadă din nou pe picioare, s-o vadă din nou acasă, udând muşcatele de la ferestre, s-o

audă cântând ori pălăvrăgind despre atâtea şi atâtea lucruri din care Ilinca nu înţelegea o iotă. Va muri când fata se va vindeca complet. Sufletul ei va ajunge în Iad. Şi ce dacă va ajunge în Iad? E un preţ convenabil, când Vlăstar din trupul tău bătrân rămâne în viaţă, când suflet vlăstar din sufletul tău bătrân rămâne în viaţă”.

Avea uneori senzaţia că era multiplicată în miliarde de firişoare de nisip, că o forţă nevăzută cernea acest nisip, părţile cele mai mici şi cele mai fine lunecau prin orificiile sitei, cele mai zgrunţuroase rămâneau, se zbuciumau zadarnic să încapă şi ele, dincolo, în viaţă, să rămână în viaţă; forţa aceea nevăzută răsturna sita cu tot ce era zgrunţuros, într-un fel de ladă; toate resturile se pietrificau în lada aceea. Bătrânul este ceea ce nu mai trebuie nimănui! Dar sânge din sângele ei, trup din trupul ei, suflet din sufletul ei, Adriana, lumina ochilor ei şi lumina sufletului ei, fata ei a trecut dincolo de plasa neînduratei site, a trecut dincolo, a lunecat ca un spiriduş, trăieşte, trebuie să trăiască, trebuie să alerge pe drumul ce duce spre Şiret, şi spre Mustea, trebuie să se întâlnească cu Sevastian, să râdă şi să se veselească, să facă nuntă şi să trăiască ani mulţi. Altfel, de ce s-ar fi născut pe lume?

e revăzu în sicriu şi auzi bolovanii de pământ lovind surd în coşciugul din scânduri de brad.

— Nuuu! strigă dureros. Nu, Doamne, asta nu! Şi deschise ochii.

— Babo, îi spuse Şnare, zâmbindu-i. Acum, bre, babo, tu eşti mai bolnavă ca fata. Fata e gata, bre, ţi-am pus-o pe picioare, trăieşte, bre, să mă ia dracu’ dacă nu trăieşte! Tu, hoaşcă bătrână, să nu mori, bre, mai amână vreo trei luni.

Ilinca luă mâna doctorului, o sărută cu buzele ei subţiri, două fâşii de piele tăbăcită, uscată.

Şi, într-una din zilele primăverii lui 1942, Adriana

făcea prima plimbare în livada spitalului numărul trei. Ilinca înviase şi ea, plecase în Movila, să deretice casă, s-o văruiască şi s-o însorească, s-o pregătească de sărbătoare pentru lumina vieţii ei, care înviase din morţi. Era convinsă că minunea aceasta se întâmplase pentru că ea, mama, îşi vânduse sufletul.

Era timpul când caişii încep să-şi scuture florile, când mugurii vişinului şi ai mărului stau gata să plesnească, în explozia lor de floare şi parfum, când rândunelele î! i cântă bucuria revenirii la un nou ciclu de viaţă; era o zi senină, pe fundalul cerului albastru cocostârcii planau într-un ultim zbor de recunoaştere.

Adriana se aşeză pe banca de sub un cais, avea faţa albă, albă ca petalele ce se scuturau cu miile, la fiecare adiere de vânt, se rezemă de speteaza băncii, lăsă capul pe spate şi, printre crengile încărcate de flori privi cerul, îl privi cu ochii ei verzi, mai verzi ca mugurii tineri, gata să-şi scoată evantaiul de frunze, plămânii cu care să respire aerul şi lumina spre a duce mai departe nestăvilitul izvor al vieţii.

În înaltul cerului cocostârcii continuau zborul lor de recunoaştere, rotindu-se într-un cerc larg, cu aripile nemişcate, apropiindu-se de pământul verde, cu bălţi în care broaştele o ţineau într-un nesfârşit concert.

De-aş fi şi eu o barză, îşi spuse. Ori o rândunică! Să zbor sus, să zbor peste munţii de zăpadă şi de gheaţă, să-l caut prin pădurile troienite… O vizitase Radu David, îi spusese că Sevastian a scăpat, dar ea nu trebuie să ştie nimic despre aceasta, ea trebuie să ştie că iubitul ei fusese ori ucis, ori arestat. Nu trebuie să ştie că omul ei drag continua să trăiască, departe de ea, departe, cine ştie cu ce suflet de cremene, ori de bazalt, ori de oţel; cine ştie cu ce suflet de smoală, ori de noapte, cu plâns înăbuşit şi cu gigant dor de răzvrătire împotriva întregului univers… Sau poate a căzut în lupta cea grea… Sau poate cine ştie în ce

Doftană zace, cu celule întunecoase şi umede, cu ziduri de piatră, ferecat în lanţuri şi cu sufletul pustiit de dorul şi de setea împlinirilor.

„Privesc din Doftana prin gratii de fier Departe în zare un petic de cer…”

— Bună ziua, domnişoară.

Se întoarse. Pe faţa ei albă, şlefuită parcă din marmură de Carrara, două lacrimi continuau lunecarea uşoară spre bărbie. Inima începu să-i bată năvalnic, presimţea că domnul în pardesiu gri, cu ochii cenuşii, domnul acela era o primejdie, zâmbetul lui subţire, bunăvoinţa vicleană, aşternută pe faţa lui, jovialitatea aparentă, toate acestea îi spuneau că în acel tihnit ceas de gândiri şi de convalescenţă, o nouă primejdie se apropiase de ea, moartea îşi arăta din nou hidosul ei chip, lua chipul domnului în gri, în mod sigur, domnul în gri era de la poliţie ori de la Siguranţă, domnul în gri venea s-o aresteze, s-o ancheteze, s-o tortureze. De ce nu murise?

— Mă bucur că v-aţi vindecat, mult stimată domnişoară, continuă domnul în gri. Îmi daţi voie să stau câteva clipe cu dumneavoastră?

— Nu vă cunosc, domnule!

— Domnişoara Adriana Enache, nu-i aşa? o încredinţă domnul în gri că nu greşise şi se aşeză. Adriana se trase la capătul băncii, speriată, ca o pasăre prinsă în laţ.

— Nu vă cunosc, domnule, nu v-am văzut niciodată.

— Nu se poate, zâmbi domnul în gri, nu se poate să nu vă fi vorbit niciodată domnul Sevastian de mine. Sunt inspectorul şef al Siguranţei, n-aţi auzit de mine, domnişoară?

— N-am auzit, domnule.

— Liviu Dumitraşcu, domnişoară, imposibil să nu fi auzit de mine, dumneavoastră, care, oricum, aţi trecut pe la Siguranţă, vă aşteptaţi, probabil, să mai treceţi.

— Nu vă cunosc, domnule, repetă Adriana şi îşi

şterse cele două lacrimi de pe faţă. Şi nu vreau să discut cu dumneavoastră, domnule.

— E o vorbă în ebraică, domnişoară. Dacă nu este cum vrei, trebuie să vrei cum este. Să trecem peste momentul de curtoazie, să intrăm în miezul lucrurilor. Să binevoiască domnişoara să-mi răspundă la câteva întrebări. Vă previn că de răspunsul ce-l veţi da depinde locul în care vă veţi continua convalescenţa.

Adriana se ghemuise în colţul băncii, cu halatul strâns pe corp, baticul îi lunecase spre ceafă, câteva petale de cais poposiseră în părul ei negru, strălucitor.

— Ce relaţii erau între dumneata şi Sevastian Pantază?

Adriana zâmbi ciudat.

— Dumneavoastră aţi iubit vreodată, domnule?

Dumitraşcu îşi aprinse o ţigară, puse picior peste picior, privi cerul albastru, punctat de câteva cercuri de cocos. târci, care continuau să se rotească, la vreo mie de metri deasupra câmpului şi bălţilor dinspre Movila.

— Nu numai că am iubit, domnişoară, luă Dumitraşcu o mină forţată de „mărturisiri visătoare”, nu numai că am iubit cândva, dar continui să iubesc, ştiu ce înseamnă iubirea. De altfel, când omul nu mai iubeşte, şi mai ales noi, bărbaţii, înseamnă că nici sfârşitul nu-i departe. A nu mai iubi, pentru noi, bărbaţii, înseamnă ultima telegramă de la moarte. „Vin urgent” s-ar traduce.

Zâmbi, trase din ţigară, scoase câteva rotocoale de fum, privi chipul speriat al fetei, cu ochii lui cenuşii, care arătau deopotrivă inteligenţă şi viclenie.

— Cunosc totul despre dumneata, domnişoară, schimbă el tonul. N-am timp, scuză-mă, n-am prea mult timp la dispoziţie, să lămurim ce avem de lămurit, dacă se poate aici, dacă nu, veţi fi nevoită să mă însoţiţi. Cine l-a împuşcat pe agentul Costescu?

Buzele Adrianei, acoperite de un puf alb şi mătăsos

ca de păpădie, începură să tremure.

— După câte îmi amintesc, agentul a tras în mine, în rest nu mai ştiu nimic.

— De unde aveai pistolul?

— N-am avut niciodată pistol, răspunse Adriana cu o voce pe care nu şi-o recunoştea.

Dumitraşcu se apropie de ea, îi luă bărbia în mână, o pironi cu privirile lui ucigătoare, vrând parcă s-o hipnotizeze.

— Nu-i aşa că domnul chestor Valentin Druzescu l-a împuşcat?

— Cum, domnul chestor?!

Dumitraşcu râse fals, luă mâna de pe bărbia Adrianei, dădu din cap.

— Îl aperi pe domnul chestor?!

— Dar nu ştiu, domnule inspector şef. S-a aprins dintr-odată lumina, eu am vrut să mă acopăr, agentul a tras în mine, altceva nu ştiu nimic.

O pală de vânt scutură puzderia de petale peste banca de sub cais, Dumitraşcu zâmbi.

— Ai fost exmatriculată pentru că ai luptat împotriva Gărzii de Fier. A venit timpul să te reînscrii în facultate, de ce rătăceşti pe drumuri periculoase? Pentru ce, domnişoară? Şi pentru cine? Nu-i păcat de aşa frumuseţe să se ofilească prin închisori? îţi aperi iubitul, asta ar fi explicabil, dar de ce îl aperi pe domnul chestor?

— Nu ştiu, domnule inspector şef, înţelegeţi că nu ştiu ce a urmat după aceea… Un glonte e ca şi cum te-ar lovi dintr-odată un fulger. Ştiu că domnul acela a tras în mine, atâta ştiu.

— Mărturiseşte că domnul chestor l-a împuşcat, şi eşti liberă.

— Dar am fost grav rănită, nu mai ştiu…

— Ai văzut, totuşi, cum domnul chestor a tras în el.

— Mi se pare că am văzut, poftim, dacă asta vreţi de

la mine.

— Ai binevoi să semnezi o declaraţie?

— Dar gândiţi-vă, domnule inspector şef, mă obligaţi să…

Ochii de culoarea scrumului de ţigară prinseră dintr-odată în sclipirea lor ceva ea două raze de soare.

— E adevărul, domnişoară, am nevoie de această declaraţie şi eşti liberă.

Cu o mână albă ca hârtia pe care scria, Adriana începu să aştearnă declaraţia, cuvânt cu cuvânt, după cum îi dicta inspectorul şef Liviu Dumitraşcu. Şi nu ştia că în clipa aceea aşternea pe hârtie sentinţa de condamnare la moarte a unui chestor de poliţie, ca şi ordinul de ridicare într-o funcţie foarte mare a unui inspector şef de siguranţă.

„Şi cine ştie, gândea Dumitraşcu, salutând curtenitor pe domnişoara rămasă sub cais, statuie de marmură albă, cine ştie, s-ar putea ca porumbelul să vină din când în când la porumbiţă. Vă întind eu laţul, iată de ce nu te bag în colivie, scumpă porumbiţă!”

Adriana auzi maşina îndepărtându-se, ţinu ochii închişi, privi câteva clipe în cerul dinlăuntrul ei, un cer mai nemărginit decât cel dinafară, şi nu albastru, şi plin de cocostârci şi rândunele, nu răscolit de adierea unui alizeu încărcat cu parfumul florilor sălbatice şi cu parfumul florilor de grădină şi de livadă; cerul dinăuntrul ei era cenuşiu ca ochii domnului inspector Dumitraşcu, şi era brăzdat de zborul săgetător al unor păsări cu cap de femeie, cu păr de femeie şi cu ochi de foc, păsările ce prevesteau anticilor greci venirea secetei, a ciumei şi a războaielor, venirea unor vremi apocaliptice, domnia morţii asupra vieţii.

— Zboară harpiile, şopti Adriana. Zboară harpiile prin sufletul meu! Prin tot universul meu, mai mare decât oceanul şi mai mare decât cerul…

Două lacrimi se opriră pe umerii obrajilor, vântul continua să scuture petale albe în părul ei negru. „Dar nu ne lăsară ciocoii pe noi/ Şi-n lupta cea mare căzut-am noi doi…”

— Hei, domnişoară, o trezi vorba aspră a doctorului Şnare. Hai, bre, nu te prosti. Că eu te-am înviat din morţi ca pe Iisus Cristos al vostru, pentru care ne omorâţi voi acum. Hai, bre, că nu pentru domnul inspector de la Siguranţă am fugărit eu moartea. din tine. Du-te dracului, bre, cu plânsul tău cu tot! Hai, bre!

XXV

Chestorul Valentin Druzescu a fost condamnat la moarte, pentru înaltă trădare. Urmează să se execute sentinţa Curţii marţiale. Poate mâine, în zori, poate poimâine, tot în zori. Nu-i nimic, va înfrunta cu dârzenie plutonul de execuţie. Mulţi dintre cei ce luptă cad, va cădea ţii el. De un lucru îi pare rău. Că nu a binevoit domnul inspector Dumitraşcu să vină în noaptea aceea cu el. L-ar fi împuşcat cu mai multă plăcere decât a făcut-o cu plutonierul Costescu. Domnul inspector de la Siguranţă nu i-ar mai fi zâmbit subţire, şerpeşte, în numeroasele ore de anchetă, şi nu i-ar mai fi demonstrat, cu o diabolică meticulozitate, felul în care domnul chestor „vânduse comuniştilor secrete de stat”. E drept, a avut unele probe domnul inspector, începând cu pachetul de Mărăşeşti şi terminând cu moartea agentului. Poate că unele din aceste probe l-au determinat pe domnul inspector să nu participe la arestarea „bolşevicului”. La toate acestea se gândeşte acum chestorul. Acum, în ceasul al doisprezecelea. L-a subapreciat pe domnul inspector, şi această subapreciere îi aducea acum moartea. În zori, va fi-impuşcat, laolaltă cu nişte imbecili. Nu, el trebuia să-şi vândă scump pielea, el nu-i un oricine, el a fost chestorul Valentin Druzescu…

Se aud paşi, da, a sosit ceasul de pe urma. Ce cauta agentul Ditu? El îl conduce spre plutonul de execuţie?

Tocmai el?

— Evadăm, domnule chestor!

Îl urmează pe omul care i-a deschis celula. Intră într-o altă celulă şi, din aceasta, printr-o gaură cât să încapă un câine, se târăşte câţiva metri, simte pământul jilav, apoi se trezeşte într-un gang. Cineva aprinde o făclie, şi atunci Druzescu observă că nu-i singurul care evadează. Pe bărbosul din dreapta îl cunoaşte. E arheologul Constantin Prodescu, arestat de Siguranţă. Chiar el, chestorul, făcuse primele investigaţii. Mai apoi, domnul inspector preluase cazul.

L-au condamnat la moarte.

Celălalt, din spate, e Remus Vâlceanu, picherul de cale ferată, arestat în legătură cu furtul vagoanelor cu armament şi muniţii.

Condamnat la moarte.

Dar celălalt, din stânga? Nu-l cunoaşte. E un tânăr simpatic, foarte simpatic. Pe cei din urmă de tot nu-i vede bine. Unul pare a fi Vasile Petrov, da, chiar el este. Vasile Petrov, învăţătorul din Brăteşti, lipovean, care rupsese ordinul de plecare pe front, instigase şi pe alţi tineri să rupă ordinele de mobilizare, acele ordine verzi, cu trei stele pe ele.

L-au condamnat la moarte.

Celălalt e Nestor Prundeanu. De ce a fost arestat Nestor Prundeanu? Se spune că ar fi împuşcat un ofiţer neamţ. Va să zică, câţi suntem? Doi, patru, şase, şapte. Şapte, cu călăuză cu tot.

Este vorba de o adevărată evadare. Nu ştiam că hrubele şi catacombele oraşului nostru trec şi pe sub penitenciar. Cel din faţă, cu făclia în mână, e agentul Dicu. Numai Dicu cunoaşte aceste căi de Iad. Ori de Rai, pentru că mă scoate la viaţă. Sau poate, la ieşire, ne aşteaptă moartea?! Atunci, la ce toată această comedie?! Va să zică, secretarul meu de cabinet era omul lor, al comuniştilor.

Bănuiam de mult acest lucru, n-am vrut să-l verific.

Merg repede, cu umbrele după ei. Prin unele locuri trebuie să treacă de-a buşilea. Sunt cu toţii uzi leoarcă de sudoare. Un gang ceva mai larg şi mai lung. Acum chestorul ştie unde se află. Dacă ar lua-o la dreapta, printre lăzi vechi şi butoaie, ar intra în pivniţa lui. Şi din pivniţă, în casă. În casa la care, până mai zilele trepute, meşterii lucrau, supravegheaţi de ochii frumoasei Rosamunda… Ce s-a întâmplat oare cu Rosamunda? Nu-l regretă, desigur. O văduvă tânără, deosebit de frumoasă, cu destui bani în bancă, se poate recăsători cu cine vrea. O va găsi recăsătorită, e sigur de aceasta, dacă va supravieţui… Victoria sovieticilor va însemna şi victoria comuniştilor din România. Ce caută el printre comunişti? Dar ei de ce îl salvează? Pentru că au nevoie de el. Pentru că, la rândul lui, i-a salvat şi el pe câţiva. Nu pentru idealul lor, ci pentru lupta lor de moment. I-a salvat şi a plătit el în loc, cu toată viaţa lui de până atunci. El, chestorul Druzescu, a murit, cu tot ce a folst el până la arestare. Acum, se naşte un alt Valentin Druzescu, unul care nu va mai zâmbi niciodată, aşa cum nu zâmbesc hrubele şi catacombele de sub dealul oraşului. Îşi aminteşte de Dumitraşcu, avea de gând să organizeze „evadarea” a doi oameni. Or fi şi cei doi printre evadaţi? Va trebui să-i studieze pe toţi, să-i lichideze pe cei doi. Ba nu, nu-i va lichida. Va lăsa pe domnul Dumitraşcu să simtă din plin că în rezistenţă se află şi un chestor de poliţie. îi va măcelări zeci ori sute de oameni şi poate că îl va reîntâlni într-o zi. Da, trebuie să trăiască pentru ziua aceea, trebuie să trăiască, să trăiască!

O nouă hrubă. Aici, evadaţii îşi schimbă hainele. Repede, în câteva clipe, se echipează în uniforme militare. Iată-i militari pe toţi şase. Un „sergent”, patru „soldaţi”, un „sublocotenent”. Domnul chestor e îmbrăcat în uniformă de sublocotenent, hainele i se potrivesc de minune. Numai

chipiul nu i se potriveşte. Stă pe vârful capului său mare, cu păr roşcat. Bărbosul în uniformă de soldat, arheologul, pare de-a dreptul caraghios. Un dezertor, ori un tâlhar; o figură ce nu inspiră deloc încredere. Tânărul subţire şi înalt, necunoscutul cel simpatic, pare un prepeleac înţolit în haine de cătană. E domnul Emilian Caragheorghe, ziarist. Da, el este. A fost arestat în gară, înainte de a ajunge la unchiul său. Pentru ce l-or fi arestat? Are ochi negri, mari, părul ondulat, e trist, pare ofticos, e un băiat subţire, atât de subţire că ar trece glonţul prin el ca printr-o felie de caşcaval. Sergentul e domnul Nestor Prundeanu, negustor de haine vechi şi vânzător de planete. Un papagal verde, un şoarece alb, o cutie cu planete, haine vechi, haine vechi… Acum e „Sergent”. Numai el pare vesel. În întunericul din jur, faţa lui râde. Nu se potriveşte deloc râsul într-un asemenea întuneric. „Vânzător de haine vechi şi de planete… Ai împuşcat un ofiţer din trupele S. S? Cum de mai trăieşti? E cusută cu aţă albă, domnule Dumitraşcu. Domnilor, mi se pare mie că Siguranţa înghite un mare hap. Mi se pare mie că mâine va fi anchetat şi domnul inspector Dumitraşcu. Trebuia să „evadeze” doi şi evadează şase. Gardienii nu se puteau alarma. Eliberatorul a ieşit din fundul pământului, din măruntaiele zeiţei Geea”.

— Unde ne duci, domnule Dicu?

Vorbele par bubuituri de tun. Inimile îngheaţă de frica vorbelor, domnul chestor a făcut o imprudenţă, a vorbit când vorbele nu sunt potrivite deloc, când vorbele stârnesc umbrele şi duhurile rele. Nu i se răspunde şi nici nu vrea să i se răspundă. Omul din faţă, omul cu făclia în mână, nu mai este subordonatul domnului chestor. Omul din faţă, purtătorul de lumină, e îngerul cel bun care duce şase suflete negre din împărăţia morţii, spre împărăţia vieţii. Acest drum e cunoscut numai de el, de îngerul cel bun, şi de şobolanii mari şi graşi; mari ca purceii şi graşi ca purceii, şobolanii ce aleargă grăbiţi, într-un lung şir

indian, pe lângă micul şir indian de oameni. Şobolanii aleargă în sens contrar, de la lumină spre întuneric… Pe drumul acesta or fi trecut domnii Moldovei, când Cetatea de Sus cădea în mâna duşmanului?

Valentin Druzescu îşi apasă chipiul mic pe capul mare, roşcat, simte aer curat. De mult nu a respirat un aer atât de curat, cu iz de mâl şi de zăvoi. Omul cu făclie le dă pistoale, carabine, cartuşe… Apoi stinge făclia. E un întuneric să-ţi scoţi ochii, cerul e acoperit de nori. Se urcă cu toţii într-o barcă, omul din faţă conduce barca. Lui Valentin Druzescu i se pare că are un ban în gură şi că pe celălalt mal va trebui să dea banul omului care îl trece apa. Poftim banul, domnule Charon. În jurul bărcii, aude glasuri cunoscute şi vede braţe întinse spre el. Cine ştie dacă nu cumva a fost executat?! Iar acum, sufletul lui călătoreşte, călătoreşte, spre Infern, bineînţeles. Pentru că mult rău a făcut în viaţa lui.

Ajung dincolo şi merg prin zăvoiul ud, desfrunzit. Apoi, urcă cu toţii într-o maşină militară, şi maşina se pierde în noapte.

Pe omul de la volan l-a visat parcă într-o noapte. Se făcea că se dusese să-l aresteze, dar nu-l arestase. îl împuşcase în noaptea aceea pe agentul Costescu.

Se aprinde brusc o lanternă şi o voce aspră le cere să se oprească.

Locotenentul Sevastian Pantază se supune, în timp ce omul cu părul roşcat stă gata să-l împuşte pe şeful postului de jandarmi din Leordeni.

— Actele!

— Suntem în misiune, domnule şef, poftim, nu ne ţineţi pe loc.

Omul controlează actele, doi jandarmi privesc impasibili, cu armele la spinare, unul fumează, din când în când scuipă printre dinţi.

— Câţi sunteţi? întreabă «teful de post, întinzând

locotenentului actele.

— Nu e datoria dumitale să ştii câţi suntem.

— Zăăău?!

Şeful de post îndreaptă lanterna spre cel care i-a vorbit.

— De unde te cunosc eu pe dumneata?!… Nu cumva… domnule chestor?!

În clipa următoare, curiosul şef al postului de jandarmi din Leordeni zace pe marginea şoselei, cu ţeasta perforată de un glonte. Domnul Valentin Druzescu îl ţintuise acolo unde, cine ştie cu câţi ani în urmă, omul de pe marginea şoselei fusese uns de popă cu sfântul mir. Maşina goneşte cu luminile stinse, fluierată de gloanţele celor doi jandarmi, care şi-au pierdut şeful. După câţiva kilometri, o ia la stânga, urcă un deal care nu se mai termină, se opreşte brusc, coboară cu toţii. Sevastian îşi şterge fruntea.

— Trebuie să scăpăm de maşină!

Sunt primele vorbe pe care le aud evadaţii, primele vorbe calde, prieteneşti, omeneşti. Dar nu au timp să le guste, trebuie să scape de maşină. O împing spre stânga, câţiva metri, apoi le scapă dintr-odată din mâini, o aud trosnind sec, rupându-şi „coastele”, ţipând surd de câteva ori, apoi un plescăit de apă, şi încă unul, şi încă unul…

— Haine vechi, domnilor, cine mai cumpără haine vechi? Nu i se răspunde celui ce a vorbit. Acum oamenii aleargă, nu-i timp de vorbă. Aleargă unul după altul, urcă dealuri, coboară văi, urcă munţi. Plouă mărunt şi rece, şi ei fug de o veşnicie, fug în jurul pământului, cărând după ei noaptea.

Când încep să se vadă, ici-colo, tulpinile de stejari, ori de fagi, ori de brazi, se opresc lângă o stâncă pe sub care curge un pârâu, o împing din răsputeri, o dau la o parte, îşi fac loc, intră în măruntaiele muntelui, muntele se închide în urma lor. Sevastian aprinde o făclie, pornesc mai

departe, unul după altul, prin locuri strâmte, alături de pârâiaşul limpede, respirând aer umed şi rece, cu iz de mucegai.

Ajung într-o grotă, în mijlocul căreia arde un foc. E cald, e lumină. Omul care îi întâmpină are părul alb, deşi pare tânăr, sub patruzeci de ani.

— O treabă bună, felicitări! i se adresează lui Sevastian.

— Mulţumesc, răspunde locotenentul. Pe chipul lui nu se citeşte nimic, parcă-i chipul unei statui de gheaţă. Se întoarce spre cei şase evadaţi, îi priveşte în ochi, la rând, pe fiecare în parte.

— Să ne uscăm, să mâncăm, să ne refacem puterile!

Descoperindu-se parcă atunci, cinci dintre evadaţi se îmbrăţişează, se bat pe umeri, cu prietenie, cu căldură.

Chestorul stă singur, ceva mai la o parte, neluat în seamă. Se apropie de foc, îşi dezbracă bluza de sublocotenent, o aşază pe o buturugă.

— Nu ne-am spus nicio vorbă până acum, domnule chestor, aude în spate vocea locotenentului. Nu se întoarce, răspunde privind în foc, cu ochii lui mari, bulbucaţi, urâţi.

— Nu mai sunt chestor, domnule Pantază! Nu mai sunt nimic!

— Cu toţii suntem loviţi de soartă, domnule chestor, dar vom învinge!

— Când o să învingeţi dumneavoastră, comuniştii, dacă o să învingeţi, în ziua în care o să învingeţi, am să-mi trag un glonţ în cap.

În peşteră tăcerea este întreruptă din când în când doar de pocnetul uşor al lemnelor ce ard. Apoi, chestorul îşi duce până la capăt gândul.

— Druzescu nu poate renaşte din propria-i cenuşă, ca pasărea Phoenix.

— Atunci ce rost are să staţi cu noi?! întrebă mirat

Remus Vâlceanu, picherul.

— Domnul locotenent ştie ce rost are persoana mea aici, i-o taie Druzescu, privindu-l cu răutate. Şi sper că un singur om are voie aici să ancheteze.

— Hai să mâncăm şi să bem ceva, schimbă discuţia omul cu păr cărunt. Pe urmă, ne-om spune fiecare ce avem pe suflet.

— Haine vechi, domnilor, cine cumpără haine vechi?! O planetă pentru domnişoara, perforeaz-o, Gigei!

Druzescu întoarce o privire duşmănoasă spre cel ce vorbise.

— O faci pe nebunul!, por? de câine, şopteşte el, mai mult pentru sine.

Omul cu păr cărunt se apropie de negustorul de haine vechi, îl ia de braţ, îl aduce lângă foc, îl invită să se aşeze. îi ia carabina, îi dezbracă bluza cu grade de sergent, i-o pune la uscat, începe să-i cerceteze vânătăile de pe spinare. Multe şi vinete, vinete spre negru, ca şerpii de baltă. Privindu-i spatele, Valentin Druzescu şopteşte din nou ceva pentru sine, apoi începe să cerceteze cu grijă armele ce-i fuseseră încredinţate.

XXVI

Privirile unora dintre ei cad adesea pe chipul chestorului, îl privesc minute în şir, cu dispreţ, cu teamă, cu ură. Poate că, gândeşte Sevastian, n-am să pot uni niciodată sufletele acestor oameni într-un tot, tocmai datorită prezenţei domnului chestor. Nu pot înţelege de ce îl urăsc ei atât de mult… Au aflat doar că chestorul trebuia să fie executat pentru înaltă trădare, în aceeaşi dimineaţă cu ei…

Într-adevăr, chestorul dovedise „şi cine cunoştea mai bine acest lucru decât Sevastian, că era antifascist, un patriot care luptase, în felul lui, şi care continua lupta începută. Şi atunci? Va trebui să se gândească, să găsească totuşi sursa acelei coeziuni care face dintr-un colectiv mic

o adevărată forţă. La ce se gândeşte oare Remus Vâlceanu, picherul? îl cunoscuse anul trecut, prin intermediul femeii aceleia care îi aducea veşti şi ordine de la căpitanul Moiceanu. îi spusese doar că-i un vechi luptător al partidului, să se bizuie pe el, îi vă aduc? oamenii necesari, într-adevăr, în noaptea aceea, când acţionaseră asupra trenului, picherul îi adusese cu vreo şase oameni mai mult decât se aşteptase locotenentul; se dovedise un bun organizator, acţiunea mersese neaşteptat de bine. Totuşi, fusese cineva care trădase. Altfel, de unde ar fi putut afla Siguranţa că Remus Vâlceanu fusese unul dintre organizatori? Dar acţiunea reuşise, şi asta datorită lui.

La ce se gândeşte oare de atâta timp, acest om scund şi îndesat, cu faţa ovală, cu maxilare puternice, cu ochi căprui şi sprâncene dese, cu păr lung de un blond spălăcit, aproape de alb?

Locotenentul îşi zise că el, personal, trecuse prin destule nenorociri, tot atât de mari ca ale picherului, dar rămăsese zdravăn, bărbat întreg la minte, gata de acţiune. Acest fel de a vedea lucrurile îi dădea un anume respect faţă de propria-i persoană. Într-adevăr, cele opt luni de calvar din arestul Curţii Marţiale, pierderea Adrianei, de care era convins, pierderea ei, în modul acela atât de stupid, fuga şi toate celelalte îi dădeau dreptul să se considere un om trecut prin mari încercări. Nu avea însă de unde să ştie, nu putea trăi un sentiment ca acela al picherului Remus Vâlceanu, tată a patru copii, toţi. sub zece ani, rămaşi în grija unei mame bolnave, fără niciun sprijin material, rămaşi, cu alte cuvinte, pe drumuri. E de ajuns să fii separat un timp mai îndelungat de asemenea fiinţe, pentru ca dorul, numai dorul, să-ţi uzeze încet, încet voinţa, să cazi pe gânduri, în neştire, la început ore în şir, apoi zile, apoi săptămâni… să te topeşti, pur şi simplu de atâta dor. Dar dacă adaugi situaţia disperată în care Remus Vâlceanu îşi lăsase familia…

Era pe la zece seara, Paulina îi pusese la masă pe toţi patru copiii, trei băieţi şi o fetiţă. Copiii începuseră să mănânce. Paulina îi privea, cu faţa luminată de un zâmbet matern, ea nu mânca, era slabă, palidă, boala ei se agravase în ultimul timp, Remus se gândea cu groază la ziua de mâine, ştia acest lucru, când copiii vor rămâne orfani de mamă. „Vino şi tu”, îl chemase soţia, el îi spusese că mai are ceva de lucru, va mânca mai târziu. Era pe la jumătatea cinei când uşa se deschise brusc şi, în camera din cantonul de lângă barieră, folosită drept dormitor de familia picherului, intrară patru străini, cu pistoalele în mâini. Cele patru ulcele de la masă deveniră albe, de un alb spre vânăt, se îngrămădiră în jurul Paulinei. Unul din oamenii Siguranţei îi ceru picherului să întindă mâinile, îi puse cătuşele, rămase lângă el, să-l păzească, cu pistolul în mână, în timp ce colegii cu care venise răsturnau patul, desfăceau perenele, răsfoiau cărţile, treceau toate aceste lucruri atât de intime prin mâinile lor, căutau dovezi, material compromiţător. Iar grupul de la masă, mamă şi copii, îmbrăcaţi în cămăşi albe, de noapte, priveau, înţelegeau că ceva înspăimântător intrase în casa lor. La un moment dat, cel mai mic dintre copii, un băieţel cu părul alb, se ridică scâncind: „Bate-i, tată, pe moşii ăştia urâţi, dă-le un pumn în barbă, alungă-i, tată, pe moşi!”

Ceilalţi doi băieţi veniră şi ei, încet, lângă fratele lor mai mic. Paulina cu fetiţa continuau să stea la masă, două statui albe. Agenţii Siguranţei terminară percheziţia şi, cu un gest brutal, îl smulseră pe Remus dintre copii. În clipa aceea Paulina începu să râdă în hohote, cu mâinile la piept, ca pentru rugăciune, cu privirile aţintite în sus: „Doamne, ce stea frumoasă!” Acestea erau ultimele vorbe de care îşi amintea picherul Remus Vâlceanu; îşi părăsise familia cu sufletul plin de ele. Urmaşe apoi o anchetă de două zile şi două nopţi, timp în care anchetatorii se schimbaseră din cinci în cinci ore, în timp ce anchetatului nu i se dăduse

nicio clipă de răgaz, La capătul unei asemenea anchete leşinase, şi poate că ar fi încheiat socotelile cu viaţa, dacă schingiuitorii lui nu ar fi prevăzut medicamente şi medici, spre a fi readus la viaţă. Remus Vâlceanu trebuia să trăiască, trebuia să spună, în cele din urmă, numele tuturor acelora care participaseră la răpirea vagoanelor cu armament şi muniţii. Apoi procesul. Nu i-a fost frică de plutonul de execuţie, de moarte, nu s-a gândit niciodată la acest lucru în zilele ce-i rămăseseră de trăit. Cu ochii minţii vedea mereu acea scenă din casă, auzea cuvintele copiilor, auzea vorbele Paulinei, „Doamne, ce stea frumoasă!”

Asemenea amintiri nu purta cu sine locotenentul, nu le putea concepe, nu le putea trăi nicio clipă. îl va înţelege pe acest om, când va afla întreaga lui poveste, dar una este să înţelegi pe cineva, să fii alături de el, să-i arăţi afecţiune, sprijin, şi alta să trăieşti tu însuţi o astfel de tragedie.

Om cu o fire robustă, echilibrată, picherul Remus Vâlceanu nu putea plânge, nu cunoştea acest dar cu care natura l-a înzestrat pe om, spre a se descărca de durere, în clipele de durere. Remus nu era posesorul unui asemenea privilegiu, plânsul lui era interior, cu lacrimi seci, cu suspine auzite numai de el.

— Trebuie să vă comunic ceva, îi spuse locotenentul într-una din acele nesfârşite nopţi. Eu nu am înţeles mare lucru, e pentru dumneavoastră. Am primit-o chiar acum, am descifrat-o… poftim.

Picherul luă peticul de hârtie, citi: „Pentru Remus. Cei patru copii şi soţia se află la P. 24”. Se apropie de foc, era prea puţină lumină pentru o veste ca aceea. O citi de câteva ori, ceva se schimbă dintr-odată în înfăţişarea lui, nu rosti totuşi niciun cuvânt, citi şi din nou citi…

Se uită la ceas, mai avea jumătate de oră până să intre în schimb, la gura peşterii. Luă mitraliera, o mângâie

cu gesturi tandre, conştient ori inconştient poate, se îndreptă spre gura peşterii, să-l înlocuiască din postul de veghe pe omul cu păr cărunt.

Poate că e tocmai ce trebuia, îşi spuse în seara aceea locotenentul, luându-l de braţ pe Nestor Prundeanu.

— Vino să discutăm.

Se aşezară pe două buturugi, în faţa uneia mai mare, ce ţinea loc de masă.

— Când mai plec şi eu într-o misiune? întrebă Nescor, simţind parcă de ce îl chemase locotenentul.

— În noaptea asta, îi răspunse Sevastian. împreună cu domnul Druzescu.

— Nu mă mai duc cu el în misiune, zise calm Nestor Prundeanu. Dacă mor, vreau să mor luptând, cu moartea în faţă, nu împuşcat pe la spate.

Locotenentul îl privi mirat. Pentru prima dată, de la evadare, cineva îşi spunea cu glas tare gândurile despre prezenţa lui Druzescu în grupul lor. Cum să înţeleagă un negustor de haine vechi că şi un chestor de poliţie îşi poate iubi patria?

— Nu pentru asta am ucis eu un ofiţer nazist… mai spuse negustorul de haine vechi.

Dintre toţi cei din grup, doar Nestor Prundeanu amintea cu glas tare de fapta ce-l dusese în faţa unui tribunal militar, care îl condamnase la moarte.

După ce îşi revenise din „nebunie”, o povestise cu glas tare, apoi iar o povestise, tovarăşii lui se săturaseră să-l tot asculte…

Într-o zi, mergând spre casă, Nestor Prundeanu auzise strigătele de primejdie ale fiicei sale, o copilă de vreo cincisprezece ani, dăduse buzna în casă, îşi văzuse fiica, cu ochii mari, aţintiţi spre uşă, cu braţele întoarse la spate, continuând să lupte cu un tip grosolan, care voia s-o siluiască. În faţa unei asemenea scene.

Nestor lovise bruta cu bastonul în cap, o dată şi încă

o dată, cu îndârjire. Pe urmă îl luase de piept pe bărbatul acela, îi pusese cascheta de ofiţer neamţ pe cap, vestonul pe umeri, îl târâse după el până în stradă, ofiţerul îl urmase ca hipnotizat, năucit de alcool şi de loviturile de baston primite în cap.

În stradă, Nestor Prundeanu îi smulse revolverul din toc şi, cu propria-i armă, îl împuşcase mortal.

Abia târziu, în închisoare, când îşi recăpătase judecata limpede, Nestor Prundeanu aflase că ucisese un ofiţer din armata Germaniei fasciste. Nu protestase, răspunsese absolut la toate întrebările domnilor ce-l anchetaseră, ascultase sentinţa, nu-i păruse rău că urma să fie împuşcat, se gândise numai, cu strângere de inimă, la copilul ce-i rămânea orfan de mamă şi de tată, (soţia lui Nestor Prundeanu decedase de mult), la stropul acela de viaţă ce rămânea singur singurel pe lume, în vremuri atât de negre.

Apoi fusese executat!

Era tocmai ceea ce nu ştia locotenentul. Într-adevăr, Nestor Prundeanu, nu numai că fusese arestat, judecat ţi condamnat la moarte, ci şi executat. Adevăratul Nestor Prundeanu zăcea de mult într-un câmp din sudul Moldovei, îngropat, la doi metri adâncime. În timpul anchetei, inspectorul Dumitraşcu observase izbitoarea asemănare dintre negustorul de haine vechi şi unul dintre numeroşii detectivi din subordinea lui şi atunci i-a venit o idee pentru care a fost felicitat personal de von Killinger. Era cea mai inteligentă acţiune pe care o gândise vreodată. Va smulge, în declamaţii, toată viaţa negustorului de haine vechi, va pregăti un fals Nestor Prundeanu, pe care îl va trimite în grupările din munţi. Şi, trecuse la faptă. Dar aşa cum bănuia chestorul, evadarea fusese o adevărată evadare, se evadase printr-un loc necunoscut nici poliţiei, nici Siguranţei, domnul inspector şef de Siguranţă scăpase acţiunea din mână. Altfel, nu ar fi evadat cinci oameni atât

de periculoşi, printre care şi chestorul Valentin Druzescu.

— Deocamdată nu are motive să ne trădeze, îi spuse locotenentul: dar nu mă opun dorinţei dumneavoastră. Cu cine aţi vrea să executaţi misiunea?

O rafală lungă de mitralieră puse capăt discuţiei din noaptea aceea.

— Suntem atacaţi, se auzi strigătul lui Remus Vâlceanu.

XXVII

Când veni noaptea, chestorul îi lăsă pe cei doi în ascunziş, el începu să deruleze firul, îndreptându-se spre calea ferată, pe care, din clipă în clipă, unul după altul, trebuia să înceapă „defilarea” trenurilor cu armament şi muniţii, îndreptându-se spre front.

Încălca ordinul locotenentului. I se ordonase să nu mineze singur calea ferată, ci însoţit de picher, acesta să-i acopere retragerea, în cazul că ar fi fost descoperiţi de vreo patrulă. Chestorul însă îl lăsase pe picher împreună cu „Nestor Prundeanu”, îi şoptise să fie atent la toate mişcările „vânzătorului de haine vechi”, să stea mereu cu pistolul în mână.

Picherul nu prea îndreptăţea teama chestorului, pe undeva era şi el mai degrabă nesigur de tovărăşia lui Druzescu, decât de cea a lui „Nestor Prundeanu”. Locotenentul însă îl numise comandant de grupă pe chestor, şi picherul executa ordinele acestuia, fără plăcere, dar le executa.

— Căţeaua asta roşie, spuse „negustorul de haine vechi”, mare lucru să nu ne vândă!

— Dacă el minează şi tot el mânuieşte explozorul, putem fi siguri că nu ne vinde, răspunse picherul.

— Din coadă de câine nu văd eu să iasă sită de mătase. I-am spus locotenentului şi am să-i spun din nou că eu cu domnul chestor nu vreau să mai plec în misiune.

Cerul era plin de stele, dar în vale nu se vedea nimic,

noaptea se lăsase deodată, umplând văile şi prăpăstiile de un întuneric dens şi greu. Se auzi şuierat de locomotivă, şuierat ce ieşea din tunel, amplificat ca de o imensă pâlnie, văile şi hăurile se umplură de acest şuier, iar când se pierdu, altul mai apropiat şi mai puternic curse prelung peste întuneric, apoi încă şi încă unul. De sub streaşina pădurii de brădet, ce: doi priveau acceleratul, un şarpe de foc lunacând printre munţi, unduindu-şi trupul elastic, într-o parte şi alta.

Domnul chestor apăru în spatele lor, umbră ursuză ca noaptea ce umplea văile şi văgăunile din împrejurimi.

— Gata, spuse, şi picherul Remus Vâlceanu se ridică de lângă „negustorul de haine vechi”, pierzându-se, după câţiva paşi, în valea răscolită încă de trecerea acceleratului.

Un timp, după aceea, chestorul îşi termină lucrul la bornele explozorului, pândindu-l pe „Nestor Prundeanu”, gata să-l lichideze, la cea mai neînsemnată mişcare suspectă.

Dacă ar fi fost după el, chestorul ar fi aruncat în aer toate trenurile cu armament şi muniţii, nu numai pe cele nemţeşti. El aşa ar fi procedat, dar naiba să-i ia de „bolşevici”, ajunsese să le execute ordinele, el, care luptase până mai ieri împotriva lor. De n-ar fi fost ars de o nestăvilită sete de răzbunare împotriva acelor ofiţeri nemţi care-i răpiseră, într-o noapte cu cer înstelat toată fericirea lui, de n-ar fi fost setea de răzbunare împotriva domnului inspector de siguranţă, dacă cei doi fraţi ai lui… toate astea, de n-ar fi fost, acum ar trăi într-o tihnă plină de fericire, alături de frumoasa Rosamunda, ascultându-i respiraţia liniştită, ori privindu-i, la lumina lunii, zâmbetul ei copilăresc. Să mori de atâta fericire şi să înnebuneşti de o mie de ori când o pierzi!

— Pregăteşte-te, domnule Prundeanu!

Chestorul nu putu să vadă cu câtă ură îl privea în

acele clipe falsul negustor de haine vechi.

— Domnul locotenent a ordonat ca eu să semnalizez dacă e tren nemţesc…

— Vreau să te învăţ şi pe dumneata cum să arunci trenuri în aer, îi răspunse Druzescu, şi falsul negustor de haine vechi îi bănui zâmbetul viclean, la colţul buzelor. Când îţi spun eu, roteşti mânerul spre dreapta, ne-am înţeles?

„Nestor Prundeanu” trecu lângă explozor, chestorul Druzescu se aşeză în spatele lui, cu pistolul în mână.

Văile începură să fiarbă uşor, dinspre afunduri în sus, pulsând o nelinişte din ce în ce mai speriată, prevestitoare parcă de ceea ce urma să se întâmple. Se auzea zgomotul roţilor trecând peste joanţe, chestorul era sigur că spre tunel înainta un tren lung, un tren cu armament şi muniţiuni, trenul pe care îl aşteptau de douăzeci şi patru de ore. Era un tren greu, îl recunoştea după gâfâitul locomotivelor, una în spate şi una în faţă, ca şi după viteza mică cu care înainta. Semnalul picherului îi confirmă bănuielile.

— Când îţi ordon eu, roteşti spre dreapta, repetă chestorul. Celălalt mârâi un „am înţeles” şi rămase nemişcat, aşteptând apariţia locomotivei.

Apoi urmă spectacolul acela infernal, în care un tren de aproape un kilometru se aduna, pe o distanţă de douăzeci-treizeci de metri, într-o grămadă de fier şi de foc. Pentru a cincea oară participa domnul chestor Valentin Druzescu la un asemenea spectacol. „Vedeţi voi, fraţii mei, vedeţi voi cum nu v-am trădat eu?! Dansează, domnule ofiţer cu chip de cimpanzeu! Şi trage, trage în trupul meu, că l-am uitat la marginea unui cavou de general! Ce stupid!”

Alerga în spatele negustorului de haine vechi, în ceafă simţea respiraţia grea a picherului, sufocantă. „Iată, domnule negustor de haine vechi, îşi zicea în gând, iată că

am făcut din dumneata un laş. De-acum nu mai însemni nimic. Până şi faţă de propria-ţi fiinţă, domnule negustor de haine vechi, eşti un rahat. Pardon, rahatul înseamnă că este ceva. Dumneata eşti un nimic, domnule detectiv Gelu Burligă! O alegere mai proastă nici că putea face domnul inspector Dumitraşcu! Ha, ha. Eşti dtept, domnule Druzescu. Pe onoarea mea, eşti deştept!”

XXVIII

Suspiciunea se culca cu ei, dormea cu ei, se scula cu ei, îi însoţise în fiecare misiune. Misiunile se executau întocmai, explodau depozite cu armament, săreau în aer trenuri cu armată şi armament nemţesc… Dar suspiciunea, acest duşman invizibil, mai odios decât toţi duşmanii, îi însoţea mereu, uneori îi ducea până la nebunie, se certau între ei, se urau între ei, se urmăreau unul pe altul, continuau să fie descoperiţi şi iar descoperiţi, cu o precizie diabolică, şi atunci luptau cot la cot, mitraliau plutoane de jandarmi, se retrăgeau în grabă, se retrăgea cu ei şi suspiciunea. Cine era trădătorul? Şi cum reuşea el să transmită Siguranţei locul exact al ascunzătorilor? Aveau o singură staţie de emisie-recepţie, locotenentul şi omul cu păr cărunt o supravegheau cu stricteţe; erau cerberii acelei minunăţii a tehnicii prin care comunicau cu căpitanul Moieeanu, cu ceilalţi din grupare, prin care primeau ordine, prin care raportau îndeplinirea misiunilor. Locotenentul nu putea găsi răspuns la această întrebare. Primul care îl convinsese că printre ei se află un trădător fusese căpitanul Moiceanu. îi comunicase prin eter, într-un miez de noapte… „Cineva are un aparat de emisie”, îi spusese căpitanul într-un mesaj codificat. Era sigur, cineva avea un aparat de emisie. Dar cine? Locotenentul verificase până la cămaşă bagajele subalternilor. De altfel, subalternii ieşiseră din închisoare în haine de puşcăriaşi, hainele pe care le îmbrăcaseră mai apoi fuseseră noi, aduse chiar de Sevastian, nu căraseră cu ei niciun bagaj,

niciun portofel, niciun act. Atunci cum de reuşea trădătorul să transmită cu exactitate coordonatele locului în care se afla grupul? Chestorul? Dar Sevastian îl văzuse, nu o dată, secerând jandarmii cu puşea-mitralieră. şi nu o dată fusese cu el în misiune, îndeplinise misiuni pentru care ar fi fost condamnat la moarte de o mie de ori, dacă o mie de vieţi ar fi avut. Dar şi fără acestea, locotenentul avea destule motive concrete, spre deosebire de ceilalţi, să nu-l creadă trădător. „Când o să învingeţi dumneavoastră, dacă o să învingeţi, în ziua aceea în care o să învingeţi, am să-mi trag un glonţ în cap”. Un trădător nu ar fi rostit asemenea vorbe. Dimpotrivă, ar fi spus fraze bombastice, referitoare la ziua aceea, ar fi căutat să convingă pe toţi că el, în adâncul sufletului e comunist, abia aşteaptă ziua aceea, că atunci el…

Într-o zi, locotenentul hotărî să discute cu chestorul despre trădătorul din grup.

— Într-adevăr, cineva ne trădează. Nu vă bucuraţi, domnule locotenent?

— Ce motive am avea să ne bucurăm, domnule chestor?

— Dar cum aţi vrea dumneavoastră să luptaţi, domnule locotenent?

— Ş, tiţi bine cum luptăm noi, aţi avut destule ocazii să vă convingeţi. Vrem să luptăm fără trădători în mijlocul nostru.

— Nu găsiţi că trădarea trădătorului dintre noi ne aduce foloase?

— Nu m-am gândit la acest lucru.

— Cum se poate, domnule locotenent? Am trimis pe lumea cealaltă, poate o mie de oameni, iar noi nu am murit niciunul. O mie de oameni, poate, ucişi de opt oameni. Şeful dumneavoastră, ceilalţi din rezistenţă, se pot lăuda cu un asemenea bilanţ? Şi, în general, de ce nu ne vizitează, de ce nu ne unim, să fim mai mulţi, să coborâm

din munţi, să deschidem un front direct împotriva nemţilor?

— Felul acesta de a pune problema mi se pare tare anapoda.

— Cândva o să-mi daţi dreptate. Deocamdată, din când în când vom fi atacaţi, domnule locotenent. Vedeţi că sunt deştept? Principalul în luptă este să ştii când vei fi atacat. Cât priveşte trădarea, suntem trădaţi de un laş. Înţelegeţi? Dacă n-ar fi laş, ar încerca să ne lichideze. Dar pentru că e laş, luptă cu noi, trage însă pe deasupra duşmanului. Nu ne slujeşte nici pe noi, nici pe cei ce l-au trimis. E laş. Laşitatea lui ne este de folos, deocamdată. Am să vă spun la timpul potrivit cine e trădătorul, domnule locotenent. Fiţi sigur.

— De ce nu acum?

— Nu-i cazul încă.

— De ce, domnule chestor? Fiţi amabil, faceţi-mă să înţeleg şi eu!

— Pentru că trădarea lui, v-am mai spus, ne este de mare folos, domnule locotenent. Gândiţi-vă la teama cu care jandarmii privesc munţii, gândiţi-vă la neputinţa domnului inspector Dumitraşcu, la unghiile lui roase, la suspiciunea Gestapoului asupra lui, la căderea lui, la prăbuşirea lui.

— La securitatea noastră să nu mă gândesc, domnule chestor?

— Ţineţi neapărat să ne certăm?

Nu, nu voia să se certe. Era drept, de trei ori fuseseră descoperiţi de Siguranţă până atunci, de trei ori scăpaseră nevătămaţi. Sevastian îl lăsă pe chestor la postul lui de observaţie, se retrase în peşteră, gândindu-se – pentru a câta oară? – că domnul chestor era, într-adevăr, un tig formidabil. Ştia cine-i trădătorul, dar îl lăsa să trădeze mai departe, pentru a se răfui cu Siguranţa, cu domnul Dumitraşcu. Domnul chestor confunda lupta lor cu

o luptă personală, de răfuială. Aşa stând lucrurile, în condiţiile în care moartea pândea pe membrii grupului la fiecare pas, un om ca domnul chestor era periculos. Pentru că, gândea Sevastian, era posibil că chiar domnul chestor să atragă Siguranţa pe urmele lor, spre a se răfui cu domnul Dumitraşcu. Ori poate, cum spunea chestorul, era într-adevăr, în grupul lor, un trădător care de mii de ori ar fi putut să-i lichideze pe toţi, şi de mii de ori nu a făcut-o? Nu, nu exista un asemenea om. Fiecare dintre ei fusese verificat temeinic, fiecare dintre ei participase la acţiuni de mare anvergură, fiecare dintre ei produsese duşmanului împotriva căruia lupta pagube imense. Domnul chestor exa „trădătorul”. Dar cum reuşea domnul chestor să comunice cu Siguranţa? Sau mai bine zis, să atragă forţele Siguranţei pe urmele grupului? Nu murise, într-adevăr, niciunul dintre membrii grupului. Dar pierduseră ascunzători sigure, mari cantităţi de armament, muniţii, alimente. Şi pierduseră, mai ales, importante puncte strategice, de unde puteau acţiona. Pentru ce? Pentru ca domnul chestor să se răfuiască cu cei ce l-au detronat. Şi totuşi, domnul chestor… Dacă nu e domnul chestor în persoană, atunci cine poate fi? Va spune, la timpul potrivit. Prin urmare, domnul chestor ştie cine-i trădătorul, îi convine trădarea…

Îşi puse cascheta pe o piatră, luă în pumni apă rece, îşi spălă faţa, îl durea capul îngrozitor. Ce diabolic lucru să trăieşti cu trădarea la un loc şi să nu ştii cine e trădătorul!

— La ce te gândeşti?

— La domnul chestor.

— Domnul chestor nu-i trădător, Sevastiene, îi spuse omul cu păr cărunt. Ne-a făcut mult bine şi ne poate face mult rău. Domnul chestor e un tovarăş de drum, Sevastiene; un tovarăş pe care îl putem pierde. Dar am putea să nu-l pierdem. Golit de tot ce-i zgrunţuros, domnul chestor ar fi un om admirabil.

— Vom fi din nou atacaţi.

— De unde ştii?

— Din logica domnului chestor.

XXIX

Într-un anume loc din noua ascunzătoare, arheologul Prodescu începuse să sape atent, cu cazmaua; muncise mult, zile în şir, în cele din urmă găsise ce căuta, fusese convins că va găsi. împachetă puţin pământ, luă o făclie, începu să alerge prin peşteră, spre locul în care se afla tabăra.

— Am găsit, domnule locotenent, spuse el respirând greu. Se aşeză într-un genunchi şi, la picioarele lui Sevastian, lângă foc, începu să desfacă micul colet.

— Urme de foc… Să vezi dumneata, domnule locotenent, ce va însemna această peşteră pentru paleontologi, după război. Eram sigur, domnule locotenent… De ce eşti îngândurat?

Arheologul părea atât de bucuros de descoperirile lui, încât, pentru moment, lui Sevastian îi era ruşine de gândul de mai înainte. Se putea oare înşela asupra cinstei unui asemenea Nicnic, cum era arheologul? Pasionat cercetător al cetăţilor şi bisericilor din nordul Moldovei, profesor de arheologie, cu lucrări publicate, omul acesta care ajutase de mai multe ori în luptă pe cei din ilegalitate, puţea el oare să fie trădător?

— Nu ştiu ce mă face să cred că între noi nu-i niciun trădător, îi ghici gândurile arheologul. Apoi îşi rezemă coatele pe genunchi, îşi îngropă faţa în palme, rămase tăcut, lângă locotenent. Propriile-i vorbe îi stăruiau în minte, le auzea parcă continuu, repetându-se şi iar repetându-se. Căută să le izgonească din minte cu o altă idee. „Dar dacă este, într-adevăr, cineva dintre noi, cineva care transmite informaţii Siguranţei?”

Fusese arestat, anchetat şi condamnat la moarte, pentru complicitate la furt de armament şi muniţii, în fond,

complicitatea lui constase în faptul că îşi pusese casa la dispoziţia luptătorilor antifascişti. Cei patru chiriaşi ai lui fuseseră şi ei condamnaţi la moarte, în contumacie, pentru participare la actul împotriva „coletăriei” rapide. Tinerii însă ştiuseră să dispară la timp. Arheologul ascultase actul de acuzare, sentinţa şi, în clipele acelea, un ce anume, pe care nu şi-l putea explica, ceva mai mult decât o presimţire, îi spunea că nu va fi executat. Speranţa aceea se concretizase în celulă, unde, la lumina slabă a unui lampion citi bileţelul: „Nu dispera, vom fi liberi!” Cine anume scrisese bileţelul? Nu întrebase pe nimeni de acest lucru.

Locotenentul se sculă de lângă foc, porni în întâmpinarea unor paşi ce veneau din partea opusă intrării în peşteră. „Dacă ar fi cu adevărat un trădător în mijlocul nostru, îşi spuse şi arheologul, nu ne-ar fi putut lichida pe toţi?”

Nu observă venirea celorlalţi. Se gândea acum că armele îl scoseseră pe om din caverne, că tot armele îl vor băga în caverne. Paradoxul dublei existenţe a omului; omul fiară şi omul om. Omul creator de tunuri şi omul creator de metaforă.

La intrarea în peşteră se auzi o rafală lungă, de mitralieră.

— Haine vechi, domnilor, cine mai cumpără haine vechi?! se auzi vocea falsului Nestor Prundeanu. „Eu am să le cumpăr”, şopti pentru sine chestorul. „Am să ţi le cumpăr pe toate, laşule!”

— Suntem înconjuraţi, răsună în cavernă glasul omului cu păr cărunt.

Apoi, din nou mânui mitraliera. Rafale scurte, trase cu chibzuială. Îşi întoarse privirile spre tovarăşii de luptă.

— Retrageţi-vă, le strigă. Şi trase o rafală lungă, nesfârşit de lungă.

Druzescu îşi apăsă şapca pe cap, puse mâna şi el pe o

mitralieră, o cără lângă omul cu păr cărunt, se întoarse, luă câteva benzi cu cartuşe, îi şopti din mers locotenentului:

— Domnul Nestor nu-i domnul Nestor, să ştii. E detectivul Gelu Burligjă.

Se pierdu apoi după o stâncă, se târî lângă omul cu păr cărunt, începu să tragă.

Locotenentul îi şopti lui Remus Vâlceanu să fie atent la mişcările „negustorului de haine vechi”, apoi, cu glas tare, ordonă:

— Nu vă grăbiţi, luaţi tot ce se poate lua!

În timp ce oamenii îşi încărcau raniţele şi sacii, locotenentul plantă câteva mine, se duse apoi lângă omul cu păr cărunt, care se postase ceva mai în spatele lui Druzescu, îi arăta pe unde să meargă, să nu calce pe mine. Chestorul trăgea salve scurte, ţinând la pământ jandarmii ce atacau intrarea în peşteră. Locotenentul le ordonă celor doi să se retragă exact peste cinci minute. Omul cu păr cărunt cunoştea drumul. Da, se vor retrage, îl asigură ţintind din nou, în timp ce locotenentul mergea prin peşteră, cu o făclie în mână, urmat de ceilalţi patru. Se opri, ceru arheologului să-l ajute să dea la o parte o stâncă. Pe urmă, merseră unul după altul, în coate şi în genunchi, se târâră câteva minute, dădură într-o altă grotă. Respirau greu. Rafalele de mitralieră abia se mai auzeau. Porniră mai departe.

Dacă cineva ar fi scăpat făclia din mână, s-ar fi văzut că treceau pe marginea unei prăpăstii de peste şaizeci de metri. Se opriră sub o cupolă uscată. Sus, printr-o crăpătură minusculă se vedea soarele. Un soare mic, un licurici pierdut în zenit. Acest licurici adusese viaţă în peşteră. Lilieci, păianjeni, muşchi şi licheni, ciuperci… îi aşteptăm aici, ordonă locotenentul.

= r iar ne-a vândut cineva, spuse „negustorul”, Scoase batista, îşi şterse apăsat fruntea, faţa, Ştim noi mai

de mult cine ne vinde, îşi duse el până la capăt gândul.

După vreo douăzeci de minute veniră şi cei doi. Druzescu era palid, sufla greu. Cu părul reşcat şi cu faţa albă, la lumina sumbră din grotă, domnul chestor părea un strigoi; locatar milenar al acelei întunecate galerii.

— L-a nimerit un glonte, spuse omul cu păr cărunt, ajutându-l pe chestor să se întindă pe jos. Poate că nu-i grav.

— L-am surprins transmiţând un mesaj, şopti Druzescu, arătând spre „Nestor”. Daţi-mi voie să-l împuşc!

— Tu eşti omul Siguranţei, urlă falsul negustor de haine vechi. Tu ne-ai vândut, câine!

La un semn al locotenentului, arheologul şi picherul îl dezarmară pe „Nestor Prundeanu”. Tăcură, vorbeau numai privirile lor. La colţurile gurii lui Druzescu apărură şuviţe subţiri de sânge.

— S-o facă singur, horcăi chestorul, şi-i întinse pistolul. Hai, domnule Gelu Burligă, fă-o singur! Omul Siguranţei privi în ochi pe cei din jur, citi hotărârea lor de a-l lichida, îndreptă pistolul spre locotenent, trăgaciul sună sec, Druzescu zâmbi răutăcios şi, cu acel zâmbet muri.

Oamenii îşi scoaseră căciulile de pe cap, priviră cu spaimă moartea chestorului.

Explozia unei mine făcu să se cutremure peştera, scuturând o ploaie de stalactite, unele lovindu-i pe oamenii care, la lumina făcliilor de răşină, cu capetele descoperite, priveau încă muţi chipul celui care, cu o clipă în urmă, prin ultimele cuvinte, alungase suspiciunea dintre ei, o luase cu el, dincolo de viaţă.

— Le-am sădit şi eu patru mine pe „coridor”, spuse omul cu păr cărunt. Avem timp, Abia prima a făcut explozie.

Locotenentul îşi întoarse privirile de la chipul mortului, spre cel al falsului Nestor Prundeanu.

— De fapt, cine eşti dumneata?

— Ce rost ar avea răspunsul meu?

— Ai dreptate, îl aprobă Sevastian. Spune-mi, te rog, continuă el, de ce nu ne-ai lichidat pe toţi? Ai avut ocazia de nenumărate ori s-o faci.

— Aşteptam întâlnirea cu ceilalţi.

— Cum ţineai legătura?

— Secret, domnule locotenent.

— Da, îl aprobă locotenentul şi trase două gloanţe în el.

Omul Siguranţei căzu în prăpastia din spatele lui. îi auziră căderea şi îşi amintiră de maşina militară, aruncată în Şiret. Trosnet sec, de câteva ori. Apoi tăcere.

Îşi puseră căciulile, îşi continuară drumul. Merseră toată ziua, urcară şi coborâră, se agăţară de stalactite şi stalagmite, se zgâriară şi se loviră, ieşiră în miez de noapte, sub cerul înstelat, undeva, dincolo de munţii de calcar. Erau acum numai şase.

XXX

Scrutând cu binoclul depărtările, de la postul lui de veghe, ziaristul vedea un punct alb ce luneca în serpentine largi şi, pentru o clipă, Caragheorghe avu senzaţia că revedea „Lacul Lebedelor”; vântul ce vâjâia subţire în vârful stâncii de la gura peşterii se transformă în orchestră, era cald, stătea într-un fotoliu albastru, fascinat de armonia mişcării de pe scenă, şi deopotrivă, de sufletul acelei armonii – muzica.

Omul continua să valseze pe muntele abrupt, era de un alb puţin mai închis decât cel al zăpezii, uneori dispărea după cetini, apărea din nou, continuându-şi valsul în decorul plin de stânci colţuroase şi de prăpăstii adânci, un strop de viaţă albă care umplea de mişcare un colţ din imensitatea statică a munţilor troieniţi.

Nu-i văzuse de o săptămână, întrebase pe locotenent când vine omul cu păr cărunt, acesta îi spusese că trebuie să sosească din moment în moment, şi iată-l, venea acum,

singur-singurel, aducea, probabil, ca şi altă dată, o raniţă plină de veşti din lumea de dincolo de adânca ilegalitate în care trăiau şi luptau ei.

Acum trebuie să-şi încetinească viteza, îşi spunea, trebuie să-şi scoată schiurile, să treacă cu piciorul zidul natural ce leagă muntele cel mare de accesul spre peşteră, omul în alb părea că nesocoteşte acest lucru, acum venea săgeată spre prăpastie, inima ziaristului îngheţă, dar când îl văzu zburând peste genuni, se lovi uşor cu palma peste gură. „Acum ştiu cine eşti, domnule, tot timpul mă gândeam eu că te cunosc de undeva, acum ştiu, te-am prins, om cu păr cărunt! Ce bine că te-am prins!”

Se bucură copilăreşte de descoperirea lui, continuând să urmărească înaintarea omului cu păr cărunt, îi vedea acum faţa, o faţă albă, cu sprâncenele şi mustaţa pline de promoroacă, un vis de un alb imaculat, prins şi urmărit clipă cu clipă în două lentile de binoclu. La un moment dat îl vedea atât de aproape, încât îi venea să deschidă braţele larg, să-l cuprindă pe omul acesta al cărui nume îl descoperise acum.

Uneori, în mintea ziaristului, omul cu păr cărunt luase dimensiuni prometeice, poate din cauza credinţei nestrămutate a acestui om în idealul pentru care lupta, poate pentru mintea lui limpede şi atotcuprinzătoare, poate pentru încrederea pe care o căpătai în viaţă stând alături de el; ce n-ar fi dat să fie ca el! Poate că într-o zi, cine ştie… rănile din suflet s-or cicatriza, poate că timpurile s-or schimba aievea prorocirilor omului cu păr cărunt… îi descoperise numele, omul cu păr cărunt nu mai era pentru el un zeu, regreta descoperirea lui.

Îşi luă binoclul, îl vedea cu ochiul liber, el era, continua să lunece spre peşteră, în spirale, potolite acum, vântul şuiera parcă, în colţul stâncii, un final din muzica lui Bach.

Se opri, îl descoperi pe ziarist, îi zâmbi larg, îşi

scoase mai întâi schiurile, apoi mănuşile, îşi şterse cu palmele promoroaca de pe gene şi de pe sprâncene.

— Cum a mers?

— Avem alimente pe două luni, cred.

— Bravo. Cu muniţiile cum stăm?

— Am adus ceva. Domnul locotenent spune…

— Să furăm un tren cu armament şi muniţii, râse forţat omul cu păr cărunt. Ţi-am adus un volum de Eminescu, ţi-l dau imediat. Şi ziare ţi-am adus. Apropo, m-am întâlnit cu fostul dumitale redactor şef.

Ziaristul îl privea gheboşat, un semn de întrebare şi de mirare în acelaşi timp.

— El e… încercă să spună ce gândea, dar nu-şi duse până la capăt vorba.

— Într-o altă grupare, îl completă omul cu păr cărunt. Aşteaptă să te revadă, are o mulţime de planuri de îndeplinit împreună cu dumneata, după război. Poftim, acesta e pachetul, ai şi o scrisoare de la el. Ceilalţi sunt acasă?

— Acasă, dacă o grotă…

— Ştiu, sigur că da, casă se numeşte locul în care te adăposteşti, chiar dacă şi animalele se adăpostesc în asemenea case. În limbajul lor, vizuina tot locuinţă înseamnă, dacă au un limbaj. Cine te schimbă?

— Picherul

— Mult noroc!

— Mult noroc, domnule inginer Stroescu, spuse mai mult pentru sine ziaristul, dar omul cu păr cărunt îl auzi, tocmai aprinsese făclia de răşină. Se întoarse, părea surprins, mirat.

— Cine ţi-a spus numele meu?

— Am publicat un reportaj, ilustrat cu două fotografii. Una de campion la schi, alta în boxa acuzaţilor, care au răzvrătit minerii din Lupeni.

— De ce nu mi-ai spus până acum?

— De câteva minute, de când v-am văzut, prin binoclu, sărind peste prăpăstii ca fantomele, şi nu ca noi, oamenii… de atunci mi-am amintit cine sunteţi.

— Ascultă, ziaristule, cum ai vrea tu să fie lumea după război?

— Nu ştiu, se grăbi Caragheorghe, speriat parcă de întrebare. Vă spun altă dată, om cu păr cărunt!

— Ce-ar fi, ziaristule, dacă mi-ai spune, tovarăşe Stroescu?

— Nu pot, mă ia cu fiori când aud cuvântul acesta. E prea mult idealism în el, nu cred că va exista vreodată o lume de tovarăşi. Poate în raiul lui Dumnezeu.

Omul cu părul cărunt zâmbi, îi spuse noroc, ziaristul urmări făclia un timp, dădu admirativ din cap, numai cu câteva minute în urmă îl văzuse lunecând pe pieptul muntelui într-un vals ce-l dusese, pentru o clipă, în sala Operei, numai cu câteva clipe în urmă inima i se transformase, pentru moment, într-un bulgăre de gheaţă, văzându-l cum zbura peste prăpastie, apropiindu-se de peştea, fantomă albă, de dincolo de viaţă, reîncarnată în pământescul chip al inginerului minier I’larion Stroescu. Era un om alb ca troienele ce acopereau necuprinsul din jur, acum se pierdea în negrul opac al peşterii, cu o făclie în mână, cu cine ştie cât soare în raniţa lui, cu pacheţele pentru toţi din grup.

— Cât timp să fie de atunci, domnule arheolog? întrebă, întorcând pe o parte şi pe alta, un fel de topor de silex.

— Poate cinci mii de ani, poate mai puţin, răspunse arheologul cu îndoială.

— Cinci mii de ani de continuitate! se mândri omul cu păr cărunt. Uneltele acestea, domnule arheolog, ce formidabilă descoperire! Suntem unul dintre cele mai vechi popoare din Europa!

Se opri în faţa picherului, îl privi în ochi:

— Ţi-am adus o scrisoare, tovarăşe. Nici nu ştii de la cine ţi-am adus o scrisoare.

Obrajii lui Remus Vâlceanu se aprinseră, dar în întunericul din peşteră nu se putea vedea acest lucru.

— Ghici, tovarăşe Vâlceanu, ghici de la cine ţi-am adus o scrisoare? continuă să-i aprindă Curiozitatea omul cu păr cărunt. De la soţia dumitale, strigă. Şi toată peştera se umplu de vorbele lui. „De la soţia dumitale”.

Îi întinse scrisoarea, Remus Vâlceanu desfăcu plicul, mâinile îi tremurau, mai întâi privi fotografia; trei băieţi şi o fetiţă îl cercetau parcă cu mirare, crescuseră între timp, se schimbaseră puţin. În spatele lor, Paulina, slabă, cu cearcăne în jurul ochilor; dacă ar fi fost fotografiată cu ochii închişi, Remus Vâlceanu ar fi avut senzaţia că avea în faţă chipul unei moarte.

Se retrase lângă foc, cu făclia în mână, continuând să privească chipurile dragi, ajunse acolo, în acea pus158

tietate dinlăuntrul pământului, să-l readucă pe el la viaţă.

— Avem ordin să aruncăm în aer depozitul de muniţii din careul douăzeci şi patru, îi spuse locotenentului omul cu păr cărunt.

— În sfârşit, ne întâlnim cu domnul căpitan Moiceanu, se bucură Sevastian. Nu-i aşa?

Petrov şi arheologul ascultau stingheriţi discuţia celor doi; de obicei, locotenentul şi omul cu păr cărunt se sfătuiau în taină, uneori sfatul lor dura ore în şir. Şi numai după aceea se adunau cu toţii, locotenentul le explica până în cele mai mici amănunte ce avea de făcut fiecare din ei. Pentru că, întotdeauna, după sfatul îndelung al locotenentului cu omul cu păr cărunt, întotdeauna u-mă plecarea grupului în misiune.

— Şi pentru dumneata am ceva, tovarăşe Petrov, îi spuse lipoveanului omul cu păr cărunt. De la o învăţătoare, Olia mi se pare că-i spune, o fată cu chip de aramă şi cu

aluniţă pe obraz. Dă făclia mai aproape!

Petrov şi arheologul apropiară făcliile, omul cu păr cărunt scoase din raniţă un pachet, ceva mai mare decât o gamelă, legat cu un lănţişor de argint, de care atârna un medalion. Pentru început trăia senzaţia că avea în mâini un dar divin, sângele îi dădu în clocot... cât de drag îi devenise dintr-odată un lucru rece, neînsufleţit! Va pune medalionul la gâtul lui, nu va mai avea de acum înainte strania senzaţie a singurătăţii şi înstrăinării de sine, senzaţie: ce nu-l mai părăsise deloc din clipa în care îşi ascultase pronunţarea sentinţei la moarte.

Plecă şi el, mut. Lângă focul din mijlocul grotei, se vedeau, după câteva clipe, două mogâldeţe ghemuite, sorbind cu ochii mesajele aduse de omul cu păr cărunt.

— Am adus un aparat de radio, o mulţime de ordine şi o mulţime de veşti, vorbi din nou omul că păr cărunt. Dumneavoastră ştiţi în ce zi ne aflăm?

Nu i se răspunse, reluă tot el, după câteva clipe.

— La noapte trecem într-un an care…

Tăcu. Locotenentul scormonea cu vârful bocancului pământul în care arheologul Prodescu descoperise uneltele de silex. Nişte lucruri mărunte, adusese în întunericul din grotă un fel de lumină albă, în care plutea o lume multicoloră, veselă, sufletele din zecile de nimicuri din pacheţele. Omul cu păr cărunt îşi riscase viaţa, ori cine ştie câţi alţi oameni ca el îşi riscaseră viaţa, pentru ca în peştera lor să ajungă două sau trei pacheţele cu nimicurile acelea. Încercase şi el să alunge tristeţea din grup, îi luase cu vorba pe fiecare, nu reuşise s-o facă, numai arheologul părea altfel decât ceilalţi. Dar omul acesta, căruia toţi îi spuneau Omul cu păr cărunt, omul acesta care dispărea cu săptămânile şi se întorcea în grup cu raniţa plină de cărţi şi ziare, aducând fiecăruia câte ceva; el reuşea să toarne, prin apariţia lui, optimism în sufletul luptătorilor, bărbăţie, încrederea în ziua de mâine, pe care, uneori, o descria cu

ochii închişi, în culori formidabile.

Vedeai în descrierile lui copii cu obrazul plin de sănătate, alergând spre şcoli albe, spaţioase, becuri electrice luminând satele, drumurile asfaltate, mărginite de lanuri cu paiul plecat – de greutatea spicului, nesfârşite lanuri de grâu, forfota câmpului plin de cântecele şi de bucuriile muncii, o lume a păcii, a egalităţii şi dreptăţii.

Vorbea convingător, ziaristului i se păreau vise utopice, le amintea de Thomas Morus şi de Tommaso Campanella, numai în insula „Utopia” şi în „Cetatea Soarelui”, zicea el, numai acolo putea defila o asemenea lume; în carte, şi niciodată în realitate.

Dar omul cu păr cărunt venea cu argumentele din programul de luptă al partidului comunist.

— Dumitale ţi-am adus un tratat de paleontologie, îi spuse arheologului. Eu nu mă pricep, cineva mi-a spus că ţi-ai dorit mult cartea această, e în limba franceză.

În ochii arheologului licăriră două scântei aidoma celor ce trosneau subţire, în jurul făcliei de răşină. Faţa lui de martir se crispă într-un zâmbet dureros, întinse mut făclia spre locotenent, îl îmbrăţişa pe omul cu păr cărunt, rămase câteva clipe cu bărbia pe umărul lui, se desprinse, căută ochii celuilalt, respiră adânc şi dădu drumul aerului din piept într-un oftat prelung.

— Eşti cel mai grozav moş Crăciun din viaţa mea, tovarăşe!

Iar după câteva clipe, locotenentul şi omul cu păr cărunt vedeau în jurul focului ce ardea în mijlocul grotei trei mogâldeţe stând pe trei buturugi, fiecare aplecată asupra unui lucru pe care îl ţinea cu amândouă mâinile.

— Va să zică, reluă locotenentul, ne întâlnim, în sfârşit, cu domnul căpitan Moiceanu.

— Nu ne întâlnim, auzi vorba şoptită a celuilalt.

Locotenentul continua să răscolească pământul jilav cu vârful bocancului.

— Câţi oameni ne trimite?

— Doi.

— Să atacăm depozitul noi, ăştia şase oameni?

— Opt, ţi-am spus că ne trimit doi oameni.

— Asta e curată sinucidere, spuse cu amărăciune locotenentul. Am nevoie de cel puţin treizeci de oameni, nu se poate altfel.

— O să se poată, zâmbi omul cu păr cărunt.

— Dacă cel ce ne-a dat acest ordin ar fi militar, şi-ar fi dat seama că…

— Îl vom îndeplini, trebuie, tova aşe locotenent. Cu opt oameni îl vom îndeplini.

— Dar gândiţi-vă, suntem făcuţi din carne şi oase, fiecăruia dintre noi îi ajunge un singur glonte. Auzi? Un singur glonte! Cu ce să distrug tunurile şi cuiburile de mitralieră, cu cine să trec prin câmpul încărcat cu mine?!

— Vom reuşi, îi vorbi cald omul cu păr că unt. Am trecut noi prin clipe mai grele. Îţi aminteşti viaductul?

O sclipire de mândrie trecu peste chipul locotenentului.

— Cei doi vin cu o maşină militară?

— Cu două.

Se opri din inutila lui scormonire cu vârful bocancului.

— Aţi adus şi o sticlă cu ceva?

— Două.

— Atunci, să începem revelionul, propuse locotenentul, şi se îndreptă spre foc, alături de omul cu păr cărunt. Sigur că da, e cu totul altceva, dacă avem două maşini.

XXXI – Noua cavernă era o binefacere. Era burduşită cu tot felul de conserve, legume, ceai, pesmeţi, le-ar fi ajuns pentru o sută de zile. Dar cel mai bun lucru era căldura constantă, de douăzeci şi unu de grade şi, minunea minunilor, izvorul cu apă caldă. Afară bătea un vânt rece,

siberian, nori negri treceau pe cer, iar cei şase oameni din sânul craterului făceau baie pe rând, se spălau cu apă caldă şi cu săpun, apoi se întindeau în culcuşurile moi, căptuşite cu saltele de muşchi şi pături cazone, dormeau şi uitau de lumea de afară. Cauza inactivităţii lor de acum era sfatul de zăpadă subţire, care le-ar fi mulat paşii, trimiţând moartea pe urmele lor. Intrarea în punga vulcanului o păzeau cu schimbul. De la postul lor, când era senin, numărau trenurile ce se strecurau printre munţi şi câmpii, spre front, cărând tunuri şi tancuri, bombe, proiectile, mine, grenade, cartuşe de toate calibrele, şi materie vie, omenească. Numărau trenurile ce se întorceau dinspre front. Erau, mai ales, trenuri cu vagoane pe care erau desenate cruci roşii. Aceste trenuri aduceau înapoi, de pe front, jumătăţi ori sferturi de oameni vii.

Arheologul scormonise pământul din noua cavernă şi, într-o zi de ianuarie, îşi strigă tovarăşii de luptă, să le arate ce minunăţie descoperise el.

Se adunară în jurul lui, un timp priviră, apoi începură să-l ajute să adune, os cu os, un schelet de zimbru.

— Aceasta înseamnă, spuse arheologul, că peştera mai are o intrare, una mare, să încapă un bour.

Nu-i răspunse nimeni şi Constantin P/odescu îi cercetă cu luare-aminte pe toţi. Rostise oare ceva ce n-ar fi trebuit spus? Poate. Pentru că Siguranţa continua să-i descopere. Între ei mai era un trădător, i se părea mai de mult că era bănuit.

Aproape o săptămână, după aceea, lucră la schelet, legă oasele unul de altul şi, când izbuti să ridice pe picioare un zimbru fără măreţie, fără putere, un schelet de zimbru, toţi cei din grupă veniră să vadă din nou, nimeni însă nu-i spuse vreun cuvânt de laudă. După aceea, arheologul se oprea ore în şir în faţa scheletului, căzut în extaz, vorbea cu sine, despre un om îmbrăcat în haine aspre, grosolane, din piei de bour, un om puternic „cu

plene lungi şi cu barbă, aplecat asupra pietrelor, şlefuindu-le, la lumina unei făclii, cu ochii dilataţi, cu fruntea încruntată, zgânând apoi pe pereţi chipuri de animale, schiţând, din câteva linii, oameni în acţiune, scene de vânătoare. Alteori, se îndepărta de schelet – venea lângă ceilalţi, lângă foc, se culca cu faţa în sus, privea stelele prin hornul vulcanului, tăcea ore în şir, cei din jurul lui se duceau la culcare, el rămânea acolo, privea cerul, asculta cerul, până adormea cu şoaptele universului în suflet.

Într-una din zile, colindând prin peşteră, cu o făclie în mână, se opri un timp pe malul izvorului termal, meditând la ceva, se hotărî, în cele din urmă. Puse făclia între două pietre, se dezbrăcă, se legă de mijloc cu o sfoară de vreo zece metri, intră în apă. Se lăsă mai la adânc, spre locul în care dispărea apa, uşor, abia simţită, trase aer în piept, se scufundă. După câteva mişcări îşi dădu seama că trecuse pe sub o boltă, se înălţă deasupra apei, se trezi într-un întuneric de cavou, îşi zâmbi sieşi, ieşi din apă, bâjbâi pe lângă pereţi, lovi cu piciorul un corp ce sună straniu, se aplecă, îl ridică, îl pipăi, îşi dădu seama că era o gamelă militară. Mai făcu un pas, întâlni din nou ceva, pipăi noul obiect, era o ladă. „Oamenii aceştia vor învinge”, şopti el, şi grota se umplu de şoapta lui: „Oamenii aceştia vor învinge!”

Reintră în apă, trecu pragul, ieşi dincolo, respiră adânc.

— Am crezut că te-ai înecat, auzi vocea lui Petrov. Ai plămâni, nu glumă. Ai putea merge o sută de metri pe sub apă.

Omul care îi vorbea stătea lângă făclia de răşină ce ardea palid, gata să-şi dea duhul.

— Am, îi răspunse zâmbind alb, cu zâmbetul lui de mărgean, desfăcându-şi sfoara cu care era legat la mijloc. Am plămâni sănătoşi, să ştii, se lăudă, privindu-l pe Petrov, într-un anume fel. Se îmbrăcă, porni alături de acesta, se

aşezară amândoi, pe două buturugi, în preajma focului.

— Unele descoperiri pot fi periculoase pentru securitatea noastră, nu crezi?

— Depinde de descoperitor, şopti arheologul privind în foc. Dacă descoperitorul…

— Radio Moscova, îl întrerupse locotenentul.

În acea văgăună întunecoasă, cu hornul înfipt în stele, vorbele Moscovei veneau ca dintr-o lume albă, a speranţei: se comunica situaţia de pe front; înaintarea vertiginoasă a trupelor sovietice; apropierea lor de graniţele României…

Omul cu păr cărunt luă binoclul, se duse să privească peste munţi şi văi. Se opri la intrarea în crater, pândi un timp, apoi le strigă celor dinăuntru:

— Iarăşi ne-au dat de u mă!

Îngenunche, trase cu mitraliera câteva rafale scurte. Un proiectil de tun explodă în apropiere de crater.

— Mi se pare mie, spuse picherul, că de data aceasta…

Dădu să plece spre ieşirea din crater, târând după el o mitralieră; Sevastian îl opri.

— Pot să ne bată şi cu bombele. E cea mai trainică „cazemată” din Carpaţi. Aşteaptă puţin!

Se duse lângă omul cu păr cărunt, privi pieptul muntelui, în vale. Pe fundalul alb, lumina zorilor descoperea un munte presărat cu sute de puncte kaki. Cine comunicase Siguranţei coordonatele locului în care se aflau? Cum de-i ajungea pretutindeni atacul jandarmilor, ca un blestem?

Îl lăsă pe omul cu păr cărunt să le acope e retragerea, iar el, împreună cu ceilalţi, se ocupă de căratul lucrurilor, spre izvorul termal. Şi se gândea la un porumbel alb, care zbura peste ocean, abia mişcând aripile. Jos îl ameninţau talazuri cât munţii, iar sus, norii cei neg i, încărcaţi de fulgere. Apoi îi sunară în minte frânturi din

Appassionata… „O pasăre albă şi o melodie veche”. Unde o fi Radu David acum? Cum de ne-au dat de urmă? Privi cu luare-aminte bocancii pe care arheologul îi căra cu el. Nu mai erau buni demult. Cu aceşti bocanci ieşise din închisoare. La ce i-or fi trebuind? De ce nu-i aruncă? Simţi muşcătura unui gând veninos. Nu se poate. Pentru nimic în lume nu se poate. „O pasăre albă şi o melodie veche”. îi apăru în minte chipul Adrianei, apoi chipul mamei Zamfira, apoi din nou chipul lui Radu. Cele mai dragi fiinţe erau acum trei umbre albe. Pe Radu l-au trimis în linia întâi. Pe unde putrezesc oasele lui Radu?!

Emilian Caragheorghe se duse cu mitraliera lângă omul cu păr cărunt, se încăpăţână să rămână acolo. Proiectilele de tun băteau înverşunat în porţile peşterii, inutilă risipă de muniţii.

Primul care se dezbrăcă fu arheologul. Îşi băgă hainele în sacul impermeabil şi, fără să aştepte ordinul locotenentului, intră în apa izvorului cald, cu sacul greu, în spinare, se scufundă, dispăru.

— Dumnealui ştie ce se află dincolo de stiâncă, spuse Petrov. Cred că ne aşteaptă jandarmii.

Nu-i răspunse nimeni, proiectilele explodau asurzitor în pereţii peşterii. Cele două mitraliere răpăiau, din când în când, în rafale scurte. Arheologul ieşi de sub apă, luă un alt sac. Se dezbrăcară şi ceilalţi, îşi puseră hainele în sacii impermeabili, începură să care.

Dincolo nu-i aşteptau jandarmii. Sevastian aprinse două lampioane. Oamenii continuară să se scufunde în apa caldă, proiectilele continuau să muşte, cu dinţi de foc, din pereţii de calcar.

Nu se vedea decât la câţiva metri, dar cei trei oameni, cărând sacii grei, bănuiau că punga în care se refugiau era imensă şi, ca şi celelalte peşteri, trebuia să le ofere, o ieşire. Sute de lilieci se auzeau şi aici ţipând ascuţit, unii se apropiau de lumină, nervoşi, supăraţi pe

fiinţele care le violau liniştea şi întunericul milenar.

— Înseamnă, spuse arheologul, că avem pe unde ieşi, de vreme ce grota e plină de lilieci.

Nici de această dată nu-i răspunse nimeni, arheologul se îmbrăcă, privind ciudat în ochii locotenentului. Ceilalţi se îmb acau şi ei tăcuţi. Cine era trădătorul?

— Avem nişte bărbi, vorbi arheologul. Şi nişte plete… Caragheorghe are dreptate. Numai hainele de pe noi ne despart de omul cavernelor…

De sub apă ieşi omul cu păr cărunt, îi privi pe toţi, cu toţii înţeleseră. Ziaristul căzuse. Şi numai cu câteva minute în urmă le vorbea. Sevastian îi întinse omului cu păr cărunt o uniformă uscată.

Dincolo de pereţii de calcar proiectilele continuau să explodeze. Bubuitul lor se auzea înăbuşit, ca din fundul pământului, lovituri de foşlag în fierăria lui Hefaistos.

— Spune-ne, domnule arheolog, rupse tăcerea Petrov, pe unde putem ieşi din această grotă?

Prodescu se ştergea pe faţă, apăsat, cu un prosop cazon. Se opri, puse prosopul pe sacul impemeabil de lângă el, îi privi la rând, în ochi.

— Prin trei locuri, începu el să explice. Prin puţul din mijlocul grotei. E un puţ adânc, de câteva sute de metri. Dacă stai deasupra lui şi ai nasul fin, simţi miros de răşină şi de iarbă crudă.

— Până şi adâncimea puţului o cunoaşteţi?! se miră Petrov. Asta cum aţi măsurat-o?

— Într-o zi, continuă arheologul, cu un calm abia reţinut, am arunqat în el o piatră. Am numărat secundele şi am calculat, Joş, am auzit un mârâit, mi s-a părut că era de urs.

— Şi alta? Pe unde am mai putea ieşi, domnule Prodescu?

— Prin stânga, pe firul apei. Apa coboară vertiginos, trece prin câteva cascade, drumul e periculos. Altă ieşire

ar fi pe sus, pe unde ies liliecii să vadă stelele. Pentru oameni ca noi, obişnuiţi cât de cât cu alpinismul, n-ar fi chiar o problemă.

— Pariez, domnule Prodescu, continuă Petrov, pariez că la toate ieşirile ne aşteaptă jandarmii.

— Să mergem, ordonă locotenentul.

— Mai întâi să stabilim cine-i trădătorul, domnule locotenent, strigă Petrov. Nu putem s-o ţinem la nesfârşit aşa.

— Eu sunt trădătorul, scrâşni dureros locotenentul.

Se înşirară în urma lui, muţi, umbre gheboşate de greutatea raniţelor şi de greutatea suspiciunii ce-i însoţea din nou pas cu pas.

Exploziile continuau să se audă înăbuşit, parcă departe, la zeci de kilometri de ei. Se opriră după vreo trei ore de mers, erau uzi leoacă, de apă şi de transpiraţie. Se opriră sub o grotă unde pământul era ceva mai uscat.

— De fiecare dată, le spuse locotenentul, când am fost descoperiţi şi atacaţi, de fiecare dată au fost descoperiţi şi atacaţi şi cei cu care am comunicat cu o zi ori două în u mă, prin radio. Asta este, trebuia să-mi dau seama mai demult. Siguranţa dispune de un aparat cu care stabileşte de unde se transmit mesajele. Nu mai este niciun trădător între noi.

Continuară drumul, umed şi accidentat, ajutându-se unii pe alţii, până simţiră în nări aerul proaspăt, cu iz de răşină. Stinseseră făcliile, trebuia, mai întâi, să se convingă că nu erau aşteptaţi de oamenii Siguranţei, la ieşirea din peşteră.

— Vă spun eu, vorbi arheologul şi o luă înainte, cu automatul gata să tragă. Vă spun eu dacă suntem aşteptaţi.

Un timp privi din gura peşterii; soarele stătea sa apună, era totuşi prea multă lumină faţă de întunericul din care ieşea.

Cercetă împrejurimile cu binoclul, nu descoperi nimic suspect, le făcu tovarăşilor săi cu mâna. Primul îl urmă Pefov, ceilalţi trei continuau să se odihnească.

— Poate că ar fi bine să rămânem aici în noaptea aceasta, spuse Remus Vâlceanu. În cazul că…

Afară se auzi foc de mitralieră, îl văzură pe arheolog prăbuşindu-se, Petrov alerga spre gura peşterii, trăgând în dreapta şi în stânga, mai avea câţiva paşi până să se – ape de moarte, când o grenadă îi explodă în faţă. acoperindu-l cu un nor de fum.

Cei din peşteră se retraseră, un timp gloanţele fluierară ce deasupra lor, apoi rămaseră în urmă, muşcând din stâncile zgrunţuroase. Se opriră, aprinseră făclii, erau numai t „ei. Aşezat pe raniţă, omul cu păr cărunt îşi ştergea la nesfârşit. cu un prosop, faţa lui imobilă acum”, nexnresivă, faţă de statuie. Se opri la un moment dat, scoase din raniţă o sticlă cu ţuică, o desfundă. turnă mai mult de jumătate în gamelă, bău, apoi dădu şi celorlalţi, care băură şi ei la rând.

— Să mergem, spuse locotenentul, şi o luă înainte, urmat de ceilalţi; un grup de muţi, gârboviţi de greutatea raniţelor şi de greutatea morţii celor doi tovarăşi, pierduţi fără sens. Mergeau unul după altul, cu făclii în mâini, umbre negre, prin negrele străfunduri ale pământului. Trebuia să escaladeze unul din pereţii peşterii, să iasă din acel imens cavou, pe sus, prin vârful muntelui, locul prin care soarele adusese în peşteră muşchii şi lichenii, păianjenii şi liliecii…

XXXII

Îmbrăcat în haine de muntean, Remus Vâlceanu privea spre culmea de dincolo de vale, cu mâna streaşină la ochi. De un roşu de purpură, discul soarelui îşi continua.ro stogolirea peste deal; un fantastic joc al naturii. Văzu eşarfa unduindu-se în sus şi în jos, bătăi de aripă de lebădă, şi atunci picherul luă în pas grăbit valea

acoperită de fagi şi stejari, ocolind drumul. Peste câteva minute se afla faţă în faţă cu o femeie la vreo treizeci de ani, înaltă, robustă, cu trăsături aspre, de bărbat.

— Eşti cu domnul locotenent?

— Sunt singur.

— De unde ştiu eu cine eşti dumneata?

Remus Vâlceanu băgă mâna în buzunar, scoase din portofel, cu mişcări domoale, o fotografie a Lisandrei Sireteanu din Todereşti. Din fotografie, o fată înaltă, cu ochi negri, îmbrăcată în alb, privea acum spre femeia cu trăsături aspre, de bărbat. Fusese singura fotografie în casa Lisandrei, singura fotografie ce-i amintea ziua aceea fericită, rămasă atât de departe, în urma ei. Lisandra Sireteanu avea acum şapte băieţi, iar de la Petrea Sireteanu, plecat pe front, nu mai primise scrisoare de aproape un an.

— Aş fi vrut să-l văd pe domnul locotenent, spuse privind cu strângere de inimă, cum străinul acela scund şi bolovănos adăpostea în portofelul lui vechi şi zdrenţuit chipul ei de mireasă. Spune-i să aştepte, pe unda „Z”, în noaptea de paisprezece spre cincisprezece, la orele două. Să nu uiţi, repetă femeia, pe unda „Z”, la orele două, în noaptea de paisprezece spre cincisprezece, Remus Vâlceanu aprobă din cap, privi întrebător în ochii Lisandrei, femeia înţelese ce anume i se cerea.

— Sunt trei, spuse, e verificat şi al treilea, nicio grijă.

Puse două degete la gură, fluieră de două ori. Mai întâi se auzi pocnet de vreascuri rupte, apoi, din desişul de fag ieşi un cal trăgând după el o căruţă. Îl mâna un om cu faţa îmbrobodită, în urma căruţei veneau alţi doi, echipaţi de război, cu armele pe după umeri.

— Aceştia sunt, vorbi tot Lisandra Sireteanu. Alimente, am procurat şi noi cât am putut. Să nu credeţi că ne lăfăim. Ştie bunul Dumnezeu cum ne descurcăm. La Stâna Mocanului aveţi brânză. S-o puneţi într-un vas şi s-o

săraţi, dacă aveţi de gând să mai staţi cârtiţe prin văgăunele pământului. Noi aşteptăm să ieşiţi, că ne-a ajuns cuţitul la os. Gata, se va aibă Dumnezeu în paza lui! Să nu uiţi ce ţi-am spus pentru domnul locotenent. Drum bun!

Picherul privi năuc în urma ei. Pentru prima dată, de când lupta în rezistenţă, ascultase cuvintele cuiva dinafara grupului. Cum să nu-l crezi pe omul cu păr cărunt? îşi spunea în gând. Un popor ca acesta nu poate fi sugrumat.

Strânse mâna celor trei, se prezentă, preluă apoi comanda.

— Cine cunoaşte bine drumul spre Stâna Mocanului? i

— Ep, spuse cel din căruţă, cu faţa îmbrobodită, care se recomandase Proboteanu.

u – un fel înainte, o ţii cam la cinci sute de metri de căruţă.

Celorlalţi doi; Vasile Traian şi Vasile Defeebal, le ordonă să asigure spatele. Astfel orânduit, convoiul înainta grăbit în noapte. Mânând calul, picherul îşi continua monologul cu sine. Suferinţele lui se apropiau de sfârşit, venea ziua aşteptată cu atâta zbucium. Paulina murise, copiii lui erau răspândiţi pe la diferite case. De anul trecut nevasta lui putrezea în pământ, iar copiii lui, copii ai nimănui, trăiau din mila şi pomana oamenilor, copii fără părinţi şi fără copilărie. Nu putea să-i ajute cu nimic. Şi câtă nevoie aveau copiii lui de el! Oare cum arată ei acum, după aproape un an de când îşi pierduseră mama!

Lăsă gândurile să colinde aiurea şi aiurea plecă şi el, prin cerul înstelat, cufundându-se în imensitatea lui.

Cei doi fraţi gemeni veneau în urmă, unul lângă altul, tăcuţi ca noaptea prin care umblau. Decebal era ceva mai scund decât Traian, pe timpuri făcea haz de această deosebire dintre el şi fratele lui, spunea că el era mai mic pentru că se născuse cu două minute mai târziu decât Traian. Erau amândoi vânători de munte şi amândoi

caporali. Dezertaseră din toamnă, şi dacă se aflau în viaţă, era pentru că tot timpul fuseseră nedespărţiţi în faptă şi în gând. În fuga lor puseseră mâna pe un cal. Şi, în timp ce unul călărea, celălalt se ţinea de coada calului, şi fugea, fugea, până simţea picioarele ca pe două buturugi. Atunci se schimbau. Uneori, în miezul nopţii, în miezul stepei, în miezul iernii, se opreau toţi trei, oamenii şi calul, se odihneau. Oamenii înveleau calul cu pături, îl hrăneau cu pâine îngheţată, apoi se culcau. O oră dormea unul, o oră celălalt. Cel care nu dormea, sufla aer cald în spatele celui care dormea.

Acasă ajunseseră tocmai în momentul când cortegiul de înmormântare ieşea din biserică, lumea aceea muţise şi împietrise dintr-odată, speriată de apariţia lor. Si172, criul era din scânduri desfăcute de la gardul aproape putred. Neagră la faţă, mama le zâmbea gemenilor, un zâmbet îngheţat pe un fundal de supraomenească durere. Plânseseră o noapte întreagă la mormântul ei, cu toate femeile tinere şi bătrâne din cortegiul de îngropăciune, iar când cineva spusese că intraseră jandarmii în sat, Lisandra Sireteanu îi luase de acolo, îi ţinuse ascunşi, cu cal cu tot, aproape două săptămâni; un sat întreg îi ascunsese, hrămindu-i şi îngrijindu-i, ferindu-i de iscoadele jandarmilor, care aflaseră de venirea în Todireşti a doi dezertori. Acum mergeau amândoi, ştiau pe ce cale apucaseră, ardeau de un nestins dor de luptă şi de răzbunare, ştiau acum împotriva cui trebuia să lupte. Să lupte şi să răzbune atâtea zeci şi sute de mii de vieţi tinere, pierdute fără rost; să răzbune groaza şi suferinţele cu care fugiseră atât amar de drum; să răzbune sărăcia şi mizeria în care trăise doi ani, cât nu fuseseră ei acasă, fiinţa ce-i adusese pe lume, şi care putrezea acum în sicriul făcut din scânduri rupte din gard.

Cel din faţă, Ştefan Probeteanu, era sergent, infanterist. Umbla îmbrobodit, pentru că arăta ca un

monstru. Plecase în război, floare între florile tinerilor din Todireşti, şi se întorsese acasă cu unul dintre cele mai hâde chipuri din lume.

Plecând să salveze un rănit din grupa lui, rămas în faţa tranşeei, o grenadă ofensivă îi explodase în faţă, ei opârţindu-i-o centimetru cu centimetru, ocolindu-i numai ochii. Ochii lui erau albaştri şi frumoşi, dar pe faţa aceea de monstru, ochii lui păreau o glumă proastă a naturii.

După ce i se vindecaseră rănile, ceruse să fie trimis din nou pe front. Un an întreg căutase moartea pe front, dar moartea îl ocolise, îl păstrase ca pe un monument cu care să se mândrească: „Priveşte, lume, ce pot face eu!”

Aproape de Tiraspol, compania lui se predase. Printr-o contraofensivă, nemţii puseseră mâna pe compania de prizonieri. Întocmiseră pe loc un tribunal şi, numai după câteva minute, un căpitan, patru sublocotenenţi, un plutonier şi şaisprezece se genţi erau puşi în faţa plutonului de execuţie. Începuse executarea sentinţei, când un proiectil explodă în spatele plutonului de execuţie, transformându-l în bucăţi-bucăţele, cu tribunal cu tot. Pe sergentul Proboteanu nu-l nimeriseră încă gloanţele plutonului de execuţie şi nici schijele proiectilului. O luase la fugă, amestecându-se printre militarii din companie. Şi alergase până ajunsese aproape de Iaşi. De acolo, o luase prin păduri, mergând mai mult noaptea, ocolind. satele. Ajunsese la Todireşti într-un miez de noapte, o luase prin grădini, şi când văzuse lumina ¡aprinsă, se simţise dintr-odată copleşit de o presimţire grea.

Se apropiase de fereastră, văzuse ce văzuse, şi atunci un demon se strecurase în toată fiinţa lui, mânându-l la acţiune. Îşi pusese baioneta în vârful armei, sfărâmase uşa dintr-o lovitură de picior, şeful postului de jandarmi, cu mustăcioară neagră şi cu obrazul rumen, numai în cămaşă şi izmene, ridicase mâinile, părea o stafie în faţa unui strigoi. Verona stătea în pat, rezemată de colţul peretelui,

cu plapuma trasă până la bărbie.

— Ce ai cu mine, camarade?! reuşise să spună şeful postului de jandarmi, printre clănţăniturile de dinţi.

La prima împunsătură baioneta intrase până în plăsele, la a doua şi a treia, vârful se oprise în podea, sergentul împunsese icnind, de vreo zece ori, trupul gras, cu faţa rumenă, care continua să-l privească cu ochii mari, îngroziţi de ceea ce se întâmpla, ochii din care viaţa ieşea încet, încet.

— Ţie n-am să-ţi fac nimic, îi spusese femeii, şi ieşise din casă, luând automatul şi pistolul şefului de post. Nimic n-am să-ţi fac, repetase el în curte.

Un timp umblase pe uliţele Todireştilor, stârnind dinii, căutând să se întâlnească cu jandarmii, să moară cu ei de gât.

Ieşise din comună, se oprise la câteva sute de metri de conacul Murzeştilor. Şi, dintr-odată, îl cuprinsese o nestăvilită sete de viaţă. Aici e buboiul cel mare, spusese, şi ameninţase. Aici…

— Aici e „îi răspunse o voce de femeie. Aici Gelule, dar nu alcum şi nu de unul singur.

— Cine eşti? întrebase.

— Eu sunt, vecine, Lisandra Sireteanu, nu dormeam, am văzut tot ce ai făcut.

Se apropiase de el, nu-i vedea faţa, i-o bănuia numai, şi parcă nici glasul nu i-l recunoştea.

— Vino, îi spusese femeia.

Mersese în urma ei, se lăsase adăpostit în fânarul lui Costică Cărăbuş, fratele Lisandrei, stătuse acolo aproape o lună de zile. Uneori îşi înfigea dinţii în mâneca vestonului, gemea su d, muşca postavul cazon, aspru şi murdar; numai setea nepotolită de răzbunare îl ţinea să nu-şi zboare creierii, cu o – rafală de automat.

Acum, mergea pe drumul de pădure, cu dealuri mari şi văi adânci, ochii lui cercetau în dreapta şi în stânga,

erau obişnuiţi cu întunericul ca ochii fiarelor.

Ciobanii îşi potoliră dinii, Remus Vâlceanu intră în stână, strânse mâna omului cu păr cărunt.

— Sunt trei, spuse.

Omul cu păr cărunt îl privi întrebător.

— Cine-i al treilea?

— Un sergent, femeia spune că e om sigur.

Tăcură câteva clipe. Un vânt uscat se cernea prin leşile de nuiele ce alcătuiau pereţii stânei, scormonind cenuşa din groapa în care ardeau câteva bucăţi de lemn.

— Eu îi conduc până la B-42, mă reîntorc la „Cuibul Vulturilor” peste vreo trei zile, spuse omul cu păr cărunt.

Remus îşi răsuci o ţigară, o aprinse apoi la focul ce ardea potolit, în groapa din mijlocul stânei…

Parte din alimente le puseră în raniţe, parte în desagi, încărcară desagii în spatele a patru măgari. Pe urmă, Remus Vâlceanu strânse mâna noilor răzvrătiţi, îşi luă bun rămas de la bătrânul baci, îi ură omului cu păr cărunt noroc, el porni într-o parte, urmat de unul dintre bătrânii ciobani ce trăgea după el doi măgari cu spinările încărcate stup, ceilalţi se pierdură în altă direcţie, însoţiţi de un alt bătrân ce trăgea după el pe ceilalţi doi măgari, şi aceştia cu spinările încărcate stup.

Cocoşul de la stână cânta de miezul nopţii, glasul lui umplea împrejurimile de viaţă, ecoul se izbea de dealuri, căuta ieşiri, se scurgea în alte văgăuni, până se pierdea într-un suspin de spaimă. Era nefiresc să auzi un cocoş cântând în asemenea pustietăţi. „Sufletele noastre, îşi spunea Remus Vâlceanu, sufletele noastre sunt schilodite ca faţa sergentului. Între chipul şi sufletul lui, natura a făcut o armonie deplină”.

O stea căzătoare brăzdă cerul, de la răsărit spre apus, cu o lumină albăstruie, se stinse în coama pădurii negre de lângă dealul cu stâna Mocanului. „Dacă un lucru atât de hidos se poate numi armonie”, îşi duse picherul

Remus Vâlceanu până la capăt, gândul de mai înainte.

XXXIII

A.tept pe unda Z, îşi spunea de trei zile şi de trei nopţi locotenentul. Cui mai vorbise el de unda Z? Poate căpitanului Moiceanu? Dar când? Nu-l mai văzuse, uite, peste trei luni se împlineau patru ani de zile de când nu-l mai văzuse… Tocmai din noaptea aceea, când părăsise laşul. Nu-i vorbise niciodată de unda Z. De unda Z vorbise numai cu Adriana. Iar ea… De n-ar fi stat atât de mult la ea în noaptea aceea… Ar fi prins şi ea ziua victoriei. Din cauza lui a murit Adriana. Dar cine naiba voia să vorbească cu el pe unda Z? Cine naiba prinsese această sacră taină despre care niciodată şi nimănui nu spusese un cuvânt?

De trei zile şi de trei nopţi era numai cu chipul ei în gând. Poate că divulgase ea cuiva acest secret, poate că îi spusese Nataliei, poate că Natalia, cine ştie, ajunsese într-o grupă de rezistenţă, acum voia să-i dea un semn de viaţă. Ea era, verişoara lui. De ce nu se gândise mai demult la ea? Sărmana Natalia! Era poate văduvă acum. Ori poate că şi Radu trăieşte. Poate că într-o zi se vor întâlni cu toţii…

Şi din nou moartea Adrianei muşcă din sufletul lui. Să se întâlnească toţi patru. El s-o treacă pe Adriana în braţe, prin vadul Siretului. În găvan să se audă buciumul, din zăvoi să se înalţe spre cer un fel de ceaţă albastră…

Peste câteva zile va fi în peştera de lângă Movila… Trebuie să se unească cu B-42, să salveze podul de peste Şiret. De data aceasta avea misiunea să salveze un pod, nu să-l arunce în aer. Se va întâlni cu cei din B-42, poate că în B-42 îl va întâlni şi pe domnul căpitan Moiceanu. De dincolo de Şiret va privi Movila lui dragă). Poate că; într-o noapte va străbate linia de front de dincolo de Şiret… Nu se poate, Movila e pustie. Prin Movila trece linia frontului. „O dată am visat că eram singură în peşteră, voiam să ies la lumină şi nu vedeam pe unde. Am început să plâng şi, dacă nu mă trezea mama, aş fi murit de frică”.

Erau cuvintele Nataliei, le spusese atunci când Radu David îi întrebase dacă nu vor să intre puţin în „Palatul lui Ducă-se pe Pustii”, cum botezaseră movilenii peştera.

Se va întâlni, va să zică, pe unda Z, cu cine se va întâlni? Cu Natalia?! Sau poate s-a întâmplat o minune? Poate că Adriana a înviat, după fuga lui?! Poate că împuşcătura agentului nu a fost mortală?! Nu! O văzuse prăbuşindu-se, moartă, într-un lac de sânge. Nu se poate. Ce vrea oare femeia din Todireşti? De unde şi până unde ştie ea secretul undei Z? Cine îi transmisese Lisandrei Sireteanu acest secret al inimii lui?! De ce oamenii îi redeschideau o rană care se cicatrizase?

Privi la ceas, peste cinci minute urma să fie două fix. Omul cu părul cărunt şi picherul stăteau ceva mai încolo, culcaţi pe iarba mătăsoasă ce. creştea din belşug în cuibul fostului gheţar. Sub lumina strălucitoare, pădurea de jnepeni uscaţi lăsa o stranie impresie de câmp de bătălie, în care toţi luptătorii se sfârtecaseră unii pe alţii! Dormeau acum somnul de veci, înnegriţi, intraţi în descompunere.

Peste trei zile va fi în peştera de tlângă Movila, va privi cu binoclul, va vedea locurile natale. Ce va vedea? Movila trebuie să fie acum grămadă de ruini…

Mai erau două minute. Nu se mai temea că Siguranţa va stabili locul de recepţie şi va trimite detectivi şi jandarmi. De vreo trei luni Siguranţa nu le mai purta de grijă, aveau preocupări mai serioase domnii din Siguranţă, îşi căutau paveze împotriva uraganului pornit dinspre răsărit, spre apus, uraganul în faţa căruia trebuia să răspundă şi mulţi dintre ei.

La două fix, recepţionă, pe unda 2, semnalele de recunoaştere, trecu pe transmisie, apoi din nou pe recepţie. „Şi dacă norii deşi se duc / De iese-n luciu luna…”. Transmise imediat, degetele îi tremurau, versurile acestea nu i le putea transmite Natalia, nimeni din lume nu-i putea transmite versurile acestea; Adriana era singura

fiinţă ce i le putea transmite, ea i le transmitea, din lumea aceasta ori de pe altă lume. Transmise: „E ca aminte să-mi aduc / De tine-ntotdeauna”. Trecu din nou pe recepţie, din sunetele siderale traduse cuvintele: Te iubesc, Adriana”. Trecu pe transmisie, încheie. „Te iubesc, Sevastian”.

Se lăsă cu faţa în sus, universul tot afla acum de dragostea lui şi de dragostea ei. Scăpase, va să zică, învinsese moartea. Înviase din morţi pentru el; dragostea fusese mai tare ca moartea. Vor trece mii şi milioane de ani şi convorbirea siderală încheiată cu un minut în urmă va continua să străbată universul. Mii şi milioane de ani mesajul acesta a doi pământeni, plecat în nouăzeci şi nouă de cercuri rotunde, va transmite din astru în astru că pe un minuscul grăunte cosmic, dragostea învinsese moartea.

Luna avea ochi verzi, ireal de verzi, sprâncene negre şi păr negru, bogat, îi zâmbea. „Ascultă, când ne căsătorim?”

XXXIV

Au bocancii sparţi, hainele rupte şi murdare, mâinile şi picioarele lungi, prea lungi, feţele şi umerii obrajilor străvezii, fire de păr cărunt în bărbi şi la tâmple, toţi au fire de păr cărunt în bărbi şi la tâmple, ochi mari şi orbite mari… * Din ochii lor a dispărut mândria de altă dată, regretul de altă dată, spaima de altă dată, speranţa de altă dată. Numai oboseala le-a rămas în ochi.

Pe drumurile mari şi pe drumurile mici, ori de-a dreptul peste ogoarele nearate şi peste fâneţele din care oile n-au apucat să pască primele fire de iarbă, abia ieşită de sub mustul zăpezilor; pe toate aceste drumuri îi întâmpină urletele câinilor din satele pustii; ochii reci ai turlelor de biserici, stafii înalte cât plopii şi albe ca omătul, ori stafii mai mici, de dimensiuni omeneşti; umbre albe şi verzi, roşii şi galbene, şi albastre, ori fără nicio culoare, ca apa izvorului de munte, ori ca sticla, ori ca nimicul.

— Bună ziua, Radule!

— Bună ziua, umbră galbenă!

— Ai mai venit pe la noi?

— Da, numai în trecere. Trec cu băieţii mei, ducem tunul sus, pe deal, la Brăteşti. Acolo avem cazemate. Mai întâi vrem să dormim puţin, că suntem obosiţi. De trei ani n-am dormit. Pe urmă o să tragem cu tunul în inamic, umbră galbenă.

— De ce-mi zici umbră galbenă? Eu sunt Natalia. M-ai uitat? Uite aici, la poarta asta, aici m-ai sărutat prima dată. Într-o duminică când veneam de la bal. Ţii minte?

— Da, era înaintea erei noastre, într-o duminică. Atunci eu eram om şi tu erai o fată de şaisprezece ani.

— Tu eşti obosit, eşti prea obosit.

— Bună ziua, umbră albastră!

— Bună ziua, Radule! Nu rămâi pe la noi câteva clipe? Să ne amintim de serile cu lună, ori nopţile de toamnă, când păzeam clocotul vinului, să-l tăiem la timp, cu căpşună…

— N-am timp.

— Bună ziua, Radule!

— Bună ziua, umbră verde!

— Hai să facem o oină, Radule. Prin târg şi pe-afa: a. Numai să ni (tragi prea tare cu băţul în minge, că ajunge în ograda lui moş Gheorghe Bârsan şi ne suduie de năfurică.

— N-am timp, umbră verde.

— Tu nu vezi că nu suntem umbre?

— Da?! Abia acum văd. Sunteţi mai mulţi.

— Noi suntem prietenii tăi. Eu sunt Vasile, eu Ion, eu Nicu, eu Sandu, eu Ghiţă, eu Costică, eu Sevastian…

— Nu-i adevărat. Voi nu sunteţi prietenii mei. Voi sunteţi umbre. De Vasile şi de Ion ştiu eu sigur că au căzut pe front, Nicu, Sandu au căzut pe front, Ghiţă a murit în braţele mele pe front, în Ion şi în Costică a tras plutonul de execuţie… Voi sunteţi umbre.

— Da, noi suntem umbre.
— Bună ziua, nene Radule!
— Bună ziua, umbre albe!
— Noi nu suntem umbre albe, noi suntem viaţa ta. Nu vezi că ai ajuns acasă?
— Da?!
— Bună ziua, casă!
— Bună ziua, Radule! Bine ai venit!
— Bine te-am găsit, casă! Ce mai face mama? Dar Natalia? Dar Nicolae?!
— Bine, sunt umbre şi ei, să le chem? Nu?! Ai vrea să plângi? Ha, ha, degeaba! De unde lacrimi?!
Ce dacă a murit mama! Şi tu ai să mori.
— Am să mor, casă părăsită.
— Bună ziua, stăpâne!
— Bună ziua, câine! Ce surpriză! Tu eşti Hoţu. Câinele nostru, Hoţu!
— Da, stăpâne. Te-am cunoscut după miros. Ce mult mă bucur că te văd!
— Se cunoaşte, tu ai lacrimi. Ce fericit eşti tu că ai lacrimi.
— Da, sunt fericit că am lacrimi. Noi, câinii, mai avem lacrimi.
— Unde-i Natalia?
— A fugit. Nu ştiu unde a fugit. Pe mine m-a lăsat să păzesc ograda şi casa. Mai faci mult războiul?
— Nu ştiu. Vreau numai să ajung pe deal, la Brăteşti, să intru în cazemată şi să dorm.
— Ai să tragi cu tunul în casa noastră?
— Nu ştiu, câine, nu ştiu dacă am să trag cu tunul în casa noastră.
— Ba da, ai să tragi. Pentru că, în casa noastră vine duşmanul. Tu ai să tragi în el.
— Poate n-am să trag, Hoţule!
— Pleci?

— Plec.

— Să n-ai grijă, păzesc eu casa.

— Bună ziua, casă pustie!

— Bună ziua, om obosit.

— Bună ziua, ogorule! Ce mai faci tu, ogorule?

— Sunt mâhnit, stăpâne. Anul ăsta n-o să mă are nimeni şi n-o să mă semene nimeni.

— Minte.

— Aşa e, umbră neagră. Ogorul minte. Spune-i şi tu că minte.

— Sigur că minte. O să-l are proiectilele şi o să-l semene schijele. Dacă are noroc, o să fie chiar şi însămânţat. Cu mine antitanc şi cu oase de om.

— Vezi, ogorule? Umbra neagră zice că o să fii arat şi semănat. Cine sunt morţii din dreapta?

— Trei personaje arhaice, stăpâne. Nu le lua în seamă, stăpâne. Un plug sfârtecat, un cal sfârtecat, un om sfârtecat. Au ieşit toţi trei să sfideze războiul. Pe om şi pe cal îi cunoşti, au fost la nunta ta, te-au dus la cununie cu sania; vezi că-i cunoşti?

— N-am văzut până acum cal cu proteză.

— Nevoia l-a învăţat pe moş Ion Duca. Şi-a zis că de vreme ce el poate munci cu proteză la piciorul sitâng, o să poată munci şi „iepşoara” care şi-a pierdut un picior dinapoi, într-o noapte, când a căzut o bombă în apropie ea grajdului. Mai apoi au ieşit la arat. Dar un proiectil…

— Şi n-a avut cine să-i îngroape?

Uite, lasă bombe pe noi, culcă-te în şanţ!

Aşa. Una, două, trei… Acum i-a îngropat pe toţi trei. Un moş cu proteză, un cal cu proteza, un plug… Pţ toţi i-a îngropat…

Iată-ne sus, în cazemată, aproape de Mirceşti. De aici văd bine toată lunca Siretului.

„Aburii uşori ai nopţii, ca fantasme se ridică şi plutind deasupra luncii, printre ramuri se despică.

Râul luciuse-ncovoaie, sub copaci ca un balaur.

Ce în raza dimineţii mişcă solzii lui de aur”.

Drace, nu de poezie ne arde nouă acum. Râul ăsta luciu e acum negru; un râu de smoală. De aici văd bine Movila. Din cauza fumului, nu-mi dau seama dacă a ars şi casa noasfă… Da, cred că a scăpat. Fumul se vede mai spre Şiret. Numai pe partea aceea au căzut bombe. Casa noastră trăieşte!

— Domnule sergent, de aici nu ne scoate nici într-o sută de ani.

— E un cavou trainic. Voi vedeţi casele acelea de pe Movilă?

— Da, am trecut pe acolo. Am văzut un cal cu proteză şi un bătrân cu proteză. Proteza calului era îndreptată spre cer, ca o ameninţare împotriva lui Dumnezeu. Proteza bătrânului era îndreptată spre noi, ameninţare împotriva omului.

— Satul acela se numeşte Movila.

— Îl cunoaşteţi, domnule sergent?

— Foarte bine îl cunosc. Puteţi să vă culcaţi, camarazi! Culcaţi-vă cu toţii!

— Şi dumneavoastră sunteţi obosit, domnule sergent.

— Sunt.

Rămâne treaz, cu binoclul la ochi, scrutând mereu, cu pupilele dilatate, leagănul copilăriei. Are dreptate ogorul nearat. Va fi însămânţat cu proiectile. Va apărea inamicul şi chiar el. Radu David, va trebui să tragă cu tunul în propriul loc natal, poate chiar în propria-i casă. Dar, deocamdată, frontul doarme. Şi de o parte, şi de alta. Trebuie să doarmă şi el. De acum pot să cadă bombele, cu miile să cadă. Cei doi metri de beton armat rezistă. Ce bine ar fi acum să ţesale un cal, apoi să-l încalece, să-l mâie chiuind, în galop, pe drumul spre moara Şovei, printre ogoare cu lucernă şi trifoi, cu porumburi înalte, de doi metri, încărcate de păpuşi cu mustăţi roşii, lanuri de grâu

galben, cu spicul plecat spre secerători. Să alergi, să tot alergi şi să miroşi câmpul. Să te rostogoleşti prin fâneaţa cu ierburi coapte, să rămâi cu faţa în sus, şi ochii tăi să privească cerul, ore în şir, până asfinţeşte soarele, până asfinţeşte luna, până răsare iar soarele. Nu, toate astea au fost vise. Acum, ogoarele sunt cenuşii, Movila pare o cloşcă uriaşă, moartă, casele din jurul ei, sute de pui morţi, iar el, Radu, sus, pe dealul Brăteştilor, într-o cazemată, privind cu tunul, prin fereastra mică, rotundă şi nea§rî. Se aud iarăşi avioanele… Cad bombe şi băieţii dorm. Ce mult a trecut de când s-au culcat! O zi, o săptămână, o lună! Aveau bărbile mici când s-au culcat, acum au bărbile mari. Chipurile lor sunt chinuite. Unde a văzut el asemenea chipuri? Trebuie să doarmă!

Şi intră într-un somn zbuciumat. Simte cum cazematele tremură din încheieturi, le lovesc bombele, le lovesc proiectilele, dar ele rămân întregi, nepăsătoare.

După aceea, se vede căutând Movila, mai întâi cu ochiul liber. O vede plină de flăcări şi de fum, aşteaptă să dispară fumul, pune binoclul la ochi, numără puii negri şi morţi din jurul cloştii moarte, unul câte unul, ori mai mulţi deodată, puii tot dispar din raza binoclului. A dispărut şi Ea. Va să zică, gata. A dispărut. Vezi, Hoţule, mi-ai spus că ai să păzeşti casa! Cum ai păzit-o?

— Am păzit-o bine, stăpâne? Am murit la datorie, ca eroii.

— Dar voi, umbrelor, n-aţi murit?

— Noi n-am murit, Radule. Noi murim odată cu tine. Până atunci, trăim şi rămânem aici, la datorie. Ne chemi, ne întrebi câte ceva, noi îţi răspundem, pe urmă ne ducem înapoi, la locul nostru, şi stăm acolo, să ştii de unde să ne iei.

— Să trăiţi, domnule sergent, sunt soldatul încărcător Dumitru Zanet, raportez: Trebuie să dormiţi şi dumneavoastră!

— Ai dreptate, camarade, trebuie să dorm şi eu. Să mai dorm puţin.

— Când am ajuns aici aţi dormit trei zile şi trei nopţi la rând.

— Când m-am trezit, înfloriseră caişii.

— Pe urmă, când v-aţi mai trezit o dată, erau înfloriţi şi merii, şi perii, şi mălinii.

— Dacă tu eşti deştept, mă camarade, spune-mi ce pomi trebuie să înflorească acum?

— Salcâmii, domnule sergent.

— Nu, salcâmii au înflorit.

— Trandafirii, domnule sergent.

— Şi trandafirii au înflorit.

— Teii, domnule sergent.

— Aşa, camarade. Să nu mă sculaţi pentru masă!

— Am înţeles, domnule sergent!

— Să nu trageţi în Movila!

— Am înţeles, domnule sergent!

Ochiul cazematei continuă să se împartă între el şi ţeava tunului. Mai au cazematele şi alţi ochi. Ochi mai mici, negri, înfiorători, ochi pentru ţevile puştii or-mitralieră. Radu priveşte Movila, îşi macină amintirile, visează că plânge, uneori chiar plânge, cu lacrimi seci, cu ochi uscaţi. Caută firul Siretului? i merge încet. metru cu metru, până la locul de unde altă dată începea Movila. Movila nu mai există; până şi ultimele bucăţi de ziduri ale bisericii au dispărut, împrejurimile ei s-au îngălbenit, în locul caselor cresc bălării cu flori galbene. Cresc în voia, înalte, îşi trag hrana din pământuri îngrăşate cu bălegar, cu sânge de om şi cu morţi.

— Şi-acum, să te văd eu, camarade, dacă eşti deştept: ce flori au înflorit?

— Acum, domnule sergent, au înflorit bălăriile.

Cine plânge, domnule sergent?

— Nu ştiu, camarade…

— Scoală, domnule sergent, trebuie să tragem cu tunul. Deschide ochii mari, se ridică în picioare, speriat.

— Nu trag în Movila, camarazi!

— Tragem în nemţi, domnule sergent, gata, luptăm cu ruşii, am prins şi ziua aceasta, domnule sergent, moarte fasciştilor!

— Treci dumneata la comandă, caporal Ieremia!

Şi, pentru prima dată, în aproape trei luni, de când

Radu se află pe dealul Brăteştilor, tunul lui bombardează Movila. Sergentul stă întins pe spate, cu ochii în plafonul de cavou al cazematei şi fiecare bubuitură a tunului muşcă cu dinţi de fontă din viaţa lui.

— Vedeţi, voi, umbrele mele, trag în voi!

— Nu ne-am aşteptat, Radule! Arzi mălinii răniţi, merii şi perii sfârtecaţi, vişinii şi liliacul; ucizi fluieratul şi chiuitul flăcăilor, hămăitul dinilor, şi râsul fetelor mari… Gata. Bine că nu mai tragi în noi. Ascultăm acum din nou cum cresc bălăriile în grădina morţii.

— De ce nu mai trageţi?

— Au fugit, domnule sergent, mergem după ei, să nu rămână urmă din ei…

Era noapte, trecea din nou prin Movila. Ziua i se păruse că, dintre bălării, pe locul unde fusese casa lui ieşea fum. Şi mirosea parcă a mâncare proaspătă. Nu se înşelase. Găsi acolo, în pivniţă, o femeie cu faţa uscată, cu părul blond, cu un copil slab, de vreo patru ani. Copilul se juca cu o armă ruptă.

— Stai, îl somă copilul. Stai că trag!

Din uşă, Radu privea cele două chipuri ofilite, îngropate de vii în pământ. Cât le visase!

— Să nu te apropii, că trag, ameninţă copilul. Te împuşc! Pac, pac, te împuşc!

Femeia se sculă din culcuşul de paie şi, cu paşi tremuraţi, se apropie de omul din uşa pivniţei, căzu în genunchi în faţa lui.

— Trag, stai că trag, ameninţa copilul, privind cum soldatul ridica de pe jos o umbră de femeie cu părul galben, galben ca paiul de grâu copt.

XXXV

— Nu se poate, spuse locotenentul privind în ochii omului cu păr cărunt. Podul e apărat de un pluton, noi suntem trei oameni, nu se poate!

— Avem ordin, repetă omul cu păr cărunt. Dumneata eşti militar, ştii ce înseamnă ordinul.

— Dar suntem numai trei, nu înţelegi? Cei din B-42…

— Nu pot ajunge aici decât mâine seară. Să găsească un pod prăbuşit?

— Uite ce-i, ridică locotenentul tonul, uni-a venit aşa, dintr-odată, o poftă nebună de viaţă…

Omul cu păr cărunt îl privea cu fruntea încruntată, niciodată nu-l privise ca acum.

— Şi eu vreau să trăiesc, spuse. Şi Remus vrea să trăiască.

Locotenentul plecă îngândurat fruntea, oftă.

Mai încercase o dată să se opună, tot din cauza efectivului prea mic. Planul iniţial avusese în vedere patruzeci de oameni. În cele din urmă, însă, îndeplinise misiunea cu opt. Omul cu păr cărunt îmbrăcase uniformă de colonel, locotenentul fusese aghiotantul domnului colonel, inspectase depozitul, lăsase în el maşina infernală, încărcase două camioane cu muniţii, plecase, nu pierduse niciun om. Acum ¡însă era altceva. Nu putea să „inspecteze” plutonul de hitlerişti.

Podul era numai la patru kilometri de ei, se vedea din gura peşterii; îl cercetaseră amănunţit, cu binoclul, ştiau multe despre el. Apărat de un pluton, înzestrat cu mitraliere şi un tun antitanc, deminarea lui, numai cu trei oameni, era într-adevăr un lucru împotriva firii. În plus, se înţelegea de la sine, podul era minat cu cel puţin trei sute kilograme de trotil…

Ultimele unităţi nemţeşti urmau să treacă în următoarele zece, douăsprezece ore. După asta, hitleriştii aveau să distrugă podul, ca să-i întârzie pe-ai noştri. Cum să se apropie de el, să-l demineze?

Noaptea, din două în două ore, cerul şi pământul tremurau de zumzetul miilor de avioane ce zburau spre apus. În acele clipe, minute în şir, garda nu mai aprindea reflectoarele; acesta era momentul pe care locotenentul gândea să-l folosească. Va coborî cu o plută, pe firul apei, se va apropia de pilonul de mijloc, va urca până la scheletul podului, va începe să taie fitilul detonant de pe linia lonjeronului sting, va continua operaţia pe lonjeronul drept. Va scoate apoi, din locaşurile lor, bucăţele de trotil.

Omul cu păr cărunt şi picherul urmau să se apropie cât mai mult de pod, unul pe malul stâng, celălalt pe malul drept, să acţioneze numai la nevoie, împotriva gărzii. Omul cu păr cărunt va instala, într-un loc mascat, o mitralieră şi aruncătorul de mine, Remus va lua cu el cealaltă mitralieră. Locotenentul întocmi o hartă ad-hoc, stabili, pentru fiecare, locul exact şi misiunea ce îi revenea.

Când totul fu gata, la lumina – unui felinar spânzurat de plafonul peşterii, omul cu păr cărunt desfăcu o sticlă cu ţuică, băură în tăcere, apoi îşi dădură mina îşi urară noroc. Ca niciodată, până atunci, aveau nevoie de mult, de foarte mult noroc.

Ceea ce locotenentul prevăzuse, se întâmplă. De la orele douăzeci şi trei, până la unu, noaptea tremură continuu de mugetul avioanelor. Tot pe la orele douăzeci şi trei începură să curgă peste pod convoaie de tancuri şi camioane, cu armament şi muniţii, cu răniţi, cu trupă rătăcită…

Îşi luase cu el numai pistolul, cu patru încărcătoare, pumnalul şi foarfeca genistică. Apa curgea molcom, îl ducea într-acolo unde îşi pusese în gând să ajungă, unde trebuia să ajungă. Şi ajunse. Lăsă pluta, începu să se

caţere de pilon; la jumătate de metru, deasupra lui, treceau tunuri şi tancuri, camioane, călăreţi şi trupă în dezordine. Într-adevăr, podul era minat, începu să lucreze, vacarmul de deasupra îi permitea să arunce trotilul direct în apă, bucată cu bucată. Trecea anevoie, de la un pilon la altul, cu eforturi de acrobat, la un moment dat era atât de aproape de piciorul unei santinele, l-ar fi putut apuca de picior pe neamţul acela din schimbul doi, îngrozit de bubuiturile ce se auzeau tot mai aproape, de cerul aprins ce se apropia de el şi de-ai lui.

Sevastian simţi o oarecare uşurare numai după ce ajunse la capăt. Terminase misiunea pe jumătate. Dar nu jumătatea cea mai importantă.

Se căţăra pe lonjaronul drept, înainta încet, comunuându-şi lucrul, tremura, de eforturi şi de frig, era ud leoarcă. Ajunse la celălalt capăt, tăie fitilul detonant, se opri în scobitura lonjeronului, se odihni câteva minute. Trebuia să ajungă cu deminatul acolo de unde începuse. Trebuia să se grăbească, începea să se lumineze de ziuă, când naiba trecuse atâta timp!

Termină, în sfârşit, dar să se lase din nou pe albia Siretului ar fi echivalat cu sinuciderea. Intră în căuşul unei traverse, nu putea fi văzut decât dacă cineva ar fi coborât spre firul apei, pe la capătul podului dinspre plutonul fascist. Va trebui să rămână, deci, toată ziua, ori numai câteva ore, sub scobitura traversei de oţel, culcat pe burtă, ca într-o albie cu aşternut de gheaţă.

Se simţi singur, inutil, indiferent, la tot ce se întâmpla în jurul lui. „Aşa sunt oamenii înainte de moarte”, gândi, şi ochi în frunte primul militar neamţ ce apăru jos, lângă un pilon al podului. Omul ridică zvâcnit mâinile, dar în aceeaşi clipă, se prăbuşi ca fulgerat, cu faţa în sus, cu fruntea zdrobită. Trupul îi lunecă în apă, până mai jos de mijloc. Rămase aşa, cu picioarele agăţate de câteva rădăcini. Pe celălalt îl nimeri în umăr. „Mein Gott”, strigă

soldatul şi privi uimit, neînţelegând de unde îi venea moartea. Al doilea glonţ îl nimeri în piept. Se apleică uşor, peste picioarele camaradului său, căzu în apă şi dispăru imediat. De o parte şi de alta a podului începu deodată clocotul luptei.

Lumina aceea albă, pe care de atâtea ori o simţise în misiuni, pătrunse şi de această dată în sufletul lui. „Voi trăi”, îşi spuse. Ai lui luptau. Se trăgea de jur-împrejur cu o mulţime de arme. Cât vor rezista?

Alţi doi militari hitlerişti apărură sub pod, cărând cu ei o ladă de tablă. Sevastian bănui că înăuntru erau mine antitanc. Ochi cu grijă, fără să se grăbească. Cel care căzu primul trase după el lada, cel de al doilea începu să înoate greoi, la vale, locotenentul îl împuşcă în cap. îl uită imediat, schimbă încărcătorul. Continuă să păzească partea dreaptă a capătului de pod, singura prin care patru hitlerişti încercaseră să mineze din nou podul. Dar nu mai apăru niciunul. Apa era ceva mai limpede acum. Întins pe nisip, la doi metri adâncime, trupul unuia dintre morţi se mişca straniu, părea scurt, noduros. Avea gura deschisă; ochii deschişi, enormi, priveau ţintă spre omul care continua să trăiască, ocrotit de scobitura traversei de oţel pe care norocul i-o pusese la îndemână. Era singurul loc de sub pod unde nu putea fi împuşcat decât din faţă. Dar în faţă el era stăpân Pe cea mai bună poziţie. Plumbii se izbeau zadarnic, de o parte şi de alta a traversei, ori zburau pe sub el, traşi de ai lui orii de duşmanii lui. Cu privirea spre locul de unde putea să apară duşmanul, locotenentul căuta să ghicească, după şuierul gloanţelor, dacă acestea erau trase de ai lui ori de nemţi. Îşi dădu seama că rafalele lungi, nesfârşit de lungi, veneau din partea stângă, roiuri de plumbi, valuri de moarte; zburau pe sub pod, ori pe deasupra podului, foc încrucişat; se îndreptau spre ai lui, care le înfruntau direct, cu piepturile lor de giganţi. Rafalele scurte, calculate matematic, care

treceau în sens invers…

Explozia îi aruncase arma la câţiva metri, iar pe el îl acoperise cu pământ, în groapa pe care singur şi-o săpase, spre a-l feri de moarte. Încercă să se ridice din groapă, dar o mână nevăzută, un duh al răului, îl ţinea cu faţa în sus, îl trăgea spre el, scufundându-l mereu, tot mai adânc, în beznă, spre măruntaiele pământului. Remus Vâlceanu simţea că se sufocă, era conştient că moare; o biată larvă strivită de călcâiul unei cizme. De n-ar fi fost pământul de pe faţă, pământul ce-i acoperea gura şi nările, luându-i aerul, forţându-l să intre în neant… Reuşi, cu un efort supraomenesc, să se întoarcă pe partea dreaptă, gemu dureros, lunecă în jos, muşca pământul, devenit acum duşmanul lui de moarte, îşi dădu seama că putea respira, înghiţi câteva guri de aer, înghiţi lacom, şi totuşi simţea că se sufocă. Căzu într-un leşin dulce, renunţă la viaţă. Când se trezi, era cu faţa în sus, în groapă, deasupra pământului ce-l acoperise câteva clipe, chemându-l spre veşnicie. Respira, trăia, îşi aminti unde se află, desluşi rafalele de mitralieră, explozii asurzitoare de mine. Omul cu păr cărunt lupta, podul avea nevoie de apărători. Vru să se ridice în capul oaselor, mâna nu-l asculta, o durere sfâşietoare îi sfredelea partea dreaptă, aproape de umăr. Duse mâna stângă spre locul durerii, o retrase repede, pusese mâna parcă pe foc. Un foc roşu, roşu, ca un amurg de august. Sânge. O schijă îi sfârtecase clavicula, se simţea ca într-o cadă cu apă caldă, se scălda în sângele lui, pulsat în afară de o inimă ce se zbătea desperat, între viaţă şi moarte, slujindu-l cu credinţă, chemându-l s-o ajute. Se sprijini în mâna stângă, căută raniţa, o scoase de sub ţărâna umedă, proaspătă, din care un soare torid, de miez de vară, sugea lacom, ca un viţel flămând, apa freatică, aruncată dintr-odată, afară, din adâncurile pământului. Deschise raniţa, scoase din ea pansamentul, îl puse lângă el, vru să-şi desfacă vestonul, gemu de durere, renunţă,

scoase baioneta, începu să despice mânfeca, ajunse până sus, la umăr, apoi aceeaşi operaţie, cu partea din faţă a vestonului, mai jos de guler, în aşa fel, încât să ajungă cu tăietura până la umăr; reuşi, se lăsă pe spate, respiră adânc, cineva îi strigă, parcă îi poruncea, îi ordona, pe un ton răutăcios, să renunţe, să închidă ochii, să doarmă, să doarmă liniştit, s-o lase dracului de viaţă, pentru că îi adusese doar suferinţe, necazuri, frică, s-o lase dracului de lume, cu ambiţiile ei, cu nebuniile ei, cu legile ei neroade. Alte voci îi şopteau la ureche să se scoale, îl rugau să se scoale, îl implorau să nu moară, plângeau la urechea lui: „Nu muri, tată!”

Tresări, deschise ochii mari, cătă în jur, chemă din nou acele voci ce-l implorau să trăiască. Niciodată, în trei ani, de când era în război, nu dorise cu atâta foc, cu atâta durere, să stea de vorbă cu cei patru copii ai lui; să stea de vorbă cu ei, să discute ca între oameni maturi, despre viaţă, despre fericire, despre omenire, despre viitorul omenirii. Să stea de vorbă cu ei, să lepede în faţa lor toate necazurile lui din cei trei ani, toată frica prin care trecuse, toată groaza pe care o trăise, să se golească de toate astea în faţa a patru vlăstare tinere, nevinovate. Să-l ierte copiii lui, care aveau acum aripi, erau patru îngeri imenşi, cu săbii de foc în mână, trimişi de zei să judece o lume păcătoasă, să sune din goarnele lor clipa judecăţii de apoi, să li se dea drepţilor împărăţia de veci, să fie izgoniţi în tenebrele Infernului hoţii şi escrocii, ucigaşii şi fariseii, toţi Hitlerii ce au existat pe acest pământ, toţi urzitorii de războaie.

Gemu înăbuşit, scrâşni din dinţi, scotoci în raniţă, după sticla de iod, o găsi, o duse la gură, prinse capacul, între dinţi, roti de câteva ori, cu mâna stângă, scuipă capacul, duse sticla la umărul drept, turnă iodul peste rană, simţi parcă un fel de uşjurare, se ridică din nou în capul oaselor, se rezemă de malul gropii, începu să-şi

panseze umărul rănit „cât putu el de strâns. Când termină, căzu din nou pe spate, cu ochii la cer. Sus, sus de tot, în adâncul cerului, avioane albe, fluturi argintii, stoluri de fluturi argintii zburau spre apus, cu miile, în formaţii de cocori, şi atunci îşi aminti din nou unde se afla, ce trebuia să facă el acolo unde se afla. Porniseră trei spre pod, să apere un nenorocit de pod, care nu costa nici cât viaţa unui muribund, dar care putea aduce moartea a mii de oameni, tineri, cu dor de viaţă, voinici şi sănătoşi, aşa cum fusese el până în dimineaţa acelei zile. Reuşi să se ridice în genunchi, podul trăia. O mitralieră lătra dinspre partea lui, dincolo de drum, o singură mitralieră mai rămăsese din plutonul fascist; de partea cealaltă, omul cu păr cărunt îi răspundea la intervale tot mai mari. Privi în jur cu insistenţă, cu maxilarele strânse, respirând greu, repede, descoperi ceea ce căuta, trebuia să se târască mai sus, să întindă mâna cea sănătoasă, să tragă după el mitraliera, să ajungă în spatele neamţului, să termine cu el. Simţi limba uscată în gură; îşi amintea că avea în raniţă un bidon cu apă, trase raniţa lângă el, căută, îl găsi, îl desfăcu, bău lacom, mai bine de jumătate din apa ce se afla înăuntru. Apoi reluă mişcările, cu desperare, ajunse la mitralieră, o apucă de ţeavă, începu s-o târască după el. Din ultima bandă nu trăsese decât vreo şase cartuşe; avea, va să zică, cincizeci şi opt de cartuşe, care stăteau la rând, încolonate, aşteptând îndeplinirea menirii pentru care fuseseră create de om: să ucidă.

Trebuia să se târască într-acolo, să pună mitraliera în poziţie de tragere, să-şi aleagă cu grijă ţinta, să tragă la sigur. Îşi şterse transpiraţia de pe iată cu mâneca vestonului, respirând greu, continuă târâşul spre drum, trecu şanţul, omul cu păr cărunt îl văzuse, îi ghicise gândul. Remus Vâlceanu deducea acest lucru după rafalele de mitralieră trase de pe malul stâng al Siretului. Trecu drumul, îi era îngrozitor de sete, descoperi mitraliera

hitleristului, trase în el aproape toate cartuşele, leşină. Când se trezi, văzu, la câteva sute de metri, apropiindu-se de pod, patru monştri de oţel, cu zvastică în bot. „Totul a fost zadarnic”, îşi spuse, şi îi veni să plângă. „Dacă omul cu păr cărunt a irosit toate minele, totul a fost zadarnic”.

Începu să se târască spre groapa lui, avea acolo două grenade antitanc.

Locotenentul înţelegea planul fasciştilor. Ultimele tancuri ce trecuseră podul veneau să-i distrugă mai întâi pe cei ce le încurcau socotelile, apoi să mineze podul, să-l arunce în aer. Auzi pe deasupra lui un tanc, îl simţi părăsind şoseaua, la dreapta, era logic acest lucru, trebuia să distrugă mai întâi aruncătorul de mine. Auzi, apoi, una după alta, trei explozii, înţelese că omul cu păr cărunt nu murise, că era la datorie. Ieşi din scobitura traversei ce-l apărase de moarte, avea de străbătut câţiva metri până la capul drept al podului, va trece pe lonjeronul stâng, va face un salt peste balustradă, va ajunge pe pod, va alerga spre omul cu păr cărunt. Când ajunse la lonjeron, la un metru de viaţă, văzu ţeava unui pistol automat îndreptată spre el, auzi ţăcănitul surd, se îndoi, gata să cadă, văzu, în aceeaşi clipă, cum cel ce trăsese în el se prăbuşea în apă, rupt parcă de la mijloc. Alţi doi militari nemţi, fără arme, în picioare, rezemaţi de un pilon de fier, îl priveau, cu mâinile ridicate, semn că se predau. În clipa următoare, locotenentul îi văzu şi pe aceştia rostogolindu-se în apă. Se gândi la Remus Vâlceanu, care avea postul pe malul drept al apei. Trăieşte, îşi spuse. Dacă nu era el… Fasciştii s-au salvat din unul din tancuri… îşi continua drumul, ţinându-se cu amândouă mâinile de locul prin care trecuse cartuşul, simţea cum sângele dădea să iasă în clocot din trupul lui, trebuia să ajungă la omul cu păr cărunt, numai puţin mai avea. Un proiectil trecu pe deasupra lui „se izbi în deal, explodă.

Omul cu păr cărunt zăcea pe spate.

Un alt tanc trecea acum podul. Se opri, capacul turelei se ridică, doi militari fascişti ieşiră, unul după altul, scoteau ceva din tanc, locotenentul ochi, sângele lui cald uda pământul. Explozia îl săltă din groapă, văzu în locul tancului un nor de fum negru, ca de smoală arsă. Îşi duse din nou mâinile amândouă la rana de sub coastă. „Bietul picher”, îşi spuse, privind cum ultimul din cele patru tancuri se îndrepta spre locul unde se adăpostea Remus Vâlceanu. îl văzu ieşind din groapă, bătut parcă de vânt, prăbuşindu-se sub tanc şi, în aceeaşi după, tancul se opri, cuprins de flăcări. Locotenentul mitralie turela, secerând, unul câte unul, pe fasciştii ce încercau să se salveze.

Se trezi apoi într-o linişte ireal de adâncă pentru locurile acelea atât de zbuciumate. Se lăsă cu faţa în sus, pământul tremura sub el, anunţând uraganul de oţel şi de foc ce venea dinspre răsărit.

De sus, din înaltul cerului albastru, îl privea o fată cu ochi verzi, cu faţa ca spuma laptelui şi cu părul negru ca noaptea. Cât te-am iubit, viaţă, şopti. Apoi închise ochii…